

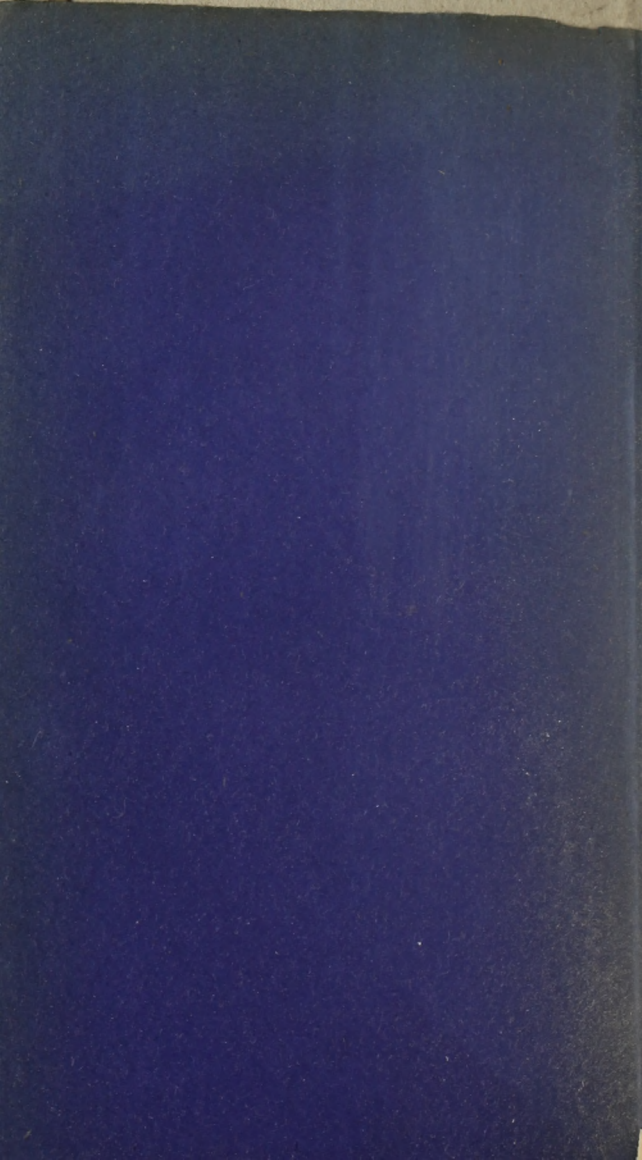
Encycl. O.

52.

69

18

84

STAMPFEL-FÉLE
TUDOMÁNYOS ZSEB-KÖNYVTÁR.

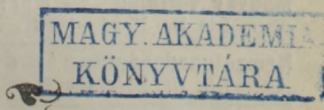
— 84. —

KERESKEDELMI JOG.

IRTA:

DR. BERÉNYI PÁL,
ÜGYVÉD, FELSŐ KERESKED. ISKOLAI TANÁR.

POZSONY. 1901. BUDAPEST.
STAMPFEL KÁROLY KIADÁSA.

STAMPFEL KÁROLY kiadásában

POZSONYBAN

megjelent

KERESKEDELMI ZSEBKÖNYVEK.

Áruisme Lexikon. Ára 2 korona 40 fillér.
Irta Dr. Koos Gábor.

Áruisme és technológia. Ára 4 korona.
Irta Dr. Asbóth Sándor.

Áruüzleti szokások. Ára 60 fillér.
Irta Dr. Matavovszky Béla.

Földrajzi és statisztikai zsebatlasz. Ára 5 kor.
Kiadta Hickmann-Péter.

Kereskedelmi isme. Ára 2 korona.
Irta Jónás János.

Kereskedelmi jog. Ára 60 fillér.
Irta Dr. Berényi Pál.

Kereskedelem története. Ára 60 fillér.
Irta Dr. Stirling Sándor.

Levelező gyorsírás. Ára 60 fillér.
Irta Bódogh János.

Magyar váltójög. Ára 60 fillér.
Irta Dr. Berényi Pál.

Nemzetgazdaságtan. Ára 5 korona 60 fillér.
Irta Dr. Pisztóry Mór.

Nemzetközi jog. Ára 60 fillér.
Irta Dr. Grätz Gusztáv.

Szervezetlen chemia. Ára 2 korona.
Irta Dr. Asbóth Sándor.

Szerves chemia. Ára 2 korona.
Irta Dr. Asbóth Sándor.

Vita gyorsírás. Ára 60 fillér.
Irta Bódogh János.

ELSŐ RÉSZ.

1. §. **A kereskedő.** A Kereskedelmi Törvény szerint azon természetes vagy jogi személyt mondjuk kereskedőnek, a „ki saját nevében kereskedelmi ügyletekkel iparszerűleg foglalkozik.“ (3. §.)

E szerint kereskedők:

a) azok, a kiket a közönséges szójárás tart azoknak, a kik árukat vesznek és eladnak;

b) a bankárok és a pénzváltók;

c) a bizományosok és a szállítmányozók;

d) a fuvarozók, a kiknek csoportjába tartoznak a vasuti- és gőzhajózási vállalatok is;

e) a biztosítási vállalatok;

f) a közraktári vállalatok;

g) a bányavállalatok, a mennyiben a kisipar-körét meghaladják;

h) azon termelők, a kik saját terményeiket át- vagy feldolgozzák, ha ezen iparág a kisipar körét meghaladja;

i) a kiadók, a könyv- és műkereskedők és a nagyobb nyomdák;

j) az alkuszok és

k) minden részvénytársaság, vagy szövetkezet akármilyen is legyen vállalatának célja.

Az állam is lehet kereskedő, amennyiben kereskedelmi ügyletekkel a maga nevében iparszerűleg foglalkozik. Az államra ennek daczára is csak annyiban alkalmazandók a kereskedőkről szóló határozatok, amennyiben a fennálló törvények és törvényes rendeletek másképpen nem intézkednek.

A Kereskedelmi Törvény követelményeinek alkalmazása szempontjából, a kereskedők három osztályba sorozhatók:

a) azok, a kik a törvény megszabta kereskedő fogalmát teljesen betöltik és ez okból rájuk a Kereskedelmi Törvény összes határozatai alkalma-

andók; a szó teljes értelmében vett kereskedőknek nevezik őket. (4. §)

b) azok, a kiknek üzlete a kisipar körét nem haladja túl; ilyenek pld. a zsbárosok, a korcsmárosok, a közönséges fuvarosok és hajósok. Ezek azonban nincsenek föltétlenül kizárva azokból a jogokból melyeket a Kereskedelmi Törvény a teljes értelmében vett kereskedőknek biztosít, a kereskedelmi cégekre, a könyvekre és cégvezetésére vonatkozó intézkedéseiben, mert ha vállalatuk a kisipar körét túlhaladja, cégüket bejegyeztethetik, könyveik bizonyító erőt nyernek, és rendelhetnek cégvezetőt. (5. §.)

c) a kufárok (a legkelendőbb használati cikkeket, főkép élelmiszereket árulják kicsinyben, nyílt helyen, utcán, piacon) és a házalók (állandó telepük nincsen, hanem helyről-helyre, házról-házra járnak árúkkal), a kikre a kereskedelmi törvénynek azon határozatai, a melyek a teljes értelemben vett kereskedőkre vonatkoznak, soha sem alkalmazhatók. (5. §.)

Mivel a kufárok és a házalók, kereskedőknek nem tekinthetők, egyesüléseik sem tekintetnek kereskedelmi társaságoknak; ellenben a zsbárosok, korcsmárosok, közönséges fuvarosok, hajósok és más iparosok által üzletük folytatása végett alakított egyesület, ha az üzlet a kisipar körét meghaladja, kereskedelmi társaság. (5. §.)

Azon feltételeket és módozatokat, a melyek között a magyar korona országainak a területén valaki kereskedéssel foglalkozhatik, az Ipartörvény (1884: XVII. t. cz.) és a közben kiadott rendeletek határozzák meg. Ezek szerint foglalkozhatik kereskedéssel minden nagykoru, vagy nagykorunak nyilvánított egyén, valamint minden jogi személy, ha ebbeli szándékát az iparhatóságnál bejelenti és attól iparigazolványt vált. A kereskedés üzésében a nemkülönbség sem döntő körülmény, mert foglalkozhatik kereskedéssel a nő is, ha nagykoru, vagy nagykorúsított, még akkor is, ha nem nyerne ki hozzá férje beleegyezését.

2. §. A kereskedelmi cégjegyzékek. A cégjegyzékek felvilágosítást a következő viszonyokra adnak:

a) kié a cég, továbbá a cégben, vagy a cég tulajdonosában előforduló változásokat, és a cég megszűnését,

b) a cégvezetői felhatalmazást és e jogosítvány visszavonását,

c) a kereskedelmi társaságok alakítását, megszűnését, jogviszonyait, és az ezekben előforduló változásokat,

d) a kereskedők, vagy kereskedelmi társaságok, továbbá a közkereseti és betéti társaságok bel- és kültagjai ellen elrendelt csődnyitásokat.

A kereskedelmi cégjegyzékek vezetése a kir. törvényszékekre van bízva. (7. §.)

A ki cégét e jegyzékbe be akarja jegyeztetni avagy a bejegyzett cég adataihoz valamelyes változást akar bejegyeztetni, köteles azt az illetékes törvényszéknél személyesen szóval, vagy pedig írásban bejelenteni. Ez utóbbi esetben a bejelentő rendszerint köteles aláírását hitelesíttetni. A bejelentéseket a törvényszék tárgyalja és erről végzést hoz, a mely végzés alapján történik a bejegyzés. A csőd elrendelését nem kell az illető cégnek bejelenteni; elvégzi ezt a csődbíróság.

Kétféle kereskedelmi cégjegyzék van:

a) egyéni cégek jegyzéke, a melyben az egyes kereskedők cégei vannak bejegyezve,

b) társas cégek jegyzéke, a melyben a kereskedelmi társaságok cégei vannak bejegyezve.

A kereskedelmi cégjegyzékek nyilvánosak. Ebből kifolyólag mindenkinek jogában áll a cégjegyzéket és azon okiratokat, a melyek alapján a bejegyzések történtek, megtekinteni, és azokról másolatokat készíteni, avagy hiteles másolatok kiadását kérni. (7. §.)

Hivatalos bizonyítvány kérhető arról is, hogy valamely cég, vagy bejegyzés nincsen benne a cégjegyzékben. (8. §.)

A cégjegyzékbe történt bevezetéseket nyilvánosan közreadják a „Központi Értesítő“ című hivatalos lapban. (8. §.)

Az érdekelt felek kívánságára a „Központi Értesítő“-ben közre került közleményt a bíróság más, a felek által megjelölt lapban is közreadja, a felek költségén, annyszor a hányszor kívánják. (8. §.)

A cégjegyzékek közokiratok és mint ilyenek

teljes bizonyítékul szolgálnak, úgy a bejegyzett cég mellett, mint az ellen; ha csak az ellenfél be nem bizonyítja, hogy azok adatai hamisak.

A bejegyzésre bementett adatok helyességét és azok valóságos létezését a bíróság nem vizsgálja.

De a megtörtént közzététel nem tudásával senki sem mentheti magát. (9. §.)

A kereskedők csak a bejegyzés által válnak teljes jogú kereskedőkké és csak a bejegyzés után jutnak azoknak a jogoknak a birtokába, a melyeket a kereskedők javára a Kereskedelmi Törvény megállapít. (5. §.)

A részvénytársaság és a szövetkezet jogilag csak attól a naptól fogva létezik, a mely napon cégét bejegyeztette (104. §.), és ugyancsak a részvénytársaságnak és a szövetkezetnek azon közgyűlési határozatait, a melyek által az alapszabályok módosulnak, vagy a társaság feloszlik, avagy egyesül más társasággal, csak a bejegyzés által nyer jogi hatást, csak ez által válik kötelezővé. (229. §.)

Egyebekben a kereskedői minőség teljesen független a bejegyzéstől és a kereskedő elvállalt kereskedelmi kötelezettségeiért harmadik személyek irányában a Kereskedelmi Törvény értelmében felelős akkor is, ha cégét még nem jegyeztette be. (16. §.)

3. §. A cég fogalma, jelentősége és nemei. A cég a kereskedőnek kereskedői neve; ezt használja üzlete folytatásában és aláírásul. (10. §.)

Van: a) egyéni cég és társas cég amazt az egyes kereskedők használják, emezt a kereskedelmi társaságok. Megesik, hogy külső alakjára mind a kettő egyforma;

b) eredeti és átruházott cég. (12. §.)

4. §. A cég használata. Kereskedelmi Törvényünk a cég valódiságának elvét fogadta el; ebből kifolyólag azok, a kik üzletüket egyedül folytatják, cégül saját polgári nevüket és pedig legalább vezetéknevüket kötelesek használni. Cégükhöz oly toldást nem csatolhatnak, mely társas viszonyra mutatna. Ellenben szabadságukban áll oly toldásokkal élni, melyek a személy vagy az üzlet közelebbi megjelölésére szolgálnak. (11. §.)

A férjes nő férje nevét köteles cégül használni.

Nem követeli azonban a törvény, hogy a kereskedő cégül egész polgári nevét használja; elégséges a vezetéknév, vagy a vezetéknév és az utónév első betűje, vagy egy szótagja.

Minden új cégnek világosan különböznie kell azon cégektől, a melyek az illető helyen vagy községben már léteznek. A ki a kereskedelmi cégjegyzékbe bevezetett valamely kereskedővel egyenlő nevet visel, köteles azt cégül olyképpen használni, hogy a már bejegyzett cégtől világosan megkülönböztethető legyen. (17. §.)

A ki más helyen vagy más községben, fióktelepet állít föl, köteles a fióktelepet az arra nézve illetékes törvényszéknél bejegyeztetni. (18. §.)

Ezt a szabályt föltételelessé teszi a törvény attól, hogy a fióktelep tulajdonosa igazolja, miszerint főtelepét az illetékes törvényszéknél már bejegyeztette. (18. §.)

Ha azon a helyen vagy községben — hol a fióktelep felállítottatik, — egy már bejegyzett azonos cég létezik, a bejegyzendő cég olyképp használandó, hogy az a már bejegyzett cégtől megkülönböztethető legyen. (18. §.)

A kereskedelmi társaságok cégére nem alkalmazható teljesen a cég valóságának elve, de a mennyire csak lehet követendő. Erre utal a törvény is, a mikor rendeli, hogy a közkereseti társaság cégének, ha abban minden társtag neve nem foglaltatik, legalább a társak egyikének a nevét, a társasági viszony létezésére való toldással kell tartalmaznia. (13. §.)

A betéti társaságok cégének tartalmaznia kell legalább a beltágok egyikének a nevét, a társasági viszonyra utaló toldással; de ez a toldás nem lehet a kültágok neve. (13. §.)

Általban tilos az újonnan keletkezett társaságok cégébe a beltágok nevén kívül más személyek neveit foglalni, szintúgy tilos a közkereseti vagy betéti társaságoknak magukat részvénytársaságoknak, vagy szövetkezeteknek czimezni. (13. §.)

A részvénytársaságoknak és szövetkezeteknek cégükben határozottan ilyeneknek kell önmagukat megnevezniök. (14. §.)

A ki valamely létező kereskedelmi üzletet szerződés, vagy örökösödés útján szerez meg, foly-

tathatja az addigi cég alatt, az utódlást kifejező toldással, ha a volt tulajdonos vagy jogutódai abba beleegyeztek. (12. §.)

Megmaradhat a régi cég akkor is, ha valaki egy már fennálló kereskedelmi üzletbe lép be társ-tagul, vagy egy kereskedelmi társasághoz csatlakozik új tagul, vagy ilyenből kilép. Ha azonban oly társ-tag lép ki a cégből, a kinek neve a cégben be-foglaltatott, a régi cég használatához a kilépett tag beleegyezése szükséges. (15. §.)

5. §. A cég bejegyzésének kötelessége és a cég aláírása. Minden kereskedő köteles üzlete meg-kezdésével egyidejűleg cégét azon törvényszéknél bejegyeztetni, a melynek kerületében kereskedelmi telepe van. (16. §.)

A bejegyzéskor köteles a kereskedő cégét, úgy a hogy azt írni fogja a bíróságnál aláírni; jogában áll azonban cégének hitelesített aláírását is be-mutatni. (16. §.)

Köteles a kereskedő a cégjegyzékbe való be-vezetés és kihirdetés végett bejelenteni minden adatot, a mely a cég megváltozására vonatkozik. (19. §.)

A Kereskedelmi Törvény a következő eszkö-zökkel kényszeríti a kereskedőt a cégjegyzésre vo-natkozó rendeletek betartására:

a) pénzbírsággal; ezt, mint rendbüntetést, azon bíróság szabja ki a cégét bejegyeztetni elmulasztó kereskedőre, a mely a kereskedő telepére nézve illetékes. A pénzbírság 1000 koronáig terjedhet, végrehajtás útján hajtják be; behajthatatlanság esetén fogságra nem változtatható át. A pénzbírság kiszabása előtt a törvényszék 14 napi határidőt enged a céget bejegyeztetni elmulasztott kereskedő-nek arra, hogy ezen idő alatt cégét bejegyeztesse; A pénzbírság kiszabása és behajtása addig ismétel-hető, amíg a kereskedő vagy bejegyezteti cégét, vagy beszünteti üzletét. (21. §.)

Pénzbírsággal sújtja a bíróság azon kereskedőt is, a ki elmulasztja, illetőleg a kiszabott 14 napi határnapon túl sem jegyezteti be a cégben, vagy annak birtokosai személyében bekövetkezett válto-zásokat;

b) jogi hátrányokkal; ezek abból állanak, hogy a

kereskedő mindaddig, amig cégét be nem jegyeztette, nem részesülhet azokban a jogokban, a melyeket részére a Kereskedelmi Törvény megállapít. (5. §.)

Azon kereskedő, a ki a cégében megesezt változásokat bejelenteni elmulasztja, amennyiben a cég változtatása vagy megszűnése a kereskedelmi cégjegyzékbe be nem vezetettik és ki nem hirdettetik, azokat egy harmadik ellenében csak annyiban érvényesítheti, a mennyiben igazolni képes, hogy azon tények ezen utóbbi előtt ismeretesek voltak. (19. §.)

Kötelessége a bíróságoknak és az iparhatóságoknak, hogy amennyiben hatásuk körében hivatalosan tudomást nyernek a bejegyzési kötelezettség megsértéséről, erről haladéktalanul tegyenek jelentést az illetékes törvényszéknek. (22. §.)

Ha a kereskedő, vagy kereskedelmi társaság, vagy ennek akár bel-, akár kültagja ellen csőd nyitattik, e körülmény a törvényszék által a kereskedelmi cégjegyzékben, külön kihirdetés nélkül, haladéktalanul kitüntetendő. (22. §.)

6. §. A cégbitorlás. A cég oltalma. A ki valamely céget jogosulatlanul használ, az azt bitorolja. Cégbitorlást követ el az a kereskedő, a ki olyan céget használ, mely a Kereskedelmi Törvény rendelkezései nem felel meg.

Cégbitorlást követ el az is, a ki olyan megjelölést használ cégében, a mely mást illet meg. Az ilyen esetben nem csak szabálytalanság, hanem más jogai megsértésének a ténye is fenforog.

A cégbitorlásnak jogi következményei vannak.

Ha a cégbitorlás csak szabálytalanság, annak megtorlására elegendő, ha azt a cégbejegyzésre illetékes törvényszék megtudja, mert ez a bitorlott 1000 koronáig terjedhető pénzbírság terhe alatt eltilthatja a bitorlott cég használatától. (21. §.)

Ha azonban a cégbitorlás által sértett fél orvosoltatni kívánja sérelmét is, nem köteles megelégedni a peren kívüli eljárással, hanem kártérítést is követelhet. A kár létezése és mennyisége fölött a a törvényszék a fenforgó körülmények alapján esetleg szakértők meghallgatása mellett, szabad belátása szerint határoz. (24. §.)

Ha a törvényszék a sértő felet elmarasztalja, elrendelheti a sértett fél kérelmére azt is, hogy hatá-

rozata a marasztalt fél költségén valamelyik hirlapban vagy többen is közre adassék.

Azon üzlettulajdonos, a kinek czége bejegyezve nincsen, czégbitorlás miatt nem léphet fel keresettel.

A czég oltalma mellett védi a törvény a hitelezőt is, amennyiben rendeli, hogy ha a kereskedelmi üzlet átruházásánál az átvevő a czég addigi kötelezettségét magára vállalja, a hitelezőket ezen kötelezettség tekintetében, úgy az átadó, mint az átvevő ellen kereseti jog illeti. (20. §.)

7. §. A kereskedelmi könyvek. Leltár. Mérleg. Minden kereskedő köteles könyveket vezetni. (25. §.)

A kereskedelmi könyvek vezetésének kötelezettségét nem erősítette meg a törvény külön kényszerítő eszközökkel, de biztosított a rendszeresen vezetett könyveknek olyan tulajdonságot, a mely egyrészt azoknak rendszerességeért és megbízhatóságáért a bizonyításnak kényelmes és nagyon előnyös voltával jutalmazza meg a kereskedőt.

Bejegyzett kereskedőknek szabályszerűen vezetett könyvei kereskedelmi ügyletekből eredő perekben rendszerint nem teljes, eskü vagy más bizonyítási eszköz által kiegészíthető bizonyítékot képeznek. (31. §.)

A Kereskedelmi Törvény a könyvek külső alakjára a következő általános szabályokat állítja fel:

a) hogy a könyvek bekötve, laponként folyó számmal ellátva és átfűzve legyenek;

b) hogy azok feltüntessék a kereskedő üzleteit és vagyoni állását;

c) hogy élő nyelven készültek legyen, a mely mellett szabadságában áll a kereskedőnek, hogy a számtartás (könyvezés) bármely módját használja; válogathat az írásmódban is, melyre vonatkozólag megjegyzendő, hogy a gyorsírói jegyekkel való írássok nem tartoznak az írásmódok közé;

d) hogy tilos a bevezetésnek eredeti tartalmát kitörlés által vagy másként olvashatatlanná tenni, a bevezetésekből valamit kivakarni, avagy azokban olyan változtatásokat tenni, melyek kétséget hagynak az iránt, hogy a változtatások az eredeti bevezetéskor, avagy későbbben történtek-e? (25. §.)

A vagyoni állás feltüntetésére a leltárnak és a mérlegnek készítését rendeli a törvény.

Leltár alatt olyan összeírást ért, a mely tartal-

mazza a kereskedő összes javainak, nevezetesen ingatlan vagyonának, követeléseinek és tartozásainak, készpénze mennyiségének és egyéb javainak felsorolását, azok értékének kitüntetésével; mérlegnek pedig azt az összeállítást nevezi, a mely kimutatja a kereskedő összes követeléseinek és tartozásainak egymáshoz való viszonyát. (26. §.)

Minden kereskedő köteles üzlete megkezdésekor az imént jellemzett tartalommal leltárt és mérleget szerkeszteni. E leltár és mérleg azontúl minden évben elkészítendő. Ha azonban a kereskedő vagyona sorában olyan árutár is van, a melynek leltározása az üzlet természeténél fogva minden évben nem készíthető el, elég ha az árutárt minden második évben leltározza, a közbeeső év leltárába pedig csak általános megbecsülés útján meghatározott érték szerint veszi fel az árúkészletet. (26. §.)

A leltárt és a mérleget köteles a kereskedő aláírni. (27. §.)

Közkereseti társaságok leltárait és mérlegeit az összes tagok, a betéti társaságokét az összes beltagok, a részvénytársaságok és szövetkezetek leltárait és mérlegeit az igazgatóság és a felügyelő bizottság tagjai írják alá. (27. §.)

A leltárt és a mérleget nem köteles a kereskedő bekötött, átfűzött és lapszámokkal ellátott könyvbe jegyezni, összeállíthatja azokat minden alkalommal külön-külön is. De ez utóbbi esetben az okmányokat időrendben össze kell gyűjtenie. (27. §.)

A leltár és a mérleg összeállításánál a javakat és a követeléseket azon érték szerint kell számításba venni, a mely értékkel azok az összeállítás idejékor bírnak. (28. §.)

Érték alatt azon áruknál, a melyek tőzsdei, vagy piaczi árral bírnak, a tőzsdei, illetőleg piaczi árt, egyéb javaknál a közönséges forgalmi értékét kell érteni. A kétes követeléseket valószínű értékükben kell felvenni, a behajthatatlanokat pedig le kell jegyezni. (28. §.)

Ezenkívül köteles minden kereskedő a kapott üzleti leveleket megőrizni, az általa küldöttek másait pedig — másolat — vagy lenyomatban — egy másolatú könyvbe időrendben bevezetve megtartani. (29. §.)

A megőrzés kötelessége kiterjed a kereskedelmi könyvekre is.

A megőrzés idejét, az utolsó bejegyzés keltétől számítva, tíz évben állapította meg a törvény. Ugyancsak tíz évig kell megőrizni a leltárakat, a mérlegeket és a kapott leveleket, meg az elküldöttek másolatait. (30. §.)

8. §. A könyvek bizonyító ereje. Általánosan elterjedt jogi elv, hogy a kereskedelmi könyveknek, a közönséges magánokiratokkal szemben, kiterjedtebb bizonyító erőt tulajdonítanak és azok bizonyítási eszközül használhatók a könyveket szerkesztő kereskedő ellen és mellett, amíg a közönséges okiratok csak a kiállító ellen bizonyítanak.

A be nem jegyzett kereskedő nem hivatkozhatik könyveire, mint bizonyítékokra; ellenben ellenfelének jogában áll azokat bizonyító eszközül alkalmazni, mint közös okiratot.

A kereskedelmi könyvek bizonyító erejére nézve mindegy, ha maga a kereskedő vagy segédszemélyzete, avagy a kereskedelmi társaság képviselője, illetőleg annak valamelyik alkalmazottja szerkesztette. (33. §.)

A bizonyítás egyaránt irányulhat kereskedő és nem kereskedő ellen, viszont hivatkoznak rá kereskedők és nem kereskedők egyaránt. (31. §.)

A könyveknek bizonyító ereje kereskedők ellenében, a peressé vált bejegyzés keltétől számítandó tíz, nem kereskedők ellenében pedig két évi időtartamra terjed. (31. §.)

A kereskedelmi könyvek rendszerint csak kereskedelmi ügyletekből eredő perekben szolgáltatnak bizonyítékot; csupán kivételesen bizonyítanak nem kereskedelmi ügyekben is, amikor azok felmutatását, egész terjedelmükben leendő megvizsgálás végett, örökösödés, vagyonközösség, társasági vagyon felosztása és csőd esetében, a bíróság elrendelheti. (36. §.)

A felett, hogy a könyveknek nagyobb vagy kisebb bizonyító erőt kell-e tulajdonítani, hogy oly esetben, midőn a peres felek kereskedelmi könyvei egymástól eltérnek, ezek mint a bizonyítás eszközei teljesen mellőztessenek-e, vagy melyik fél könyveinek kelljen több bizonyító erőt tulajdonítani, a fennforgó körülményekhez képest a bíróság határoz (31. §.)

Azok a kereskedelmi könyvek, a melyekben

szabálytalanságok mutatkoznak, csak annyiban lehetnek bizonyítékok, amennyiben azok a fennforgó körülmények szerint, a szabálytalanságok daczára is, hitelt érdemelnek. (32. §)

Egyes, és különös ellenőrzés alatt álló intézetek könyvei feltétlen bizonyító erővel bírnak. Ilyen intézetek: a Magyar Földhitelintézet, az Osztrák-Magyar Bank, a Kisbirtokosok Országos Földhitelintézete és a Központi Hitelszövetkezet. Ezen intézetek, hitelesített könyvkivonataik és a jelzálogadás kötelezvénye alapján ez ellen rögtön vezethetnek végrehajtást.

A bíróság elrendelheti a könyvek felmutatását. Ha a felmutatás elmulasztatik, a könyveknek vitatott tartalma a vonatkozó fél ellenében bebizonyítottnak tekintendő. (34. §.)

A könyvek felmutatásának elrendelése esetében az a fél, a mely azt kívánta, csak a peressé vált tételekre vonatkozó bejegyzéseket tekintheti meg. A könyveknek egész tartalmát csak a bíróság vagy a bíróság által meghívott szakértő vizsgálhatja meg abban az esetben, ha a könyvek szabályszerű vezetése forog kérdésben. (35. §.)

Kivételt erre vonatkozólag csak akkor enged a törvény, ha örökösödés, vagyonközösség, társasági vagyon felosztása és csőd esetében rendelte el a bíróság a könyvek felmutatását; ez esetben a bíróság is a felek is egész terjedelmük szerint feltétlenül megtekinthetik a könyvek egész tartalmát. (36. §.)

9. §. A kereskedelmi meghatalmazás. A cégvezető. Azt, a ki kereskedelmi üzletre nyer meghatalmazást, általában kereskedelmi meghatalmazottnak nevezzük.

A Kereskedelmi Törvény többféle kereskedelmi meghatalmazottat ismer. A legelőkelőbb és a legszélesebb hatáskörrel bíró cégvezetőnek (Prokurist) nevezzük.

A többi kereskedelmi meghatalmazottak lehetnek általános és különös kereskedelmi meghatalmazottak, vagy lehetnek kereskedelmi utazók, ha a telep helyétől távol végeznek, meghatalmazásuk értelmében, üzleteket.

Azon kereskedelmi meghatalmazottat nevezzük cégvezetőnek, a ki a kereskedelmi üzlet tulajdono-

sától (főnökétől) egyenesen cégvezetési meghatalmazást nyer, vagy határozottan cégvezetőnek nyilvánítatik, vagy végre arra hatalmaztatik fel, hogy a főnök cégjét „per procura“ jegyezhesse. Ettől eltérő megbizási alak csak kereskedelmi meghatalmazást ad, de cégvezetőit nem. (37. §.)

Köteles a főnök a cégvezetési felhatalmazást az illetékes törvényszéknél a végből bejelenteni, hogy a kirendelést a kereskedelmi cégjegyzékbe bejegyezzék. A bejelentés alkalmából a cégvezető vagy ott írja alá cégjegyzését, vagy benyújtja azt hitelesített alakban. Ha a főnök a cégjegyzést bejelenteni elmulasztja, annak megtételére 500 forintig terjedhető pénzbírsággal rászorítható; ezt a pénzbírságot esetleg a cégvezető ellen is ki lehet róni. (41. §.)

Ha a cégvezetésre jogosító felhatalmazás megszűnik, ezt bejegyzés végett szintén köteles a főnök bejelenteni. A bejelentés elmulasztása esetében, a cégvezetői jogosultság megszűnését, harmadik személyekkel szemben, csak annyiban érvényesítheti a főnök, amennyiben igazolni képes, hogy e harmadik személy az ügylet megkötésekor tudta, hogy a jogosultság megszűnt. (42. §.)

A cégvezetéssel megbizhat a főnök egy vagy több személyt, akár külön-külön, akár együttesen.

Ha a főnök több személyt rendel cégvezetésre, adhatja a kirendelést olyképpen, hogy a több személy közül mindegyik külön-külön önállóan van jogosítva a céget jegyezni, vagy olyképpen, hogy a cégvezetők csak együttesen jegyezhetik a céget. Ez utóbbi esetben együttes cégvezetésről van szó. (37. §.)

A cégvezető cégjegyzésének szabály szerint olyképpen kell történnie, hogy a cégvezető a céghez, a cégvezetésre vonatkozó toldattal együtt, odacsatolja a saját nevét; ha együttes a cégjegyzés, minden egyes cégvezető köteles a cégvezetésre vonatkozó toldás alá a saját nevét aláírni. (40. §.)

A cégvezető fel van jogosítva akár bíróság előtt, akár bíróságon kívül minden ügyletre és jogcselekményre a mely a keresk. üzlet folytatásával jár. (38. §.)

A cégvezetői jogosultság minden a köztörvény szerint szükséges különös meghatalmazást pótol és

jogot ad kereskedősegedek és meghatalmazottak felvételére és elbocsátására. (38. §.)

Ingatlan javakat azonban csak akkor idegeníthet el és terhelhet meg a cégvezető, ha erre külön felhatalmazást nyert. Egyéb, az ingatlanokra vonatkozó jogcselekvényeket azonban elvégezhet, ha azok a kereskedelmi üzlet folytatásával járnak. (38. §.)

Ha a főnök a cégvezető jogkörét korlátozza, korlátozásának harmadik személyek irányában nincsen jogi hatása. E korlátozás csak a cégvezetőt kötelezi; és ha ő ezt túllépi, az az ügylet, a melyet a túllépéssel kötött, érvényes lesz ugyan, de az abból eredő károkat a kereskedőnek köteles megtéríteni. (39. §.)

10. §. A kereskedelmi meghatalmazottak. Kereskedősegedek. Valamely üzleti vállalat személyzete közül azt nevezzük kereskedelmi meghatalmazottnak, a kit a főnök akár az egész üzlet vezetésére, akár az üzlet körében bizonyos nemű vagy egyes ügyletekre felhatalmaz, de cégvezetői jogosultság nélkül. Azt, a kit egész üzleti körére hatalmaz fel a főnök, általános kereskedelmi meghatalmazottnak, a kit csak bizonyos nemű vagy egyes ügyletekre, különös kereskedelmi meghatalmazottnak nevezzük. Az általános kereskedelmi meghatalmazottat üzletvezetőnek is nevezik. (43. §.)

A kereskedelmi meghatalmazott is jegyezheti a céget; a cégjegyzésben azonban nem használhatja a cégvezetésre utaló toldást. Rendszerint e szócskát „per” használja. (44. §.)

A kereskedelmi meghatalmazott jogköre kiterjed mindazon ügyletekre, a melyek rendszerint az olyan kereskedelmi üzlet folytatásával járnak, a minőnek élén áll, továbbá azon jogcselekvényekre, a melyeket az ilyenemű ügyletek rendszerint szükségessé tesznek. (43. §.)

Váltói kötelezettségek elvállalására, kölcsönök felvételére és perek folytatására a kereskedelmi meghatalmazott csak akkor van feljogosítva, ha arra különös meghatalmazást nyert. Ellenben nincsen szüksége különös meghatalmazásra azon ügyletekhez, a melyekre hatásköre, a fent megírt pont értelmében, állásánál fogva, kiterjed. (43. §.)

A kereskedelmi utazó is kereskedelmi meg-

hatalmazott, de nem működik az üzlet telepén, hanem azonkívül. A kereskedelmi meghatalmazottakra érvényes intézkedések érvényesek azon kereskedelmi utazókra is, a kiket főnökük megbíz, hogy a telep helyén kívül kössenek ügyleteket. A kereskedelmi utazók feljogosítvák, hogy egyrésről az általuk kötött adásvevések után járó vételárakat felvegyék, hogy fizetési határidőt engedélyezzenek, és hogy főnöküknek künn levő követeléseit beszedjék. (45. §.)

A kereskedősegéd főnöke nevében és annak részére — a törvény értelmében — nem köthet jogügyleteket. (46. §.)

Ha azonban hallgatólagos vagy határozott meghatalmazása van, úgy járhat el, mint a meghatalmazott.

Hallgatólagos meghatalmazása van annak, a ki boltban, nyílt áru-, vagy raktárban van alkalmazva; fel van jogosítva olyan eladásokat vagy átvételeket végrehajtani, továbbá olyan fizetéseket átvenni, a minők az ilyen boltban, áru-, vagy raktárban rendszeren történni szoktak.

Hallgatólagos meghatalmazás alapján fogadja el a vételárt az, a ki az árukat nyugtatott számla alapján hozza a vevőhöz. (47. §.)

11. §. A cégvezető és kereskedelmi meghatalmazott által kötött ügyletekről. A cégvezető és a keresk. meghatalmazott a főnök nevében és számára kötik az ügyletet. A cégvezető vagy meghatalmazott és harmadik személy közt, a megkötött ügyletekből sem jogok, sem kötelezettségek nem keletkeznek, kötelezve egyedül a főnök lesz és jogokat csak ő szerez. (49. §.)

A cégvezető és a meghatalmazott által kötött ügyletek még akkor is olybá tekintetnek, mint a főnök nevében és számára kötöttek, ha az ügylet megkötésekor a főnök nevét kifejezetten nem használták, de a fenforgó körülményekből kitűnik, hogy a főnök az, a ki szerződik; még az sem változtat az ügylet lényegén, ha kifejezetten csak a meghatalmazott használta a saját nevét. (49. §.)

A ki magát cégvezetőnek vagy kereskedelmi meghatalmazottnak vallja, anélkül, hogy meghatalmazása általában volna, vagy a ki meghatalmazása

körét túllépi, annak hamis vagy álmeghatalmazott a neve.

A hamis vagy álmeghatalmazott ügyletei és jogcselekvényei a főnökre hatálytalanok. Az általa kötött ügyletek csak az esetben jogosítják vagy kötelezik a főnököt, ha ez az ügyletet magára nézve utólag jogosnak ismerte el. Ha ezt nem tette, kötelezve a meghatalmazást túllépő meghatalmazott, illetőleg az marad, a ki magát cégvezetőnek adta ki; velök szemben a szerződő harmadik személynek szabad választásában áll kártérítést, vagy a szerződés teljesítését követelni.

Nincsen azonban helye a felelősségre vonásnak, ha a szerződő harmadik személy tudta, hogy a cégvezetőnek nincsen meghatalmazása, vagy a kereskedelmi meghatalmazott túllépi meghatalmazását. (52. §.)

A cégvezető, vagy az, a ki mint keresk. meghatalmazott egy egész kereskedelmi üzlet vezetésével bízott meg, főnöke beleegyezése nélkül sem a maga, sem más részére kereskedelmi ügyletet nem köthet. (53. §.)

A főnök azonban adhat rá engedélyt. Az engedélyadás történhet határozottan, vagy hallgatag. A főnök beleegyezése már az esetben is vélelmezendő, ha az a cégvezetés vagy meghatalmazás adásakor tudta, hogy a cégvezető, vagy meghatalmazott saját, vagy más részére kereskedelmi ügylettel foglalkozik és e foglalkozás abban hagyását ki nem kötötte. (53. §.)

Ha a cégvezető vagy az általános kereskedelmi meghatalmazott a versenytilalmat megszegi, és saját vagy más számlájára kereskedelmi ügyleteket köt: főnökének az okozott kár megtérítésével tartozik; e mellett jogában áll a főnöknek azon ügyleteket, melyeket a cégvezető vagy meghatalmazott saját részére kötött, úgy tekinteni, mintha azok a főnök részére kötettek volna. (53. §.)

A főnöknek azon joga, miszerint cégvezetőjétől, kereskedelmi meghatalmazottjától vagy segédjétől a versenytilalomban kötött ügyletért kártérítést követeljen, illetőleg azoknak átengedését követelje, azon időtől számított három hónapon belül, a melyben az ügylet megkötése tudomására jutott, elévült. (54. §.)

12. §. A kereskedelmi meghatalmazás és megszűnése. A cégvezető és kereskedelmi meghatalmazott, főnöke beleegyezése nélkül, a cégvezetést, illetőleg a meghatalmazást másra át nem ruházhatja. (50. §.)

A főnök halála nem vonja maga után a cégvezetés megszüntét, a kereskedelmi meghatalmazás pedig a főnök halálával csak akkor szűnik meg, ha ez a meghatalmazást világosan életének tartamára adta. (51. §.)

A cégvezetés és a keresk. meghatalmazás azonban, a fennálló szolgálati viszonyból eredő jogok sérelme nélkül, bármikor visszavonható, ha nem forog fenn olyan ok, a mely miatt a szolgálati viszony a kártérítés kötelezettsége nélkül egyoldalul is felbontható. (51. §.)

13. §. A segédszemélyzet és szolgálati viszonya. A kereskedő személyzetéhez azon alkalmazottai tartoznak, a kik hozzá, mint főnökhöz, szolgálati viszonyban állanak, és üzletében kereskedelmi természetű szolgálatokat végeznek.

A segédszemélyzet áll: kereskedősegedékből és kereskedő tanulókból (tanonczok).

A segédszemélyzet szolgálati viszonyai, valamint igényei a fizetéshez és ellátáshoz, szabad egyezkedés tárgyát képezik. (55. §.)

Amennyiben a főnök és segéde között a szabad egyezkedés alapján munkabérszerződés nem jött létre, viszonyukra, a Kereskedelmi Törvények rendelkezésein kívül, az Ipartörvény intézkedései érvényesek. (1884: XVII. t.-cz.)

A segéd csak akkor követelheti a főnöktől a vizsontszolgáltatás fejében a díjazást, ha ő maga kikötött szolgálati kötelezettségeinek eleget tett. Az a kereskedőseged, a kit szolgálata teljesítésében vétlen baleset ideiglenesen gátol: nem veszi el igényeit sem a fizetéshez, sem az ellátáshoz. Ez a kedvezmény azonban csak hat hétre illeti meg. (56. §.)

A szolgálati viszony a következő esetekben szűnik meg:

- a) ha a kikötött idő eltelik;
- b) ha a viszony felbontásába kölcsönösen megegyeztek;

c) ha a főnök, vagy a segéd a szolgálatot felmondja;

d) azon viszonyok bekövetkeztével, a melyek folytán a főnök felmondás nélkül elküldheti segédjét, ha csak világosan ki nem kötötték, vagy a fenforgó viszonyokból világosan nem következtethető, hogy a szolgálati viszony csak a főnök életére érvényes.

A felmondás által felbontható a szolgálati viszony a főnök és segéde közt, amennyiben szerződésileg rövidebb vagy hosszabb határidő nem állapított meg, előleges, hat heti felmondás mellett, úgy az egyik, mint a másik fél részéről. (57. §.)

Ezen szabály alól kivételt enged a törvény azon segédekre nézve, a kik fontosabb teendőkkel vannak megbízva; ilyenek pl. „a könyvvivők és a pénztárnokok.“ Ezeknél a kölcsönös felmondási határidő három hónap. (57. §.)

A szerződő feleknek azonban jogukban van a törvényben megállapított felmondási határidőt megváltoztatni, illetőleg a munkabér-szerződésben annál hosszabb, vagy rövidebb felmondási határidőt megállapítani.

A törvényben megállapított felmondási határidők (hat hét, három hó) még a főnök ellen elrendelt csőd esetében is érvényben maradnak.

A segéd felmondás nélkül hagyhatja el szolgálatát és követelheti az egész felmondási időre járó fizetését és ellátását a következő esetekben:

a) ha a főnök nem teljesíti a szerződésben kikötött kötelezettségeit;

b) ha a főnök vagy ennek helyettese, vagy családtagjai a segédet tetteleg bántalmazzák, vagy ellene súlyos becsületsértést követnek el;

c) ha a szolgálat folytatásával a segéd egészsége vagy élete oly ok miatt lenne veszélyeztetve, mely a szerződés megkötésekor felismerhető nem volt. (58. §.)

Felmondás nélkül küldheti el a főnök a segédet:

a) ha ez a főnök bizalmával visszaél és az üzlet érdekeit veszélyezteti;

b) ha a főnök beleegyezése nélkül saját, akár más részére kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik;

c) ha kötelessége teljesítését elmulasztja;

d) ha három napnál hosszabb fogságba kerül,

vagy főnöke beleegyezése és jogos gátló ok nélkül az üzlettől három napnál tovább elmarad;

e) ha alkalmatlan arra, hogy szerződésileg elvállalt kötelességeit teljesítse;

f) ha a szolgálatra hosszabb betegség miatt képtelenné válik;

g) ha valamely undorító vagy ragályos betegségben szenved;

h) ha főnökét, ennek helyettesét, vagy családtagjait tetteleg bántalmazza vagy ellenük súlyos becsületsértést követ el;

i) ha megintés daczára vigyázatlansága által a ház vagy az üzlet biztonságát veszélyezteti;

j) ha nyereszkesedési vágyból büntetendő cselekményt követ el. (59. §.)

Ha a segédet az f) és g) pontokban felsorolt okok miatt kellett felmondás nélkül elbocsátani, és ha ez okok az ő vétlenségéből származnak, követelheti hat heti, illetőleg három havi időtartamra a fizetést.

A kik valamely kereskedelmi üzletben cselédi szolgálatokat teljesítenek, azokra a Kereskedelmi Törvénynek, a segédszemélyzetre vonatkozó intézkedései nem alkalmazhatók. (60. §.)

14. §. A kereskedelmi társaságokról általában. Alkalmi egyesülések. A magyar Kereskedelmi Törvény a kereskedelmi társaságoknak négy fajtát ismeri el és szabályozza:

a) a közkereseti társaságot;

b) a betéti társaságot;

c) a részvénytársaságot;

d) a szövetkezetet. (61. §.)

Azon egyesülések, a melyek a kereskedelmi ügyletek számát már eleve korlátozva vállalkoztak közös haszonra vagy veszteségre kötendő kereskedelmi ügyletek lebonyolítására, de sem közös czéggel, sem üzleti tőkével nem bírnak, alkalmi egyesüléseknek neveztetnek.

Ezek nem esnek a Kereskedelmi Törvény azon határozatai alá, a melyek a kereskedelmi társaságok ügyeit szabályozzák (62. §.)

Az alkalmi egyesüléseknél, amennyiben a felek szerződésileg másképpen nem intézkedtek, a résztvevők egyenlő mértékben járulnak a közös vállalat-

hoz; a nyereségben és veszteségben pedig más megállapodás hiányában, fejenként osztozkodnak. Továbbá azon ügyletekből, a melyeket a résztvevők egyike harmadik személylyel köt, ennek irányában kötelezve és jogosítva ő lesz. Ha azonban a résztvevő a többiek nevében és megbízásából jár el, vagy a résztvevők közösen, vagy közös meghatalmazott által szerződnek, a szerződő harmadik irányában egyetemlegesen jogosítvák és kötelezvék. A közös üzlet befejezése után a résztvevők közül az, a ki az üzletet vezette, a többieknek számadással tartozik. Együttel ez köteles a felszámolást is teljesíteni. (62. §.)

A kereskedelmi társaságok czégük alatt jogokat szerezhetnek, kötelezettségeket vállalhatnak, ingatlan javakra tulajdon- és egyéb jogokat szerezhetnek, felperesi és alperesi minőségben perben állhatnak, vagyis a jogi személyek tulajdonságával bírnak, ellentétben az alkalmi egyesülésekkel, a melyekben mindig a tagok vagy azok egyike, de sohasem maga az egyesülés szerez jogot és vállal kötelezettséget. (63. §.)

15. §. A közkereseti társaságokról. Ha két vagy több személy avégből egyesül, hogy kereskedelmi üzletet közös czég alatt korlátlan és egyetemleges felelősség mellett folytasson, közkereseti társaság keletkezik. (64. §.)

Mint minden társaságnak, úgy a közkereseti társaságnak a keletkezése is szerződést tételez föl. A társasági szerződés érvényességéhez azonban sem okirat szerkesztése, sem más alakszerűség nem kívántatik; megköthető szóval is. (64. §.)

A közkereseti társaság tagjai kötelesek a társaság felállítását, az üzlet megkezdésekor, azon törvényszéknél, a melynek területén a társaság székhelye van, és ezen fölül minden törvényszéknél, a melynek területén fiókteleppel bír, a kereskedelmi czégjegyzékbe való bevezetés végett bejelenteni. (65. §.)

A bejelentésnek magában kell foglalnia:

a) a társasági tagok nevét, polgári állását és lakóhelyét,

b) a társaság czégét és székhelyét,

d) ha abban történt megállapodás, hogy a társaságot nem valamennyi, hanem csak egy vagy több

tag képviselje, annak kijelölését, hogy ki, vagy kik legyenek arra hivatva és vajjon ezen képviseleti jog csak közösen gyakorolható-e? (65. §.)

A cégbejegyzés elmulasztása semminemű befolyással sincsen a közkereseti társaság érvényes megalakulására, de rá nézve is állanak a cégbejegyzés kötelezettségét elrendelő szabályok. (66. §.)

Bejelentendők bejegyzés végett: a társaság keletkezése, és azon lényegesebb változások, a melyek a társaságot érik. (66. §.)

A bejelentésre a társaság valamennyi tagja köteles, tehát nemcsak azok, a kik a társaság képviseletével vannak megbízva.

A bejelentéssel egyidejűleg mutatják be a társaság képviseletével megbízott tagok a törvényszéknél, hogy miként fogják a társaság cégét jegyezni. (67. §.)

16. §. A közkereseti társaság tagjainak egymás között levő jogviszonyai. A közkereseti társaság, tagjainak egymás között fennálló jogviszonyaira mindenekelőtt az a szerződés a döntő, a melyet egymás között kötöttek. Ilyennek híján jogviszonyaikat a Kereskedelmi Törvény rendelkezései szabályozzák; vonatkoznak pedig ezek az intézkedések a társaság vagyonára, a tagok betéteire, a nyereség és veszteség kiszámítására, a társaság felosztatására, az üzletvezetésre, a tagok gondosságára, a versenytilalomra és új tagok esetleges felvételére. (68. §.)

Ha a társaság tagja pénzt, vagy más elhasználható, vagy helyettesíthető dolgot adott a társaságba, azok a társaság tulajdonába mennek át. Ugyancsak a társaság kizárólagos tulajdonába mennek át azok az elhasználhatatlan, vagy nem helyettesíthető dolgok is, a melyeket bizonyos becsértékben hozott valamelyik tag a társaságba, feltéve, hogy a becslés nem azért történt, hogy ez által a várható nyereségrész nagysága nyerjen meghatározást. (69. §.)

Azon ingó és ingatlan javak, a melyek a társaság minden egyes tagja által aláírt leltárban fel vannak sorolva, ámbátor előbb a tagok egyikének-másikának a tulajdonát képezték, a tagok által a társaság vagyonába bocsátott javaknak tekintetnek. (69. §.)

A társaság tagjainak szabadságában áll a társasági szerződésben megállapított betételüket bármikor nagyobbítani, avagy ha a veszteség által csökkent, kiegészíteni. De erre egyik sem kötelezhető. (70. §.)

Ezzel szemben tiltva van, hogy a társaság valamelyik tagja, a többi tagok beleegyezése nélkül, csonkítsa betételét, illetőleg a társaság vagyonában való vagyoniilletőségét. (86. §.)

Azon tag, a ki pénzbetételét kellő időben nem fizeti, vagy az általa beszedett és a társaságot illető összegeket a társaság pénztárába kellő időben be nem szolgáltatja, vagy a társasági pénztárból saját részére jogosulatlanul pénzt vesz ki, köteles a társaságnak a késedelem, illetőleg a mulasztás napjától kezdve, kamatot fizetni. Ezen kamatfizetés által a társaság kötelezettségén, a netán okozott nagyobb kár megtérítését illetőleg és cselekvényeinek jogi következményein változás nem történik. (73. §.)

Azon kiadásokért, a melyeket a társasági tag a társaság ügyeiben tesz, továbbá azon kötelezettségekért, a melyeket a társaságért magára vállal, valamint azon veszteségekért, a melyek őt közvetlenül azért érik, mert a társaság ügyeit vezeti, végül azon veszélyekért, a melyek az ügyvezetéssel járó esélyekből érik: a társaság felelős. (71. §.)

Ugyanazon alapon társasági tag kamatot követelhet a társaságtól azon összegekért, a melyeket a társaságnak előlegezett. (71. §.)

A társasági üzlet érdekében kifejtett fáradozásaiért azonban csak akkor követelhet díjazást, ha ezt részére már előre megállapították. (71. §.)

Általában minden társasági tag köteles a társaság ügyeiben olyan szorgalmat és gondosságot kifejteni, aminővel a saját ügyeiben szokott eljárni.

Hasonlóképpen felelősek a társasági tagok a társaságnak azokért a károkért, a melyeket vétkeségük okozott. És ezen károk ellenében nem számíthatják fel azokat az előnyöket és hasznokat, a melyeket, más alkalommal, szorgalmuk és fáradozásuk által szereztek a társaságnak. (72. §.)

A versenytalalom elve a közkereseti társaság tagjaira nézve is fennáll. Ezen elv szerint a társaság egyik tagjának sem áll jogában, a többiek beleegyezése nélkül, olyan kereskedelmi ügyletet kötni,

akár a maga, akár más részére, mint a minőt a társaság maga is köt. (74. §.)

E tilalom ellenére kötött ügyleteket a társaság úgy tekintheti, mintha azokat az illető tag a társaság részére kötötte volna. Sőt jogában áll még kártérítést is kívánni. (75. §.)

A versenytilalomból kifolyólag az egyik közkereseti társaság tagja nem lehet egy másik, ugyanazon kereskedelmi ügyletekkel foglalkozó társaságnak belső tagja. Ha azonban a társaság tagjai, a társaság alapításakor tudták, hogy valamelyik társuk egy vagy más társaságnál, mint ennek belső tagja érdekelve van, és ők ennek a viszonynak a megszüntetését világosan ki nem kötötték, az vélemezendő, hogy a társaság tagjai beleegyezésüket adták tagtársuknak arra, hogy a másik társaságnál elfoglalt állását megtartsa. (74. §.)

Egyik társasági tag sem vehet fel, a többi tagok beleegyezése nélkül, a társaságba új tagot. (76. §.)

Ha a társaság egyik tagja valakit egyoldalúlag részesít illetőségében, vagy pedig illetőségét más valakire átruházza, az ilyképpen jogosított a társaság ellen, közvetlenül semmi jogot sem nyer; nevezetesen pedig nem tarthat igényt arra, hogy a társasági könyveket és iratokat megtekinthesse. (76. §.)

A közkereseti társaság üzletének vezetésére, más megállapodás híján, a tagok egyenlően vannak jogosítva és kötelezve; de megbízható azzal csak az egyik, vagy a többi közül néhány tag is, avagy esetleg teljesen idegen harmadik személy is.

Amennyiben a közkereseti társaság, üzletének vezetését, a társasági szerződésben, vagy későbbi megállapításban, egy vagy több társasági tagra ruházta: a többi tagok az üzletvezetésből kizártaknak tekintendők. Az üzletvezetéssel megbízott tagok fel vannak jogosítva mindazon cselekvények elvégzésére, amelyek rendszerint a társaság kereskedelmi üzletével járnak. (77. §.)

Meg lehet bízni az üzletvezetéssel az összes tagokat, vagy közülök csak néhányat, azzal a megszorítással, hogy a többiek nélkül egyik sem intézkedhetik. Ilyen megbízás esetében egyedül egyik tag sem intézkedhetik. Kivétel csak abban az esetben van, ha az intézkedés halasztása veszélylyel járna. (78. §.)

Ha azonban az üzletvezetéssel megbízott több tagra megszorítás nélkül ruházta a társaság az üzletvezetés jogát: minden egyes tag fel van jogosítva arra, hogy az üzletvezetéssel járó cselekvényeket végezze. Szándékolt cselekvényét csak abban az esetben kell a tagnak abbahagynia, ha az üzletvezetésre jogosított tagok egyike a cselekvés ellen tiltakozik. (78. §.)

A társasági szerződésben, vagy későbbi megállapodásban adott üzletvezetői megbízást, a társaság tartama alatt, jogszerű ok nélkül, visszavonni nem lehet. (79. §.)

Megokoltnak tekintendő azon visszavonás, ha a megbízott tag:

- a) az üzletvezetés körül rosszhiszeműleg járt el;
- b) ha lényeges kötelességeinek nem felel meg;
- c) ha a társaság cégjével, vagy vagyonával a saját céljaira visszaél;
- d) ha tartós betegség, vagy más ok miatt alkalmatlanná lesz arra, hogy az üzletvezetéssel járó teendőket végezze. (100. §. 2—5. pontjai.)

Azon ügyletekhez, a melyek a társaság rendes üzleti forgalmán túlmennek, vagy nem tartoznak a társaság céljához, valamennyi tag határozata, még pedig egyhangú határozata szükséges, bármiképpen van is megállapítva az üzletvezetés. (81. §.)

Czégvezetőt — ha a balasztás veszélylyel nem jár — az üzletvezetéssel megbízott tagok csak együttesen rendelhetnek ki. Ha az üzletet a társaság valamennyi tagja együttesen vezeti, a czégvezető kirendeléséhez valamennyi tagnak beleegyezése szükséges. (82. §.)

A czégvezetői meghatalmazást azok vonhatják vissza, a kik annak adására jogosítvák. (82. §.)

A társaság bármelyik tagjának joga van rá, hogy a társaság üzlethelyiségében bármikor megjelenjék, ott a társaság könyveit és iratait megtekinthesse, és a könyvek alapján a maga tájékozására mérleget készítsen. (83. §.)

A társak köthetnek ugyan ezzel ellenkező megállapodást is, de ez a megállapodás hatását veszíti, ha az üzletvezetésben rosszhiszeműség igazolható. (83. §.)

Mindenik társ vagyoni illetősége után kamat

jár. Ezt a kamatot, az üzleti év végén kiszámítják, és a tagnak javára írják. (84. §.)

Ha a tag az év folyamán, anyagi szükségleteinek kielégítésére, várható nyereségjutalékának terhére, kisebb-nagyobb összegeket vitt el, ezt terhére írják.

Azon tagoknak, a kik a társasághoz nem járultak tőkebetéttel, csak munkájukkal, megfelelő, esetleg a bíróság által megállapítandó munkadíj jár. (84. §.)

A tőkebetétek kamatai és a munkadíjak fedezése előtt nincsen nyereség; ezek a kamatok és munkadíjak képezik, illetőleg szaporítják a társaság veszteségét. (84. §.)

Ha a tagok nem állapodtak meg másban, minden üzleti év végén kiszámítják a leltár és a mérleg alapján, a társaság nyereségét, illetőleg veszteségét, továbbá azt a nyereség-, illetőleg veszteségrészt, a mely az egyes tagra esik. (85. §.)

A nyereséget vagy veszteséget a társaság tagjai között fejenként osztják fel; a nyereséget az illető tag vagyoniilletőségéhez hozzáírják, a veszteséget pedig abból levonják. (85. §.)

A társaság bármelyik tagjának jogában van, a többiek beleegyezése nélkül is, azon kamatokat, a melyek vagyoniilletősége után a lefolyt évben jártak, esetleg azon munkadíjat, a mely fáradozásaiért járt, a társaság pénztárából kivenni. (86. §.)

17. §. A társaság jogviszonyai harmadik személyek irányában. Ha a közkereseti társaság már a cégbejegyzés közzététele előtt is megkezdte üzletét, a társasági viszony jogi hatása az üzlet megkezdésével következett be. (87. §.)

A közkereseti társaság tagjai, a társaság kötelezettségeiért egész vagyonukkal, egyetemlegesen felelősek. (88. §.)

Kiterjed ez a korlátlan és egyetemleges felelőség azokra is, akik valamely már fennálló társaságba lépnek be új tagnak. Az új tagok felelősségét még azon körülmény sem korlátozza, hogy történt-e a belépés által változás a cégben vagy nem. (89. §.)

A társaság képviselésére jogosított tagoknak jogköre kiterjed mindennemű ügyletekre és jogcselekvényekre; nincsen korlátozva — miként a

czégvezető — a társaság ingatlan javainak elidegenítésében és megterhelésében sem.

Ha a társaságnak több tagja van képviselőre feljogosítva, ezek bármelyike megjelenhet a társaság nevében, jogérvényesen a bíróság előtt. (93. §.)

A képviselőre jogosított tag által, a társaság részére kötött ügyletekből, a társaság nyer jogokat. (90. §.)

Azon korlátozások, a melyekkel a társaság szabályozza képviselőre rendelt tagjának jogkörét, harmadik személyekkel szemben érvénytelenek. (92. §.)

Ha a társaság megvonja képviselőjétől a képviselői jogot, köteles ezt a cégjegyzékbe bejegyeztetni, mert különben ügyletei továbbra is kötelezik a társaságot. (94. §.)

Az egyes társasági tagok magánhitelezői a társasági vagyonhoz tartozó dolgokat, követeléseket, jogokat vagy az egyes tagnak vagyoni illetőségét sem biztosítás, sem kielégítés végett igénybe nem vehetik.

A magánhitelezők számára biztosítás vagy kielégítés tárgyául csak az szolgálhat: a) a mit az egyes tagok évi kamatok, munkadíj vagy nyereségjutalék fejében követelhetnek, és b) a mi nekik a társaság vagyonából a felszámoláskor jut. (95. §.)

A társaság vagyonának önálló voltát védelmezi a törvénynek azon rendelkezése is, miszerint a társaságnak tartama alatt a társaság adóssai sem egészben, sem részben nem számíthatják be a társaságnak azt, amit az egyes tagok ellen követelhetnek. Ha azonban a társaság feloszlik, van helye a beszámításnak, amennyiben a társaság követelését, a végső kiegyenlítésnél az illető tag megkapta. (96. §.)

Viszont az egyes tagok sem számíthatják be hitelezőiknek azt, a mivel a hitelezők a társaságnak tartoznak. Kivétel a szabály alól csak abban az esetben van, ha a tag a társaságra ruházta át követelését. (96. §.)

Ha a társaság ellen csődöt nyitottak, a társaság hitelezői első sorban a társaság vagyonából nyernek kielégítést; a tagok magánvagyonából pedig követéseiknek csak azon részére igényelhetnek kielégítést, amely a társaság vagyonából ki nem került. (97. §.)

18. §. A társaság feloszlása és az egyes tagok kilépése. A közkereseti társaság feloszlik:

1. ha a társaság csődbe kerül;
2. ha valamelyik tagja meghal és a társasági szerződésben nem kötötték ki, hogy a társaságot az elhunyt tag örökösével is folytatni fogják;
3. ha egyik tagja csődbe kerül, vagy elveszti vagyona felett gyakorlandó szabad rendelkezési jogát;
4. ha a tagok a társaság feloszlásába kölcsönösen megegyeznek;
5. ha a társaságot bírói határozat nyilvánítja feloszlottnak;

6. ha az az idő, amelyre a társaságot alapítottak eltelt, és a tagok azt nem folytatják hallgatag beleegyezéssel tovább. Ha folytatják, olybá tekintetik a társaság, mintha az eredetileg kikötött idő után bizonytalan időre kötötték volna;

7. ha azon feltétel, a melyhez a társaság feloszlása kötve volt bekövetkezett;

8. ha a bizonytalan időre kötött társasági szerződést valamelyik tag felmondja.

Az olyan társaságot tekintjük bizonytalan tartamúnak, a mely „életfogytigra“ kötött. (98. §.)

A bizonytalan időre kötött társasági szerződést az üzleti év lefolyása előtt legalább félévvel kell felmondani, hacsak a tagok másban nem állapodtak meg. (99. §.)

A társaság minden egyes tagjának jogában áll a társaság feloszlását még a kikötött idő eltelte előtt is követelni, ha nem léteznek többé azon lényeges feltételek, a melyek mellett a társaság keletkezett. (100. §.)

A bíróság kimondhatja a társaság feloszlását (100. §.):

1. ha külső körülmények miatt lehetlenné vált a társasági cél elérése;
2. ha valamelyik társasági tag az üzletvezetésnél, vagy a számadásnál rosszhiszeműleg járt el;
3. ha a tagok valamelyike nem felelt meg lényeges kötelezettségeinek, a minők: a kikötött betét befizetése, a kellő gondosság elmulasztása, ha saját maga vagy más részére olyan ügyleteket köt, a minővel a társaság is foglalkozik;

4. ha a tagok egyike a társaság cégével vagy vagyonával visszaél;

5. ha valamelyik tag tartós betegség, vagy más ok miatt alkalmatlanná válik arra, hogy a tisztséghez tartozó társasági ügyeket ellássa.

A magánhitelezőnek (101. §.) csak akkor van joga a társaság feloszlását kérni, ha megelőzőleg a tag magánvagyonára ellen végrehajtást intézett, de a végrehajtásra kiküldött hivatalos személy bizonyítványával tudja igazolni, hogy a végrehajtás sikertelen maradt és ez ok miatt kénytelen adósának azon illetményét venni végrehajtás alá, a mely ezt a társaság feloszlása esetén fogja megilletni.

A felmondásnak azonban az üzleti év lefolyása előtt legalább félévvel előbb kell megtörténnie. (101. §.)

A társaság tagjai a feloszlás előtt megállapodhatnak abban, hogy a társaságot, egy vagy több tag kilépése daczára, a benmaradtak folytassák. Ebben az esetben a társaság egyedül a kilépettekre nézve szűnt meg, a többiekre pedig az eddigi jogokkal és kötelezettségekkel együtt továbbra is fennmarad. (102. §.)

Ha a társaság feloszlását az egyik tag személyéhez kötött okok sürgették, a többi tagnak egyetértő indítványára, a társaság feloszlása helyett, kimondhatja a bíróság az illető tagnak kizárását. (103. §.)

Ha valamelyik társasági tag kilép, vagy kizáratik, meg kell állapítani azon vagyონrészt, amely a kilépett, illetőleg kizárt tagot megilleti, és azt a vagyónrészt neki végkielégítésül kiadni. E vagyónrészt a társaság vagyónának azon értéke alapján számítják ki, a melyet az akkor képviselt, a mikor a kizárás iránt intézett keresetet a kizárt tagnak kézbesítették.

A kilépett vagy kizárt tag a későbbi ügyletekben, jogokban és kötelezettségekben csak annyiban részesül, amennyiben azok a már korábban megindított ügyletek, megállapított jogok és köteleességek folyamán képezik. Ezeknek azonban az elintézésébe bele nem szólhat és köteles annak azon elintézési módjában megnyugodni, amelyet a társaságban benmaradt tagok tartanak a legelőnyösebbnek.

Ha a kilépett vagy kizárt tagnak a végkiegymenlítést azonnal nem lehet kiadni, ez jogot nyer arra, hogy követelje minden üzleti év végével az idő-

közben befejezett ügyletek elszámolását, az elszámolás alapján az őt megillető összeg kifizetését, és a még le nem bonyolított ügyletek állásáról szerkesztett kimutatást. (105. §.)

A kilépett vagy kizárt társasági tag köteles végkielégítését készpénzben elfogadni és nem kívánhatja, hogy neki a társaság követeléséből, árúiból vagy egyéb javaiból jusson az aránylagos rész. (106. §.)

19. §. A társaság felszámolása. A feloszlását kimondott közkereseti társaság — vagy bármely kereskedelmi társaság — ügyeinek végleges lebonyolítását és a tagok követeléseinek kielégítését nevezzük felszámolásnak.

Felszámolásnak van helye minden esetben, a csődöt kivéve, a melyben a tagok a feloszlásnak más módját nem választották. (108. §.)

A felszámolást felszámolók végzik.

Lehetnek felszámolók a társaság tagjai, de lehetnek felszámolók idegenek is. A felszámoló kirendelésére mérvadó a társak egyhangú megállapodása, amely már a társasági szerződésben nyilvánulhatott, a mennyiben már abban is kimondható, hogy felszámolás esetében ki legyen, vagy kik legyenek a felszámolók.

Ha a tagok a felszámoló személye iránt megállapodni nem tudnak, vagy valamelyik tag ellen alapos kifogásokat emelnek, a társasági tagok egyikének indítványára a bíróság rendelhet felszámolókat és ilyenekül olyan személyeket is nevezhet ki, akik a társasághoz nem tartoznak. (108. §.)

De ha a bíróság nevezte is ki a felszámolókat, kötelesek ezek az üzletvezetésnél a társasági tagok egyértelmű határozatait foganatosítani. Ha ezt nem tennék, eljárásukért a társaság tagjainak felelősek. (115. §.)

Kötelesek a társasági tagok, a kereskedelmi cégjegyzékbe való bevezetés végett, a felszámolók kirendelését az illetékes törvényszéknél bejelenteni. A felszámolók pedig kötelesek aláírásaikat ugyanott hitelesíttetni vagy hiteles alakban bemutatni. (110. §.)

Bejelentendő továbbá a cégjegyzékbe való bevezetés végett az is, ha valamelyik felszámoló kilép vagy meghatalmazása megszűnik. (110. §.)

E határozatok megtartására, 1000 koronáig terjedhető pénzbírság mellett, hivatalból is, köteles a törvényszék a tagokat rászorítani.

Ha a társasági tagok több felszámolót neveztek ki, ezek egyéb megállapodás hiányában, a felszámoláshoz tartozó cselekvényeket érvényesen csak együttesen végezhetik. (111. §.)

A felszámolóknak a feladata: hogy a folyó ügyleteket befejezzék, a feloszlott társaság kötelezettségeit teljesítsék, a künn levő követeléseket behajtsák és a társaság vagyonát pénzzé tegyék. Kötelesek egyúttal a társaságot bíróság előtt és bíróságon kívül képviselni.

Ha a függőben levő ügyek befejezése megkívánja, a felszámolók új ügyleteket is köthetnek.

A társaság ingatlan javait azonban csak a társaság összes tagjainak beleegyezésével adhatják el; ha ezt a beleegyezést nem nyerték ki az összes tagok részéről, az ingatlanokat csak nyilvános árverésen adhatják el. (112. §.)

A felszámolók üzletkörének korlátozása, harmadik személyekkel szemben, nem bír jogi hatással. (113. §.)

A felszámolók feladata az is, hogy a társasági tagok között a végkiegyenlítést megejtsék. (117. §.)

Ha a végkiegyenlítés körül vitás kérdések támadnának, azok birói elintézés tárgyát képezik. (117. §.)

A felszámolás után megejtendő végkiegyenlítés is készpénzben történik. Ha valamelyik tag olyan dolgot hozott a társaságba, a mely ennek tulajdonába ment át, a társasági vagyonból ezeket a dolgokat nem kapja vissza természetben, hanem helyette azon értéket kapja, a melyben azt, a megállapodás szerint átvették. Ha azonban az értékre vonatkozólag megállapodás nem történt, azon értéket kell megtéríteni, amelylyel a társaság tulajdonába átment dolgok akkor bírtak, amikor a társaságba jutottak. (118. §.)

A felszámolás befejezése után a feloszlott társaság könyveit és egyéb iratait megőrzés végett valamelyik társtagnak, vagy egy harmadik személynek adják át. Ha a tagok a megfelelő személy megválasztásában nem tudnak megállapodni, a könyvek és iratok gondviselőjét az illetékes törvényszék nevezi ki. (120. §.)

A gondviselő a könyveket és iratokat tíz éven

át köteles őrizni, de ezen idő alatt azokat, úgy a társasági tagok, mint jogutódaik használhatják és megtekinthetik. (120. §.)

20. §. A társaság tagjai ellen indított keresetek elévülése. Amennyiben bizonyos követelésekre nézve törvényesen rövidebb elévülés megállapítva nincsen, a társaság feloszlásától, vagy a társasági tag kilépésétől, vagy végre annak kizárásától kezdve öt esztendő alatt évülnek el azon keresetek, amelyek az egyes tagok ellen a társaságot terhelő igények alapján támaszthatók.

Ha a társaságnak felosztatlan vagyona marad, a társaság hitelezői ebből a felosztatlan vagyonból az öt éves elévülési idő után is követelhetnek kielégítést. (122. §.)

Az elévülést minden egyes tagra önállóan állapítja meg a törvény. Ebből következik, hogy az egyik tag ellen folyó elévülést nem szakítja félbe olyan jogi cselekvény, amely a társaság vagy ennek másik tagja ellen van folyamatban.

Ha ellenben a társaság feloszlik, a felszámolás tartama alatt folyó elévülési időt nemcsak az illető tag ellen irányuló, hanem olyan jogi cselekvés is félbeszakítja, mely a felszámolók, mint a társaság képviselői ellen van intézve. (123. §.)

A közkereseti társaság tagjai javára megállapított elévülésnek abban az esetben is van hatása, ha a hitelező kiskorú, ha gondnokság alatt van, és ha jogi személy. (114. §.)

21. §. A betéti társaságokról. A betéti társaság megegyezik a közkereseti társasággal abban, hogy mind a kettőnél több személy egyesül közös cég alatt kereskedelmi ügyletek gyakorlására; de a betéti társaságnál a társak közül egy vagy több tag csak kikötött vagyonbetételével felelős, míg ellenben egy vagy több tagot korlátlan és egyetemleges felelősség terhel. (125. §.)

Azon tagokat, a kik csak kikötött vagyonbetétükkel felelősek, kültagoknak, a kiket korlátlan és egyetemleges felelősség terhel, beltagoknak nevezzük.

Azon szabályok, amelyek a közkereseti társaságra érvényesek, nagyrésztben a betéti társaságra is érvénnyel bírnak. Különösen is érvényesülnek a

közkereseti társaság szabályai a betéti társaság kebelében akkor, ha több beltág van, mert ebben az esetben a beltágra nézve a társaság egyszersmind közkereseti társaság. (125. §.)

A betéti társaság alakításához sem szükséges okirat szerkesztése vagy más alakszerűség.

Kötelesek a társaság tagjai a betéti társaság alakítását az üzlet megkezdésekor a kereskedelmi cégjegyzékbe való bevezetés céljából, az illetékes törvényszéknél bejelenteni. (126. §.)

E bejelentésnek magában kell foglalnia:

1. a beltágraok nevét, polgári állását és lakóhelyét, és annak, mint ilyennek megjelölését;
2. minden kültágraok nevét, polgári állását és lakóhelyét;
3. a társaság cégét és székhelyét;
4. minden egyes kültágraok vagyonbetételének összegét.

Kötelesek a társaság összes tagjai e bejelentést az illetékes törvényszéknél személyesen aláírni vagy hitelesített alakban bemutatni.

A betéti társaság bejegyzéséről közreadott közleményben a kültágraok neveit, polgári állását, lakóhelyét és vagyonbetételeik összegét tárgyaló adatokat csak akkor adják közre, ha azt az érdekeltek úgy kívánják. (126. §.)

A cégbejegyzéssel kapcsolatban tartoznak a társaság képviselőjére jogosított beltágraok cégjegyzéseiket úgy a társaság, mint a fióktelepek székhelyén illetékes törvényszéknél hitelesíttetni, vagy azt hitelesített alakban bemutatni.

Egyebekben is érvényes a cégjegyzésre vonatkozólag a betéti társaságraok is mind az, a mit a közkereseti társaságraok nézve rendel a törvény.

22. §. A betéti társaság belső viszonyai.
Amennyiben a társasági szerződésből hiányoznék egy-más intézkedés, a tagok jogviszonyai a közkereseti társaságraok érvényes jogszabályok alapján nyernek elintézészt, a következőkben megállapított kivételekkel. (132. §.)

A társaság üzletvezetése csak a beltágraok, illetőleg beltágraokot illeti. (133. §.)

A kültágraok, a társaság többi tagjainak beleegyezése nélkül, lehet más társaságraok is tagja, még

akkor is, ha a két társaságnak egymással azonos üzletköre van. Köthet továbbá úgy a maga, mint más részére olyan ügyleteket, a melyek a társaság üzletkörébe tartoznak. (74. §.)

Követelheti a kültag, hogy vele az évi mérleget másolatban közöljék. Jogában van továbbá, hogy a mérleg helyességét a könyvekkel való összehasonlítás által megvizsgálja. De nincs joga a társasági ügyek menetéről személyesen is tudomást szerezni. (135. §.)

Nem köteles a kültag a már fizetett kamatot és jutalékot későbbi veszteségek miatt visszafizetni; de ha eredeti betétele veszteségek folytán csökkent, évi nyereségjutalékát a veszteségek fedezésére fordítják.

A nyereség és veszteség felosztása iránt a tagok szabadon intézkednek. Amennyiben erre vonatkozó megállapodás nem történt, azt esetleg szakértők meghallgatása mellett a bíróság határozza meg. (136. §.)

23. §. A betéti társaság külső viszonyai. A betéti társaság társasági viszonyának jogi hatása harmadik személyek irányában akkor kezdődik, amikor közzétételt, hogy a betéti társaság felállítása a kereskedelmi cégjegyzékbe be van jegyezve, illetőleg a mikor a társaság üzletét megkezdte.

Nem köthető ki, hogy a társaság ne a közzététellel, hanem egy későbbi időponttal vegye kezdetét. (138. §.)

Ha a társaság a cégjegyzékbe vezetett adatok közzététele előtt kezdte meg üzletét, a kültag mindazon kötelezettségekért, amelyek a közzététel idejéig keletkeztek, harmadik személyek irányában beltágként felelős, ha csak a kültag nem tudja igazolni, hogy a harmadik személynek tudomása volt a korlátolt felelősségről. (138. §.)

A kültag csak betételével felelős a társaság kötelezettségeiért; amíg ezt be nem fizette, kötelezettsége a kikötött összeg erejéig terjed. (139. §.)

Személyesen csak akkor, és annyiban felelős a kültag a társaság kötelezettségeiért, amennyiben a társaságtól fizetéseket kapott.

Az imént körülírt felelősség terheli azt a

kültagot is, a ki valamely már fennálló kereskedelmi társaságba lép be, akár történt a társaság czégében változás, akár nem. (140. §.)

A betéti társaság részére jogokat és kötelezettségeket csak a beltagok cselekményei állapítanak meg. (141. §.)

A kültag neve nem vehető fel a társaság czégébe; ha ez még is megtörtént volna, a kültag a társaság hitelezői irányában abban a mértékben felelős, mint a beltag. (142. §.)

Ha a betéti társaság feloszlik, vagy egyik kültagja, akár egész betételét, akár ennek egy részét kiveszi és a társaságból kilép, — be kell azt a törvényszéknél jelenteni, hogy azt ott a czégjegyzékbe bevezessék. A bejelentés közzététele, ha az érdekelték azt nem kívánják, a kültag megnevezése és betételének felemlítése nélkül történik. (145. §.)

24. §. A részvénytársaságról és alakításáról.

Részvénytársaságnak nevezzük azt a kereskedelmi társaságot, a mely előre meghatározott nagyságú alaptőkével alakul, az alaptőkéje egyenlő számú és egyenlő értékű részvényekből áll, és a részvények tulajdonosai csak részvényeik erejéig felelősek. (147. §.)

A részvények hányad részekre is oszthatók. Az egész részvényeknek önálló hányadrészekre való elosztását az alapításkor az alapítóknak kell elvégezniök. (148. §.)

A részvények névértékét a társaság fennállása alatt nem lehet felemelni. (148. §.)

A részvényekről okiratot állítanak ki, a mely szólhat névre vagy bemutatóra.

A részvénytársaságot akkor tekintik megalakultnak, ha:

1. alaptőkéje biztosítva van;
2. a társaság alapszabályai létrejöttek és
3. a társaság bevezetett a kereskedelmi czégjegyzékbe. (149. §.)

Az alaptőke biztosítása olyképpen történik, hogy annyi részvényt kell aláírni (átvételét aláírásban kifejezett kötelező nyilatkozat által elvállalni), a hányból az alaptőkének állnia kell. (150. §.)

Az alapítók aláírási ivatek adnak közre, a mely ivatek mindenikében fel van véve a társaság tervezete, és a melyekre az alapítók, polgári állásuk és

lakóhelyük pontos kitüntetése mellett, sajátkezűleg írják neveiket.

Az aláírási iv azon részének, a mely a társaság tervezetéről szól, magában kell foglalnia:

1. a vállalat tárgyát és tartalmát;
2. az alaptőke nagyságát;
3. a részvényeknek és az ezekkel esetleg egyidejűleg kibocsátandó előbbbségi részvényeknek számát és névértékét;

4. az aláírás záróidejét;

5. amennyiben az alapítók vagy mások olyan betétellel kívánnak a társasághoz járúlni, a mely nem készpénzből áll, ezen betételt és annak értékét;

6. azon előnyöket (díjazást vagy nyereség-hányadot) a melyeket a társaság az alapítónak vagy másoknak kíván biztosítani azon fáradozásokért, a melyeket azok a társaság érdekében kifejtettek.

A tervezetben foglalt adatok valóságáért az alapítók egyetemlegesen felelősek. (150. §.)

Az aláírásnál, minden aláírt részvényre, a részvény névértékének 10⁰/₀-át kell készpénzben és a tervezetben megállapított pénznemben befizetni. Kiköthető azonban 10⁰/₀-nál magasabb befizetés is.

Az aláírók az aláírt részvények névértékének 50⁰/₀-a erejéig abban az esetben is felelősek, ha részvényeiket tovább adták. (153. §.)

Az alapítók kötelesek, az aláírás záróidejétől számítandó két hó alatt, az aláírókat alakuló közgyűlésre meghívni.

Az alakuló közgyűlés feladatahoz tartozik:

1. meggyőződést szerezni arról, hogy az alaptőke biztosítva van az aláírások és befizetés által;

2. megállapítani az alapszabályokat, és határozni azon megállapodások fölött, a melyek az alapítókkal vagy másokkal netalán történtek;

3. határozni a fölött, hogy a társulat megalakuljon-e vagy ne;

4. megválasztani a társaság igazgatóságát, amennyiben az alapítók nem érvényesítenék abbéli jogukat, miszerint az igazgatóságot kinevezik;

5. megválasztani a felügyelő bizottságot;

6. intézkedni az iránt, hogy az alapítók feloldasanak ama felelősség alól, a melylyel a részvényekre befizetett összegért tartoznak az aláíróknak.

Ha az alapítók az alakuló közgyűlést 2 hó alatt össze nem hívják, vagy ha az aláírás siker nélkül maradt volna, az aláírók befizetett pénzeiket levonás nélkül visszakövetelhetik. A visszafizetésért az alapítók egyetemlegesen felelősek. (154. §.)

Az alakuló közgyűlés akkor határozatképes, ha abban akár személyesen, akár képviselve, legalább 7 olyan aláíró van jelen, akik az alaptőkének legalább negyedrészt képviselik.

Minden aláírt részvény egy szavazatot ad. Tíz szavazatnál többet senki sem gyakorolhat. (155. §.)

Az alapszabályoknak okvetlenül kell tartalmaznia a következő adatokat:

1. a társaság czégét és székhelyét;
2. a vállalat tárgyát és a társaság tartamát;
3. az alaptőkének nagyságát;
4. a részvények és a hányadrészvények számát és névértékét és azt, hogy a részvények névre vagy bemutatóra szóljanak-e?

5. a részvényekre teljesítendő befizetések módzatait és a befizetés elmulasztásának következményeit;

6. az alapítóknak vagy másoknak nyújtandó előnyöket és a nem készpénzbeli betétek értékének megállapítását, a melyek azonban nem térhetnek el attól, a mit erre vonatkozólag az aláírási ívek tartalmaznak;

7. esetleg a részvényekkel egyidejűleg kibocsátandó előbbségi részvények mennyiségét és névértékét, az előbbségi részvények után fizetendő kamatok magasságát és a törlesztés módját, nemkülönben azokat az előjogokat, a melyek az előbbségi részvények birtokosait megilletik;

8. azokat a módzatokat, a melyek között a közgyűlés összehívandó, továbbá a közgyűlés helyét és idejét, hatáskörét, tárgyalási rendjét, a határozatok meghozatalának módját és annak megállapítását, hogy mi történjék abban az esetben, ha az összehívott közgyűlés nem volt határozatképes;

9. a részvényesek szavazati jogát és a jog gyakorlásának a módját;

10. azt a módot, a mely szerint az igazgatóság megválasztassék, továbbá az igazgatóság hatáskörét és működésének idejét;

11. a felügyelő bizottság szervezetét és működésének idejét;

12. a cégjegyzés módját;
  13. azokat az elveket, a melyek szerint a mérleget kell készíteni és megvizsgálni;
  14. a nyereség kiszámításának és felosztásának módozatait; végre
  15. a társaság hirdetményeinek közzétételét szabályozó módozatokat, mert nem multhatatlanul szükséges azokat hirdapokban közreadni. (157. §.)
- Az alapszabályokat be kell mutatni azon törvényszéknél, a melynek kerületében van a társaság székhelye, hogy az azt bevezethesse a cégjegyzékbe és közre adhassa.

A közzétételnek magában kell foglalnia:

1. az alapszabályok keltét;
2. a társaság cégét és székhelyét;
3. a vállalat tárgyát és a társaság tartamát;
4. az alaptőke nagyságát, a részvények számát és azoknak névértékét;
5. az esetleg kibocsátandó elsőbbségi kötvények számát és azok névértékét;
6. annak felemlítését, hogy a részvények névre vagy bemutatóra állítottak-e ki;
7. a cégjegyzés módját, és
8. a társaság határozatainak közzétételére vonatkozó módozatokat. (158. §.)

A társaság egyben az alapszabályok bemutatásával tartozik igazolni:

1. hogy aláírás által biztosítva van az egész alaptőke;
2. hogy az aláírók idejekorán összehívták az aláírókat az alakuló közgyűlésre;
3. hogy a biztosított alaptőkére, az egyes részvények után, legalább 30% tényleg be van fizetve;
4. hogy az igazgatóságot kinevezték, illetőleg a felügyelő-bizottsággal egyetemben megválasztották;
5. hogy a társaság tényleg megalakult és helyben hagyta azokat a megállapodásokat, a melyek az alapítási tervetben az alapítóknak, vagy másoknak nyújtandó előnyökre, vagy nem készpénzbeli betéteire (szabadalom átengedése) vonatkoznak. (150. §.)

Azt a beadványt, a mely az imént felsorolt adatokat közli az illetékes törvényszékkal, az igazgatóság tagjai sajátkezüleg kötelesek aláírni, vagy hitelesített alakban benyújtani.

Az alapszabályokat azon törvényszéknél is be kell mutatni, — a cégjegyzésbe való bevezetés végett — a melynek kerületében a társaság fiókteleppel bir.

Ha az igazgatóság tagjai ennek a rendeletnek a megtartását elmulasztanák, a betartására 1000 koronáig terjedhető pénzbírság mellett hivatalból is szoríthatók. (159. §.)

Amíg a részvénytársaság a kereskedelmi cégjegyzékbe be nem jegyeztetett, és a bejegyzés megtörténte közre nem került, olybá tekintetik, mintha nem léteznék. A bejegyzés és kihirdetés előtt kibocsátott részvények, vagy hányadrészvények semmisesek és kibocsátói egyetemlegesen felelősek minden kárért, a mely a kibocsátásból származnék.

Azok, a kik a bejegyzés és a kihirdetés előtt a társaság nevében eljárnak, személyesen és egyetemlegesen felelősek.

Tiltva van, hogy a részvénytársaság a saját részvényeit megszerezze, vagy pedig zálogba vegye.

E szabály alól csak abban az esetben van helye kivételnek (209. §.), ha a részvények megszerzése azon célból történik, hogy a társaság leszállítsa részvénytőkéjét. (161. §.)

Ezen határozat be nem tartásért az igazgatóság tagjai egyetemlegesen felelősek a társaság hitelezőinek a visszavásárlásból támadt veszteségért. (161. §.)

Új részvényeket nem bocsáthat ki a részvénytársaság az előtt, amíg a régebben kibocsátott részvényeket teljesen be nem fizették. A régebben kibocsátott részvények teljes befizetése előtt kibocsátott újabb részvények semmisesek. (167. §.)

24. §. A részvényesek jogviszonyairól. Minden részvényest a társasági vagyon aránylagos része illeti meg. De e jogából kifolyólag csak arra tart hat igényt, hogy abból a tiszta haszonból, a mely az alapszabályok szerint a részvényesek között felosztás alá kerül, a neki megfelelő rész kiadassék. (163. §.)

Az alaptőkéből nem szabad a részvényeseknek sem kamatot, sem osztalékot biztosítani, vagy kifizetni. Csak azon időre, a mely a vállalat előkészítésére, a teljes működés megkezdéséig szükséges és

a melynek az alapszabályokban meg kell határozva lennie, szabad a részvényesek javára kamatot kikötni. (165. §.)

Ha a társaságot veszteség éri és az alaptőke e veszteség által megcsökkent, a részvényesek nem tarthatnak mindaddig igényt osztalékra, a míg az alaptőke újból nincsen kiegészítve (165. §.)

A részvényektől (törzsrészvények) eltérő természetűek az elsőbbségi részvények. Ezeknek az alapszabályok, vagy a közgyűlés határozata különös előnyöket biztosít. Vonatkozhatnak a biztosított előnyök arra, hogy a társaság feloszlásakor első sorban az elsőbbségi részvényeket elégítik ki, amíg a többi részvények (az elsőbbségekkel szemben törzsrészvényeknek nevezzük) csak a maradékra tarthatnak igényt. A felosztandó nyereséggel szemben azt az elsőbbséget élvezik az elsőbbségi részvények, hogy abból első sorban ezek kapnak kamatot, még pedig rendszerint a kibocsátás alkalmából eleve megállapított kamatláb szerint. (166. §.)

Ha a részvényes az üzleti év folyamán közgyűlési határozat folytán, jóhiszeműleg osztalékot vett fel, annak visszafizetésére csak akkor kötelezhető, ha az évi mérleg elkészítése után az tűnik ki, hogy a közgyűlési határozat folytán előlegesen kifizetett összeg meghaladja a részvényeseket illető osztalékot. Egyebekben a mérleg alapján jóhiszeműleg felvett osztalék visszafizetésére a részvényes nem kötelezhető. (167 §.)

A részvényes átruházhatja másra részvényének tulajdonjogát. A bemutatóra szóló részvény tulajdonjogát egyszerű átadással (172. §.), a névre szóló részvényeket írásbeli nyilatkozattal, forgatmánynyal lehet átruházni; az átruházás üres háttírával is történhetik. (173. §.)

Mindaddig, amíg az átírás meg nem történt, az átruházás csak az átruházó és az átvevő között szül jogi hatásokat; a társaság irányában azonban ez jogi érvénynyel nem bír. (173. §.)

Minden egyes részvényest kereseti jog illet meg a közgyűlési határozat ellen, ha ez a határozat ellenkezik a törvénynyel, vagy az alapszabályokkal. (174. §.)

A kereseti jogot 15 napon belül kell az illetékes törvényszéknél érvényesíteni; a 15 nap azon naptól

kezdve számítandó, a melyen a sérelmes határozatot tartalmazó jegyzőkönyvet a törvényszéknél bemutatatták (174. §.).

A társaság üzletkezelésének menetét a részvényes nem vizsgálhatja meg. De az alaptőke tizedrészét képviselő részvényes, vagy részvényesek a költségek előlegezése és a részvények letétele mellett, követelhetik az illetékes törvényszéknél, hogy ez a társasági üzletkezelést szakértők által megvizsgálta, és a vizsgálat eredményét velök közölje. (175. §.)

26. §. A közgyűlésről. Mindazokat a jogokat, a melyek a részvényeseket a társaság ügyeiben megilletik, a részvényesek a közgyűlésen gyakorolják. (176. §.)

Minden évben egyszer össze kell hívni a közgyűlést, a melynek tárgyai a meghívóban kiteendőek.

Érvényes határozatot csakis olyan tárgy fölött hozhat a közgyűlés, a mely a meghívó tárgysorozatában határozottan ki van jelölve. Kivételnek csak olyan indítványra nézve van helye, a melyet a közgyűlés egyik tagja egy újabb közgyűlés összehívása ügyében tesz. (177. §.)

Minden esetben a közgyűlés határoz a következők felett:

1. az igazgatóság és a felügyelő bizottság megválasztása, elmozdítása és felmentése, — kivéven azt az esetet, a midőn az igazgatóságot az alapítók nevezik ki;

2. számadások megvizsgálása, a mérleg megállapítása és a nyereség felosztása;

3. az egyesülés más társasággal;

4. olyan kartell-szerződések megkötése, a melyek minden társasági ügyletnek közös haszonra vezetését czélozzák;

5. az alaptőke leszállítása, vagy fölemelése;

6. a társaság feloslása és a felszámolók kirendelése, és

7. az alapszabályok módosítása felett.

Azon intézkedéseket, a melyeket a tervezetből vettek át az alapszabályokba, a törvényben kijelölt eseteken kívül, még a közgyűlés sem módosíthatja. (179. §.)

A közgyűlési jegyzőkönyvet az igazgatóság haladéktalanul bemutatja az illetékes törvényszéknek. (180. §.)

27. §. Az igazgatóság és a felügyelő-bizottság.

A részvénytársaság ügyeit az igazgatóság intézi; állhat ez egy, vagy több személyből; választható a részvényesek sorából, vagy másokból.

Az igazgatóság tagjai megbizásukat hosszabb vagy rövidebb időre kaphatják. Kivétel csak az első igazgatóságra nézve áll, amennyiben az alapítónak jogában van ezt kinevezni; ez a kinevezés legfőlebb három évre szólhat.

Az igazgatóság tagjait a közgyűlés bármikor el is mozdíthatja. (83. §.)

Az igazgatóság tagjait haladéktalanul be kell jelenteni az illetékes törvényszéknek; hogy itt a cégjegyzékbe bevezetessenek. A bejelentéssel egyidejűleg kötelesek az igazgatóság tagjai, ugyancsak a törvényszék előtt, aláírásaikat hitelesíttetni, vagy azokat hitelesített alakban bemutatni.

Hasonlóképpen bejelentendő a törvényszéknél minden változás, a mely az igazgatóság körében meg-
esik. (184. §.)

A cégjegyzésre vonatkozólag az alapszabályoknak megfelelő intézkedéseket kell tartalmazniok. Az igazgatóság tagjai a cégjegyzést ezen intézkedések keretében végzik. (185. §.)

Az igazgatóság képviseli a társaságot úgy a hatóságok, mint harmadik személyek irányában. (186. §.)

Azon ügyletek által, a melyeket az igazgatóság a társaság nevében köt, jogosítva és kötelezve a társaság lesz. A társaság nevében elvállalt kötelezettségekért és teljesített cselekvényekért harmadik személyek irányában személyesen nem felelősek. (188. §.)

Mihelyt a számadásokból, vagy a mérlegből az tűnik ki, hogy a társaság elvesztette alaptőkéjének a felét, köteles az igazgatóság közgyűlést hívni egybe a végből, hogy a részvényesek a társaságnak további fennállása, vagy feloszlása iránt határozhasanak. — Mihelyt a mérlegből, vagy a számadásokból az tűnik ki, hogy a társasági vagyon a tartozásokat nem fedezi, köteles az igazgatóság a csődnyitás

végett ezt az illetékes törvényszéknek bejelenteni. (187. §.)

Az igazgatóság kötelessége arról gondoskodni, hogy a társaság könyvei pontosan vezettessenek, és hogy a felügyelő bizottság által felülvizsgált évi mérleg a közgyűlés elé kerüljön, miután az megelőzőleg, 8 napon át a részvényeseknek betekintésére volt közzétéve. Köteles továbbá a közgyűlés által jóváhagyott mérleg egy eredeti példányát az illetékes törvényszéknek haladéktalanul bemutatni. (188. §.)

Az igazgatóság határozataiból, vagy intézkedéseiből eredő ügyletekért nem terheli a felelősség azt a tagot, ki a határozat, illetőleg intézkedés ellen, mihelyt arról tudomást nyert, tiltakozik és a tiltakozást közli a felügyelő-bizottsággal. (191. §.)

A felügyelő-bizottságnak az a hivatása és kötelessége, hogy az igazgatóságot nagy hatáskörében ellenőrizze. A felügyelő-bizottságnak legalább három tagból kell állania. Első ízben legfőlebb egy, azután 3 évre választható. De a közgyűlés ezen időn belül is bármikor elmozdíthatja. (194. §.)

A felügyelő-bizottság ellenőrzi a társaság ügyvezetését minden ágában; e végből jogában áll a társaság ügyeinek menetéről bármikor tudomást szerezni, a társaság könyveit, iratait, pénztárát, bármikor megvizsgálni. Megvizsgálja az évi számadásokat és a mérleget, továbbá az igazgatóságnak a nyereség felosztására vonatkozó indítványait, és erről a közgyűlésnek évenként jelentést tesz, mert e jelentés nélkül a közgyűlés nem határozhat a nyereség felosztása iránt. Összehívja a közgyűlést, mihelyest azt tapasztalja, hogy az igazgatóság a törvénybe, vagy az alapszabályokba ütköző intézkedéseket, vagy a társaság érdekeit fenyegető mulasztásokat, avagy visszaéléseket követ el. (195. §.)

A felügyelő-bizottság tagjai egyetemlegesen kártérítésre vannak kötelezve, ha a hatáskörükben megállapított kötelességeik teljesítését elmulasztják. (196. §.)

A mérleg felállításánál a következő szabályok az irányadók:

1. a társaság vagyona abban az értékben veendő fel, a mely az üzleti év utolsó napján felel meg az egyes tárgyak értékének;

2. az árfolyammal bíró papírok legfelebb abban

az árfolyamban vehetők fel, a melylyel azok az üzleti év utolsó napján bírnak;

3. az első szervezés (alapítás) költségeiből a követelések közé csak annyi vehető fel, amennyi azoknak legfőlegb 5 évre való felosztása mellett az illető üzleti év után fenmarad;

4. a társaság alaptőkéjét és a tartalékokat a tartozások közé kell sorolni;

5. a kétes követelések valószínű értékük szerint veendőek számításba, a behajthatatlanokat le kell jegyezni;

6. a cselekvő és szenvedő állapot összehasonlításából eredő nyereséget, vagy veszteséget a mérleg végén külön is ki kell tenni. (199. §.)

A mérleg helyes voltáért az igazgatóság és a felügyelő-bizottság tagjai egyetemlegesen felelősek. (200. §.)

28. §. A részvénytársaság felozlása. A részvénytársaság felozlik:

1. ha azon idő eltelt, a melyre a társaság alakult;

2. közgyűlési határozat folytán;

3. más társasággal való egyesülés és

4. csődnyitás esetében. (201. §.)

Ha a részvénytársaság más esetek miatt oszlik is fel, azért a felozlásra csak a jelen fejezetben felsorolandó intézkedések érvényesek. (201. §.)

A társaság felozlása — csőd esetét kivéve — bejelentendő az igazgatóság által a keresk. cégjegyzékbe való bevezetés és közzététel végett az illetékes törvényszéknek. A bejelentés megtételére 1000 korona pénzbírság terhe mellett szorítható az igazgatóság. (202. §.)

Ha a részvénytársaság felozlik, — a csőd és egyesülés esetét kivéve — felszámolásnak van helye.

Rendszerint az igazgatóság tagjai egyben a felszámolók is, hacsak az alapszabályok, vagy a társaság határozatai másképpen nem intézkednek.

A felszámolási megbízást a közgyűlés bármikor visszavonhatja.

A felügyelő-bizottság ellenőrzési kötelessége a felszámolás tartama alatt érintetlen marad. (203. §.)

A felszámolók jogi állására, a felszámolási eljárásra, a cégbejegyzésre, a bejegyzés céljából való bejelentésre ugyanazon szabályok érvényesek,

a melyek a közkereseti társaság felszámolását szabályozzák.

A feloszlott részvénytársaságnak a felszámolás után pénzzé tett vagyonából, a felszámolás költségeinek levonása után, mindenekelőtt kifizetik a társaság hitelezőit; a megmaradt összeget pedig a részvényesek között osztják fel. A tényleges felosztás azonban nem történhetik a hirdetés harmadik közzétételétől számítandó 6 hó eltelté előtt. (204. §.)

A társaság könyveiből kitudható vagy egyébként ismert hitelezőket külön értesítés, esetleg hirdetés által kell követeléseik érvényesítésére felhívni; ha e felhívás siker nélkül maradna, a követelések fedezésére szolgáló összegeket az illetékes törvényszéknél kell elhelyezni. (205. §.)

Ugyanezen rendelkezés érvényes a függőben levő kötelezettségek és peres követelésekre nézve is.

Kötelesek a felszámoló a társasági ügyek lebonyolításáról legalább évenként kimutatást közzétenni, és a felszámolás befejezésekor az eredményt köztudomásra hozni. (206. §.)

A feloszlott részvénytársaság könyveit az illetékes törvényszéknek kell átszolgáltatni, a mely azt 10 éven át őrzi. (207. §.)

Két vagy több részvénytársaságnak egyesülésére a következő szabályok szolgálnak irányadóul:

1. a beolvadó társaság vagyonát mindaddig külön kell kezelni, amíg a hitelezői nem kaptak kielégítést, vagy követelésük nincsen biztosítva; a kezelést azonban az új társaság igazgatósága végzi;

2. a kezelő igazgatóság tagjai a beolvadó társaság hitelezőinek az elkülönített kezelésért egyetemlegesen felelősek;

3. a megtörtént egybeolvadást, a keresk. cégjegyzékbe való bevezetés céljából, az illetékes törvényszéknek kell bejelenteni;

4. a feloszlott társaság hitelezőinek felhívása elmaradhat, vagy későbbre halasztható ugyan, de a hitelezőkhöz intézett hirdetmény harmadik közzétételétől számítandó 6 hó eltelté előtt a vagyont ténylegesen beolvasztani nem lehet. (208. §.)

29. §. A külföldi részvénytársaságok. Külföldi részvénytársaságok kötelesek cégüket, az üzlet meg-

kezdése előtt, azon törvényszéknél bejegyeztetni, a melynek kerületében fiókintézetüket, vagy ügynökségüket felállítják. (210. §.)

Kötelesek a bejegyzés kérelmezésekor alapszabályaikat, a cégjegyzékbe való bevezetés végett, az illetékes törvényszéknek hiteles alakban bemutatni és igazolni, hogy:

1. hazájuk törvényei szerint megalakultak és tényleg működnek;

2. hogy az a tőke, a mely a magyarországi üzlet folytatására szükséges, itt az országban van elhelyezve;

3. hogy a magyarországi üzlet folytatására Magyarországon székelő képviselőiséget rendeltek;

4. hogy a társaság arra kötelezte magát, miszerint belföldi ügyleteiben a Magyar Ker. Törv. rendeleteihez alkalmazkodik, és a magyarországi képviselőiség jogi cselekvényeit magára nézve kötelezőnek ismeri el;

5. hogy a képviselőiség jogosítva van a fiók-cégnek jogérvényes jegyzésére;

6. hogy a képviselőiség által kötött ügyletekből kifolyólag eredő perek elbírálásában aláveti magát a magyarországi törvényeknek és bíróságnak;

7. hogy az a külföldi állam, a melyben a részvénytársaság keletkezett, a magyarországi részvénytársaságok irányában a viszonyosság elveinek megfelelőleg jár el. (211. §.)

Köteles a külföldi részvénytársaság belföldi üzleteiről külön szabályszerű könyveket vezetni. (213. §.)

A külföldi részvénytársaságnak olyan határozatai, a melyek által a vállalat tárgya megváltozik, vagy a társaság feloszlik, vagy másik társasággal egyesül, a belföldi fiókintézet üzletére nézve csak attól az időponttól kezdve birnak foganattal, a midőn azokat a fiókintézetre illetékes törvényszék a kereskedelmi cégjegyzékbe bevezette. (216. §.)

A bejegyzés törlését elrendelheti a törvényszék, bárkinek is kívánatára, ha beigazolja:

1. hogy a társaság a saját hazájában már beosztette működését, vagy elvesztette rendelkezési jogát vagyona felett;

2. hogy a társaság nem tett eleget azoknak a kötelességnek, a melyeket a törvény a képviselőiség

kirendelésére, a külön könyvezetésre, a közgyűlési jegyzőkönyveknek és a mérlegeknek előterjesztésére rendelt és ebbeli mulasztásait nem igazolta;

3. hogy az a külföldi állam, a melyben a társaság székhelye van, a magyarországi részvénytársaságokkal szemben nem gyakorolja a viszonosságot;

4. hogy a társaság ellen, vagy annak belföldi fiókja ellen elrendelt végrehajtásnak nem volt meg a kellő sikere;

5. hogy a társaság kivonta az országból egészben, vagy részben azt a tőkét, a melyet az itteni üzlet folytatására szánt (217. §.)

30. §. Büntető határozatok. Az igazgatóság tagjai három hónapig terjedhető fogságra, esetleg kétezer koronáig terjedhető pénzbírságra ítélendők:

1. ha az alapszabályoknak a kereskedelmi cégjegyzékbe való bevezetése alkalmával tudva, valótlan előterjesztést tesznek az alaptőke aláírására és befizetésére nézve;

2. ha vétkes mulasztásuk miatt a társaságnak három hónapon át felügyelő-bizottsága egyáltalában nem volt, vagy nem volt kellő számban;

3. ha a mérleg felállításánál törvényellenesen járnak el, vagy ha a közgyűlésen tett előterjesztésben a társaság helyzetét tudva valótlanul adják elő, vagy annak helyzetét eltitkolják;

4. ha a közgyűlési jegyzőkönyveket szándékosan hamisan vezetetik;

5. ha a társaságnak saját részvényeit megszerzik, vagy azokra kölcsönt adnak;

6. ha a részvényeseknek az alaptőkéből osztalékot, vagy kamatot fizetnek;

7. ha a társaság alaptőkéjének fele elveszett, és elmulasztják a közgyűlést összehívni, illetőleg a csődnyitást kérni;

8. ha a közgyűlésnek fentartott ügyekben önhatalmulag eljárnak. (218. §.)

Ugyancsak három hónapig terjedhető fogságra ítélendők:

1. azok az alapítók, a kik a tervezetben tudva közölnek valótlan adatokat;

2. a felügyelő bizottság tagjai, ha az évi számadások, a mérleg és a nyereség felosztása iránt a közgyűlés elé terjesztett jelentésüket tudva valótlan adatokra alapítják;

3. a külföldi részvénytársaságok belföldi képviselői, ha a belföldi üzlet folytatására szánt tőkét más célra fordítják, vagy megengedik, hogy az az országból kivonássék. (219. §.)

Ezer koronáig terjedhető pénzbírsággal sujtandók:

1. az igazgatóság tagjai, ha a mérleget és a jelentést nyolcz nappal a közgyűlés előtt elmulasztják közzétenni, — vagy ha a közgyűlési jegyzőkönyvet nem terjesztik be az illetékes törvényszékhez, — vagy ha az ideiglenes részvényeket magasabb összegről állítják ki, mint a mennyit azok tulajdonosai tényleg befizettek;

2. a közgyűlés egybehívására kötelezett közeg, ha azt évenként legalább egyszer egybe nem hívja;

3. a felszámolók, ha a felszámolás folyamáról jelentést nem tesznek, vagy elmulasztják közzétenni a végeredményt;

4. a külföldi részvénytársaságok belföldi képviselői, ha nem terjesztik be az illetékes törvényszékhez a közgyűlési jegyzőkönyveket, továbbá a részvénytársaságnak általános, és a belföldi üzletnek külön mérlegét. (221. §.)

A kiszabott büntetések megtérítése által sem az igazgatóság, sem a felügyelő bizottság tagjai, sem a felszámolók, sem a külföldi részvénytársaságok belföldi képviselői nincsenek felmentve a kártérítés kötelezettsége alól. (222. §.)

31. §. A szövetkezetekről. A kereskedelmi törvény azon kereskedelmi társaságokat nevezi szövetkezeteknek, a melyek meg nem határozott számú tagokból, tagjaik hitelének, keresetének vagy gazdálkodásának előmozdítására, közös üzletkezelés mellett, illetőleg a kölcsönösség alapján való előmozdítására alakultak. (223. §)

Ilyen szövetkezetek:

az előlegezési és hitelegyletek;

a nyersanyag közös beszerzésére, közös raktár tartására, vagy közös termelésre alakult egyletek;

a fogyasztási egyletek;

a lakásépítő társaságok és

a kölcsönös biztosító társaságok,

A szövetkezet akkor alakult meg:

a) ha a társaság alapszabályai létrejöttek;

b) ha a társaság cégét a kereskedelmi cégjegyzékbe bejegyezték.

A tagok belépése írásbeli nyilatkozat alapján történik.

A nyilatkozat magában foglalja a tag nevét, polgári állását, lakóhelyét és üzletrészeinek számát (224. §.)

Az alapszabályokban mindenesetben meg kell állapítani a következőket: 1. a szövetkezet cégét és székhelyét, 2. a vállalat tárgyát, 3. a szövetkezet tartamát, 4. a tagok belépésének feltételeit és azon különös határozatokat, a melyek mellett azok a szövetkezetből kiválhatnak, 5. az egyes tagok üzletrészeit és ezek képződésének módját, 6. azon elveket, a melyek szerint a mérlegnek készülnie kell, és a mely szerint azt megvizsgálják, 7. azon módokat, a melyek szerint a nyereséget vagy veszteséget kiszámítják és az egyes tagok között felosztják, 8. az igazgatóság szervezetét, megválasztásának módját, hatáskörét és működésének idejét, 9. a felügyelőbizottság szervezetét és működésének idejét, 10. a cégjegyzés módját, 11. a közgyűlés összehívásának módját, megtartásának helyét és idejét, hatáskörét, tárgyalási rendjét, a határozatok hozatalának a módját és annak megállapítását, hogy mi történjék abban az esetben, ha az összehívott közgyűlés nem volna határozatképes, 12. a tagok szavazati jogát és ennek miként való gyakorlását, 13. a szövetkezet hirdetményeinek miként való közzétételét, 14. annak megállapítását, hogy a tagok a társaság kötelezettségeiért korlátlan, vagy korlátolt felelősséggel tartoznak-e, és ha ez utóbbi esetben a felelősség a törvényben meghatározott mértéken túl terjed, ennek a felelősségnek a terjedelmét. (225. §.)

Az alapszabályokat és a tagok névjegyzékét, a kereskedelmi cégjegyzékbe való bevezetés és közzététel céljából be kell jelenteni annál a törvényszéknél, a melynek kerületében a szövetkezet székhelye van.

A jelentésben, illetőleg a közzétételben fel kell említeni: 1. az alapszabályok keltét, 2. a szövetkezet cégét és székhelyét, 3. a vállalat tárgyát, 4. a szövetkezet tartamát, 5. a cégjegyzés módját, 6. azt a módot, a mely szerint a szövetkezet hirdetményei közre kerülnek, 7. annak felemlítését, hogy a tagok a szövetkezet kötelezettségeiért korlátlan, vagy korlátolt felelősséget vállalnak-e, és ha a felelősséget a törvényben meghatározott mértéken túl terjesztették ki, ezen felelősség terjedelmét. (226. §.)

Az alapszabályok bemutatásával egyidejűleg

igazolni kell azt is, hogy a közgyűlés az alapszabályokat megállapította, hogy megválasztotta az igazgatóságot és a felügyelőbizottságot. (237. §.)

Kötelesek a beadványt az igazgatóság tagjai az illetékes törvényszéknél sajátkezűleg aláírni, vagy aláírásaikat, a beadványnyal egyetemben, hitelesített alakban benyújtani. (227. 1.)

A szövetkezet csak attól az időponttól kezdve tekintetik létezőnek, a mikor czégét a czégjegyzékbe bevezették. (228. §.)

32. §. A szövetkezet tagjainak jogi viszonyairól. A szövetkezetek korlátolt, vagy korlátlan felelősséggel alakulhatnak meg. A korlátlan felelősséggel alakult szövetkezet tagjai a társaság kötelezettségeiért egyetemlegesen felelősek egész vagyonukkal. A korlátolt felelősséggel alakult szövetkezet tagjai szintén egyetemlegesen felelősek ugyan, de felelőségük csak egy meghatározott összeg erejéig terjed. Ezen összeg meghatározásában, korlátozásában a szövetkezetek szabadon járhatnak el, amennyiben az alapszabályok vagy azt állapíthatják meg, hogy a felelőség a lekötött üzletrész határain túl ne terjedjen, vagy pedig kimondják, hogy az üzletrész korlátain túl mely összeg erejéig érjen. A korlátolt felelősséggel alakult szövetkezet tagjai a társaság kötelezettségeiért legalább üzletrészüik erejéig felelősek.

A társaság adósságaiért nemcsak azok felelősek, a kik az adósság keletkezésekor voltak a társaság tagjai, hanem azok is, a kik csak később léptek a tagok sorába. (232. §.)

A társaság vagyonára nyitott csőd esetén a hitelezők az egyes tagok ellen a csőd befejezése után érvényesíthetik követeléseiket, akkor is csak abban az esetben, ha követeléseiket a csődnél felszámították és ezt nekik megítélték. (233. §.)

A szövetkezet tagjai újakkal folyvást szaporodhatnak; viszont a régi tagok kiléphetnek.

A kilépés vagy úgy történik, hogy a régi tag új tagra ruházza üzletrészeit, vagy úgy, hogy a szövetkezetből kilép és ezáltal üzletrészt is kivonja a társulattól. Megszűnik a tagság elhalálozás által, vagy kizárás folytán, végül abban az esetben, ha a tag hitelezői annak részét végrehajtás útján lefoglalják. (225. §.)

Önkénytesen még akkor is kiléphet a tag a szövetkezetből, ha a társaság bizonyos időre alakult. Történhetik a kilépés olyképpen, hogy a tag egészen

kiválik a szövetkezetből, de történhetik olyképpen is, hogy több üzletből csak néhányra jelenti be kilépését. A kilépés csak előleges felmondás útján történhetik. A felmondásra vonatkozólag az alapszabályok megállapíthatják az időpontot. Ha azonban az alapszabályok erre vonatkozólag semmiféle intézkedést sem tartalmaznak, csak az üzleti év befejeztével léphet ki a tag, ha üzletrészét legalább négy héttel megelőzőleg felmondotta. — Azon tagok, illetőleg azon örökösök, a kik a szövetkezetből vagy egészben, vagy csak egyes üzletrészeik erejéig váltak ki, nem szabadultak fel a kilépés által azon kötelezettség alól, a mely a társaság hitelezői irányában terheli őket, — és amennyiben bizonyos követelésekre a törvény rövidebb elévülést nem szab ki, — a kilépéstől kezdve egy évig viselik a felelősség terhét. (236. §.)

Halál által megszűnik a tagság, és ha az alapszabályok nem tiltják el a lehetőséget, a jogutódok az elhalt tag helyébe léphetnek (235. §.)

Jogában áll a szövetkezetnek az alapszabályokban meghatározott okok miatt, a tagot a szövetkezetből kizárni. Kizárási okok lehetnek: a tag elköltözése, — hivatásának, vagy mesterségének megváltoztatása, — az üzletrészfűzetésére vállalt kötelezettségének elhanyagolása, stb.

Ha az alapszabályok nem zárják ki, vagy nem korlátozzák az üzletrészek átruházását, szabadon folyhat az le a régi, és az azok helyébe lépő új tagok között. Az üzletrész átruházásának az a következménye, hogy az új tag az üzletrészszel együtt átveszi az avval járó jogokat is. Az átruházásnak a társaság irányában azonban csak akkor van jogi hatása, ha azt az igazgatóságnál bejelentették. (238. §.)

A szabályszerűen megtörtént és az igazgatóságnál bejelentett átruházás esetében az átruházó a társaság kötelezettségeiért, az elévülési idő alatt csak akkor felelős, ha az átvevő nem képes eleget tenni kötelezettségeinek. (238. §.)

A magánhitelező csak abban az esetben idézheti elő a tag kiválását, ha magánvagyonára sikertelenül vezetett végrehajtást, és ha e sikertelenség után végrehajtás alá vette az adóstagnak azon illetményét, a mely neki a társaságból való kiválás esetében jut, végül, ha tagilletményét az üzleti év letelte előtt legalább négy héttel megelőzőleg felmondta. (239. §.)

A kivált tagok, vagy örököseik, ha az alap-

szabályok másként nem intézkednek, nem tarthatnak igényt a szövetkezet tartaléktőkéjére és más vagyóra; összes igényük arra az üzletrészre szorítkozik, a mely a kiválás évéről szóló zárószámadás szerint esik rájuk. Ennek az üzletrésznek és esetleg más járandóságnak a kifizetését, a korlátlan felelősséggel alakult szövetkezet tagjai, vagy ezek örökösei, csak a zárószámadás megállapításától számított 3 hó után követelhetik; a korlátolt felelősséggel alakult szövetkezet tagjai, illetőleg azok örökösei pedig, amennyiben a törvény rövidebb elévülési határidőt nem szab ki, egy év után követelhetik, feltéve, hogy addig nem határozták el a társaság feloszlását. (238. §.)

33. §. Közgyűlés, igazgatóság és felügyelő bizottság. A szövetkezet akaratát a szövetkezeti tagok nyilvánítják. A megnyilvánításnak helye és alkalma a szabályszerűen összehívott közgyűlésen van. Itt gyakorolják a szövetkezeti tagok mindazokat a jogokat, a melyek őket a szövetkezet ügyeiben megilletik. (240. §.)

A szövetkezeti tagoknak a közgyűlésen való részvételére, a szövetkezet közgyűlésének összehívására, határozatképességére, a határozathozatal módjára és a közgyűlés hatáskörére vonatkozólag nem rendelkezik a Kereskedelmi Törvény külön szabályokban, hanem rendeli, hogy mindezekre érvényes az, a mit a részvénytársaságok közgyűlésére nézve rendel. (176—181. §. §.)

A szövetkezeteknek is kell igazgatóságot és felügyelő bizottságot választaniok. Mind a kettőnek jogi állására, kirendelésére, szervezetére, jogaira és kötelességeire ugyanazon szabályok nyerne alkalmazást, a melyek erre vonatkozólag a részvénytársaságnál mértékadóak. (182—200 §§.)

Vannak azonban a szövetkezet igazgatóságainak különös kötelességei is. Ilyenek: hogy minden évnegyed végén tartozik bejelenteni az illetékes törvényszéknél a be- és kilépett tagokat, és a felmondott üzletrészek számát, — hogy kötelesek minden év január havában bemutatni a tagok betűrendes névjegyzékét és a tagok tulajdonában levő üzletrészek számát. (242. §.)

A közgyűlés elé terjesztett évi mérleg helyes voltáért az igazgatóság és a felügyelő-bizottság tagjai egyetemlegesen felelősek. (245. §.)

34. §. A szövetkezet feloszlása. A szövetkezet feloszlása tekintetében, általánosságban ugyanazok

a szabályok az irányadók, a melyek a részvénytársaság feloszlását szabályozzák. (201—208. §§.)

Mindaz, a mit a törvény a részvénytársaság felszámolására rendel, érvényes a szövetkezetre is, ha felszámol. (250. §.)

A feloszlott szövetkezet vagyonából mindenek előtt a hitelezőket kell kielégíteni, követeléseik lejártának sorrendje szerint. Azon követelések fedezésére szolgáló összegeket, a melyek még nem jártak le, a későbbi kifizetés számára vissza kell tartani. (252. §.)

A tartozások kifizetése után fenmaradt összeget a szövetkezet tagjai közt osztják fel. A tényleges szétosztás azonban a hitelezőkhöz intézett felhívás harmadik közzétételétől számítandó hat hó előtt nem történhetik meg. (252. §.)

35. §. A szövetkezet tagjai ellen megindítható keresetek elévülése. Azon tartozásokért, a melyek a társaságot terhelik, a szövetkezet tagjai ellen, a társaság feloszlásától, vagy a társasági tag kilépésétől, esetleg kizárásától kezdve egy esztendő alatt indíthat keresetet a hitelező, — feltéve, hogy magára a követelésre nem szab a törvény rövidebb elévülési időt; egy esztendő után elévül a követelés. (254. §.)

Az elévülés idejét attól a naptól számítják, a melyen a szövetkezet feloszlása, a kereskedelmi cégjegyzékbe való bevezetés alapján, közrekerült, illetőleg a tag belépését, vagy kizárását a tagok jegyzékébe bevezették. (254. §.)

Ha a szövetkezetnek felosztatlan vagyona marad, a társaság hitelezői ebből a vagyonból az egy évre szabott elévülési idő eltelte után is követelhetnek kielégítést. (255. §.)

MÁSODIK RÉSZ.

1. §. A kereskedelmi ügyletekről. A kereskedelmi ügyletek jellemző tulajdonságaik szerint két csoportra oszthatók; az egyikbe tartoznak azon ügyletek, a melyek kereskedelmi ügyletek maradnak, kötötte légyen bár azokat kereskedő, vagy nemkereskedő; a másikcsoportba azok tartoznak, melyek csak azért kereskedelmi ügyletek, mert a ki azokat megkötötte kereskedő. Amazokat abszolút vagy tár-

gyilagos, emezeket relativ, viszonylagos vagy alanyi kereskedelmi ügyleteknek nevezzük.

Az abszolút vagy tárgyilagos kereskedelmi ügyletek a következők (258. §.):

1. áruknak és általában ingó dolgoknak vétele, vagy egyébként való megszerzése (csere, kölcsönvétel, váltóval vagy más forgalmi értékkel való fizetés) azon szándékkal, hogy azokat a megszerző ismét tovább adja;

2. áruknak és általában ingó dolgok szállításának elvállalása, a melyeket a szállító fél e végből szerez meg, (szállítás alatt itt nem szállítmányozást (Spedition), hanem olyan tulajdon-átruházást értünk, a mely nem követi rögtön az átruházási ügyletet, hanem egy későbbi időpontban következik be);

3. állampapíroknak, részvényeknek vagy más a kereskedelmi forgalom tárgyát képező értékpapíroknak vétele, vagy egyébként való megszerzése, még abban az esetben is, ha a megszerzés nem azért történt, hogy a megszerző tovább adja, hanem, hogy abba tőkét befektesse, és általa gyümölcsöztesse;

4. a biztosítások elvállalása, arra nézve, a ki a biztosítást elvállalta, vagy az iránt vállalt kötelezettséget, hogy valamely meghatározott esemény bekövetkezése után a biztosított javára egy bizonyos összeget fizet;

5. utasok vagy javak tengeren való elfuvarozásának elvállalása és hajókölcsönök.

A viszonylagos vagy alanyi kereskedelmi ügyletek (259. §.) a következők:

1. ingó dolgok feldolgozásának elvállalása mások részére, föltéve, hogy az átvállaló üzlete a kis ipar körét meghaladja;

2. a bank- és pénzváltói ügyletek;

3. a bizományi, szállítmányozási és fuvarozási ügyletek;

4. a közraktárak ügyletei;

5. a kiadói ügyletek, továbbá a könyv- és műkereskedés egyéb ügyletei, nemkülönben a nyomdai ügyletek, amennyiben ez utóbbiak a kisipar körét meghaladják;

6. azon termelők ügyletei, a kik saját terményeiket átdolgozzák, vagy feldolgozzák és a bányai ipar ügyletei, a mennyiben ezen iparágak a kisipar körét meghaladják;

7. a kereskedelmi ügyletek közvetítése.

Vannak még mellékügyletek is. Mivoltukat két körülmény határozza meg: az egyik, hogy a keres-

kedő üzlete körében kösse meg azokat, a másik, hogy ne legyenek a kereskedelmi ügyletek sorából kizárva, mint pl. az ingatlanokra vonatkozó ügyletek (260. §.)

Minden szerződés, a melyet a kereskedő köt, olybá tekintendő, mintha üzlete körében kötötte, — feltéve, hogy az ellenkező nem bizonyul be (261. §.)

Hasonlóképpen a kereskedelmi üzlet folytatásához tartozik minden kötelezvény, a melyet a kereskedő állít ki, — feltéve, hogy ennek ellenkezője magából az okmányból nem tűnik ki. (261. §.)

A kézművesek eladásait, a mennviben ezen eladásokat egyedül iparüzletük folytatása czéljából szorgalmazták, nem tekinti a törvény kereskedelmi mellékügyleteknek. De azért a kézműveseket kereskedőknek tekintjük és egyéb ügyleteik mellékügyletek maradnak. (262. §.)

2. §. A kereskedelmi ügyleteket szabályozó általános határozatok. A kereskedelmi ügyletek elbírálásánál és értelmezésénél a szerződő felek akarata szolgál irányadóul és nem azon kifejezések betűszerint való értelme, a melyeket az ügylet megkötésénél használtak. (265. §.)

A szerződés szavai közönséges értelmükben veendőek. (266. §.)

A szavaknak közönséges értelme csak akkor nem irányadó, ha az érdekelt felek azt igazolják, hogy a szerződésben használt kifejezéseknek nem azt a szokásos értelmét vették, a melyet a közönséges forgalmi életben tulajdonítanak azoknak, hanem azt a különöset, a melyet a kereskedelmi forgalom fűzött hozzájuk.

Kétség esetében a szerződés szavainak olyan értelmezést kell adni, a mely mellett az ügylet jogi hatással bírhat, mert abból kell kiindulni, hogy a felek nem akartak tiltott vagy semmi ügyletet kötni. (266. §.)

A cselekvések és mulasztások jogi hatásának elbírálásánál tekintettel kell lenni azokra a szokásokra és gyakorlatokra, a melyeket a kereskedelmi élet elfogadott. (267. §.)

A kik egy harmadik irányában kereskedelmi ügylet által közös köteleiséget vállaltak: egyetemleges adósakká lettek. (268. §.)

A hitelezőnek jogában van az egyetemleges adósokat tetszése szerint mind, vagy azok közül többet, vagy egyet megtámadni, hogy követelését behajtsa. Ha a követelés tárgya felosztható, jogában

van azt felosztva érvényesíteni a nélkül, hogy emiatt elvesztené jogát az egész követeléshez azon adós ellen, a ki ellen azt csak részben érvényesítette. (269. §.)

Az egyetemleges adós nem kívánhatja, hogy a hitelező követelését felosztsza, vagy hogy a többieket perelje be, — és nem emelhet kifogást az ellen, hogy a hitelező az egész követeléseért egyedül őt támadta meg. (270. §.)

Ugyanezen szabályok érvényesek a kezesekre is.

Ha a Kereskedelmi Törvény gondosságra kötelezi a szerződő felek egyikét, ez a rendes kereskedő gondosságával köteles eljárni. Közömbös ebben az, hogy a szerződő fél kereskedő-e vagy nem; döntő körülményül csak az szolgál, hogy a gondosságra kötelezett félre nézve kereskedelmi ügyletet képezzen a szóban levő ügylet. (271. §.)

A ki kártérítést igényelhet, az nemcsak a valóságos kárt, vagyis a tényleg szenvedett veszteséget, de az elmaradt hasznot is követelheti. (272. §.)

3. §. A kereskedelmi ügyletek megerősítése.

A szerződéseket még külön is meg lehet erősíteni mellékes kikötésekkel. Ilyenek: a kötbér, a foglaló és a bánatpénz.

A kötbér azon pénzüsszeg, a melyet büntetés-képpen tartozik fizetni az a fél, a mely a szerződésben megállapított kötelezettséget egyáltalán nem, vagy nem a kellő módon, helyen és időben teljesíti.

A kötbér összege nincs korlátolás alá vetve.

A kötbér lefizetése által az adósnak nincsen jogában magát a teljesítés kötelezettsége alól kivonni, kivéve, ha ezt a jogot a szerződés megkötésekor magának biztosította. (273. §.)

Amennyiben a szerződő felek azon esetre állapították meg a kötbért, ha nem a kellő időben, vagy nem a kellő helyen teljesítenék a szerződést, a hitelező a szerződés teljesítése mellett a kötbér megfizetését is követelheti. (273. §.)

Ha a szerződő felek azért kötötték ki a kötbért, hogy egyikök valamit abba hagyhasson: a kötbér megfizetése akkor jár le, ha a kikötéssel ellenkező cselekvényt végzett; ha pedig a kötbér kikötése valaminek teljesítésére volt irányozva: az az adós késedelmével jár le. (274. §.)

Nem követelhető a kötbér, ha a szerződés teljesítését véletlen baleset, vagy a hitelező vétkeisége lehetlenné tette, avagy ha a szerződés teljesítését fentartás nélkül elfogadták. (275. §.)

A foglaló olyan pénzösszeg, vagy egyéb szolgáltatás, mely egyéb megállapodás hiányában csak az ügylet megkötését igazolja. Ha az ügylet teljesített, a foglalót vagy visszaadják, vagy a fizetésbe beszámítják

Vissza kell adni a foglalót akkor is, ha a szerződés azért szűnt meg, mert a felek kölcsönösen elállottak, avagy mert annak teljesítése lehetetlenné vált. (276. §.)

A kinek vétkessége miatt a szerződés nem teljesíthető, az adott foglalót elveszti, a kapott foglalót pedig köteles kétszeresen visszafizetni. (275. §.)

A szerződésszegő ezenkívül köteles a másik félnek a foglaló összegét meghaladó kárt is megtéríteni. (275. §)

A bánatpénzt a szerződés megkötésekor azért fizeti a szerződő felek egyike, hogy joga legyen a szerződés teljesítésétől visszalépni. Az a fél, a mely a szerződés megkötésekor bánatpénzt adott, vagy ilyet ígért, a szerződéstől visszaléphet, amennyiben még nem kezdte meg annak teljesítését, avagy a másik fél részéről egészben vagy részben foganatosított teljesítést el nem fogadta.

A visszalépő fél köteles a kikötött bánatpénzt megfizetni, az adott bánatpénzt pedig elveszti.

4. §. A kamat. A kereskedelmi utalvány.

Kamatot számíthat:

1. az, a kinek részére az ügylet kereskedelmi ügylet, a megállapított fizetési határnaptól, vagy fizetési határnap hiányában a megintés napjától; a számla megküldése nem tekintendő megintésnek. (282. §.)

2. megintés nélkül is követelhetnek kamatot a kereskedők, lejárt kölcsönös kereskedelmi ügyleteikből eredő követeléseik után; (283. §.)

3. az, a ki üzlete körében megbízásokat hajt végre és ezen megbízások végrehajtásában kölcsönöket és előlegeket adott, úgy ezek után, mint egyébként teljesített kiadásai után szintén számíthat kamatokat, a teljesítés, illetőleg a kiadás napjától; (284. §.)

4. ha a kereskedő más kereskedővel, vagy nem kereskedővel folyószámlás összeköttelést tart fenn, a számla lezárása napjától kamatot követelhet fennmaradó követelése után, illetőleg kamatot fizet a fennmaradó tartozása után. (285. §.)

Az a kereskedő, a ki üzlete körében más kereskedő, vagy nem kereskedő részére ügyleteket végez, vagy szolgáltatásokat teljesít, ezekért előleges megállá-

podás nélkül is követelhet a helybeli szokásnak megfelelően díjat, és amennyiben valamely dolgot kellett őriznie, raktárbért.

A megbízás érvényességéhez nem kíván a törvény megállapított alakot, és a megbízott jogkörére nézve a feleknek kifejezett akarata érvényes, ilyennek hiányában pedig a szokás és az ügylet természetete. (288. §.)

A kereskedelmi utalvány kellékei:

1. hogy rendeletre szóljon, vagy
2. hogy kereskedő bocsássa ki vagy fogadja ei, és
3. hogy irott legyen.

Különbözik a kereskedelmi utalvány a többi utalványtól még abban is, hogy tárgyai pénzen kívül lehetnek értékpapírok és más helyettesíthető dolgok is és hogy érvényességükhöz sem a kötelezettség jogcímének felemlítése, sem az érték elismerése nem szükséges. (291. §.)

A kereskedelmi utalványok, ha rendeletre szólnak, hátirat által átruházhatók. A kereskedelmi utalványokkal teljesen rokon természetűek a hajós elismervények, a fuvarosok rakodójegyei, a hajóskölcsönlevelek és a biztosítási kötvények, amennyiben mindezek rendeletre szólnak.

5. §. A jóhiszemű megszerzés védelme. Azon áruk vagy ingóságok, a melyeket a kereskedő üzlete körében elárúsított és átadott, még abban az esetben is átmennek a jóhiszemű vevő tulajdonába, ha az eladó nem volt tulajdonos. (299. §.)

Ha a kereskedő üzlete körében árukat vagy egyéb ingóságokat elzálogosított és átadott a tárgyakra korábban szerzett tulajdon-, zálog-, vagy más dologi jogot nem lehet a jóhiszemű zálogos vagy annak utódai hátrányára érvényesíteni. (299. §.)

A bizományost a bizományi árukra, a fuvarozót és szállítmányozót a továbbküldés céljából a neki átadott árukra törvényes zálogjog illeti meg, a megbízó tartozásainak, illetőleg a fennálló szállítási-, fuvardíjak és egyéb költségek erejéig. A törvényes zálogjog hatása egyenlő a szerződéses zálogjoggal. (299. §.)

Ugyanilyen a zálogjog a bemutatóra szóló és forgatható papírok elzálogosításánál, még abban az esetben is, ha azokat nem kereskedő adta zálogba. (300. §.)

A kereskedelmi zálogjog érvényességéhez megkívánja a Keresked. Törvény, hogy az kereskedelmi ügyletből eredő követelés biztosítására szolgáljon, és hogy a zálog tárgya ingó dolog legyen.

A bizományos, fuvarozó és szállítmányozó zálogjogának megszerzésére a következő szabályok érvényesek:

1. ingóságok elzálogosítására elegendő, ha az elzálogosító a kézi zálogot átadja a hitelezőnek, vagy a hitelező részére egy harmadiknak. (301. és 302. §§.)

2. bemutatóra szóló papirok zálogjogát azok tényleges átadásával, a rendeletre szóló papiroket pedig azáltal szerzi meg a zálogba vevő, ha a papirost hátrattal ellátva neki, vagy helyette egy harmadiknak tényleg átadja. (303. §.)

3. kereskedelmi könyveken alapuló követelések zálogjogát olyképp szerzi meg a hitelező, hogy átveszi az elzálogosítási nyilatkozattal ellátott könyvkiadványt és egyben maga az elzálogosítás a kereskedelmi könyvben, a zálogba adott követelésnél feljegyeztetik (304. §.)

Ha a kereskedelmi ügyletből eredő zálogszerződést a felek írásban kötötték és az adós nem tesz kötelelességeinek kellő időben eleget: a hitelezőnek jogában áll magát a zálogtárgyból kielégíteni, a nélkül, hogy köteles volna előbb az adós ellen keresetet indítani; csak az iránt kell az illetékes bírósághoz folyamodnia, hogy ez rendelje el az elzálogosított tárgyaknak, vagy azok egy részének az eladását, a mit a bíróság, az adós meghallgatása nélkül, a hitelező veszélyére és költségére meg is tesz.

A hitelezőnek kötelessége, amennyiben lehetséges, úgy az eladás elrendeléséről, mint a megtörtént eladásról az adóst azonnal értesíteni és a vételár feleslegét neki átadni. (305. §.)

Megegyezhetnek a felek írásbeli szerződés által abban is, hogy a hitelező birói közbenjárás nélkül is kielégítheti magát abból a zálogból, a melyet kereskedelmi ügyletből eredő követeléseinek fedezésére kapott az adóstól, ebben az esetben a hitelező nyilvánosan eladhatja a zálogtárgyakat, ha azok piaci vagy tőzsdei árfolyammal bírnak, hiteles személy által a folyó árban, magánuton is. (306. §.)

Ha az adós csődbe került, az eladásról a csőd-tömeget fogja a hitelező értesíteni, és az eladási árból megmaradt feleslegét a csőd-tömegnek köteles átadni. (307. §.)

A kereskedő, követeléseinek kielégítésére, megtartási joggal is élhet, a mi azt jelenti, hogy a hitelező az adós dolgait nemcsak visszatarthatja, hanem azokból magát ki is elégítheti. (309. §.)

A megtartási jog közvetlenül a törvénynél

fogva illeti meg a hitelezőt; nem szükséges annak megalapításához külön szerződés. Gyakorolhatja pedig a kereskedelmi megtartási jogot a hitelező, kereskedelmi ügyletekből eredő és lejárt követeléseinek kielégítésére, adósának azon pénzeire, ingóságaira és értékpapírosaira, a melyek ennek akaratával kerültek tényleges birtokába, vagy rendelkezése alá. De ha e tárgyak akár az adós, akár egy harmadik által az átadás előtt, vagy az átadás alkalmával, meghatározott rendelkezés végett kerültek a hitelező birtokába, nem gyakorolhatja a megtartási jogot. (309. §.)

Kölcsönös kereskedelmi ügyletekből eredő, le nem járt követelésekre is gyakorolhatja a hitelező a megtartási jogot, ha az adós csőd alá kerül, vagy fizetéseit beszüntette, avagy ha az ellene vezetett bírói végrehajtás sikertelen maradt. (309. §.)

Köteles a hitelező, a megtartási jog gyakorlásáról az adóst azonnal értesíteni, és amennyiben ez más úton, kellő időben fedezetet nem ad, jogában van a hitelezőnek, — még az adós ellen elrendelt csőd esetében is — saját illetékes törvényszékénél a megtartott tárgyak eladását kereset útján követelni, és magát a vételárból, minden más hitelezőt megelőzőleg, kielégíteni. (310. §.)

6. §. A kereskedelmi ügyletek megkötése.

Általában nem szükséges a kereskedelmi ügyleteket írásba foglalni, más alakszerűséget is csak akkor kíván érvényességükhöz a törvény, ha ezt egész határozottan elrendeli, avagy ha maguk a felek tették az ügyletet bizonyos alakszerűségtől függővé. (311. §.)

Az írásban kötött szerződések érvényességéhez elegendő, ha az okmányt a kötelezett fél aláírta. (313. §.)

A kereskedelmi ügyletek megkötéséhez a felek kölcsönös akarata szükséges. Ezt az egyik fél ajánlata és a másik félnek az ajánlattal egybehangzó elfogadása állapítja meg.

Az ajánlatnak komolynak kell lennie. Hasonló feltételhez van kötve az elfogadási nyilatkozat is, a melytől megkívánja a törvény, hogy az ajánlatnak megfeleljen.

Ha a kereskedő kereskedelmi ügylet megkötésére ajánlatot tett és ennek elfogadására bizonyos időt kötött ki, az ajánlatot tevő nem léphet vissza az ügylettől a kitűzött idő eltelte előtt, akár vannak a felek jelen, akár nincsenek. (315. §.)

Ha az ajánlat nincsen időhöz kötve, és a felek jelen vannak, az elfogadás iránt nyomban nyilatkozniok kell, mert különben az ajánlat elveszti hatását. (314. §.)

Ha távollevők tettek egymásnak ajánlatot, de az ajánlat elfogadására bizonyos időt nem kötötték ki, az ajánlatot tevő annyi ideig marad kötelezve, amennyi idő rendes körülmények között a válaszadásra szükséges. Az ajánlatot tevő az idő kiszámításánál abból a feltevésből indul ki, hogy ajánlata kellő időben ért rendeltetése helyére. (315. §.)

Ha az elfogadó-nyilatkozat a válaszadásra szükséges határidő után küldetik el és érkezik meg, az ajánlattevő nem köteles az ügylet megkötését elismerni, sőt még arra sincsen kötelezve, hogy erről az elfogadót értesítse. De ha a válaszadásra kitűzött határidő után beérkezett elfogadó-nyilatkozatot kellő időben küldte el az elfogadó, az ügylet csak akkor nem jön létre, ha az ajánlatot tevő visszalépését időközben, vagy pedig nyomban az elkésve érkezett elfogadás után közölte a másik féllel. (315. §.)

Az ajánlatot tevő visszavonhatja ajánlatát; de a visszavonásnak csak akkor van hatása, ha az még vagy az ajánlat előtt, vagy azzal egyidejűleg érkezik a másik félhez. (316. §.)

Az elfogadás is visszavonható, ha arról az ajánlatot tevő vagy az elfogadó-nyilatkozat megérkezte előtt, vagy azzal egyidejűleg értesült. (316. §.)

Olyan esetben azonban, a mikor az ügyletet a felek szándéka szerint azonnal teljesíteni kell, nincsen helye az elfogadás visszavonásának, ha a teljesítés tényleg már megkezdődött. (317. §.)

A távollevők között kötött ügylet megkötése idejének azt az időpontot tekinti a törvény, a melyben az elfogadó elküldte nyilatkozatát, illetőleg e nyilatkozatot elküldés végett feladta. (318. §.)

Az olyan elfogadó-nyilatkozat, a mely az ajánlattal szemben feltételeket, vagy megszorításokat tartalmaz, az ajánlat visszautasításának, illetőleg új ajánlatnak tekintendő. (319. §.)

Az a kereskedő, a ki megbízások teljesítésére ajánlkozott és ilyet egy másik kereskedőtől kapott: köteles a megbízás, vagy ajánlat teljesítése iránt azonnal nyilatkozni, mert hallgatása egyértelmű az ajánlat, illetőleg a megbízás elvállalásával. (320. §.)

7. §. A kereskedelmi ügyletek teljesítése. A kereskedelmi ügyleteket azon a helyen kell telje-

síteni, a hol a kötelezettnek a szerződés megkötésekor kereskedelmi telepe, vagy ilyennek hiányában a lakása volt. (322. §.)

Ha meghatározott olyan dolgokat kell átadni, a melyek a szerződés megkötésekor a szerződő felek tudtával más helyen voltak, az átadásnak ezen a helyen kell történnie. (323. §.)

Pénzbeli tartozásokat az adós, saját veszélyére és saját költségén, azon a helyen köteles fizetni, a hol az ügylet megkötésekor a hitelezőnek kereskedelmi telepe, vagy ilyennek nem léteben, a lakása volt. Nem esnek e kivétel alá a forgatható és a bemutatóra szóló papirokon alapuló tartozások, a melyeket, ha más érvényes megállapodás nincsen, az adós csak üzlete helyiségében, vagy ilyennek hiányában a lakásában történt bemutatás folytán tartozik fizetni. (324. §.)

Olyan esetben, a midőn a szerződés több helyen teljesítendő, a kötelezettséget — ha az megosztható — egyéb megállapodás hiányában, a kijelölt helyeken egyenlően felosztva kell teljesíteni, fel nem osztható kötelezettségeknél, ha a választási jogiránt intézkedés nem történt, a kötelezettség a kijelölt helyek bármelyikén teljesíthető. (325. §.)

Ha a teljesítés ideje a szerződésben megállapítva nincsen és az ügylet természete, vagy a kereskedelmi szokás mást nem kíván, a teljesítés bármikor követelhető és bármikor eszközölhető. (327. §.)

Ha teljesítés ideje évszakra vagy más időszakra van meghatározva, annak megállapításánál a teljesítés helyén divatozó kereskedelmi szokás irányadó. A hó közepére szóló kötelezettségeket annak tizenötödik napján, a hó végére szólókat annak utolsó napján kell teljesíteni. (328. §.)

Amennyiben a kötelezettséget a szerződés megkötésétől számítandó bizonyos idő eltelte után kell teljesíteni a teljesítés időpontjára nézve a következő határozatok szolgálnak irányadoul: (329. §.)

1. ha a határidő napokban van megállapítva, a teljesítés a határidő utolsó napjára esik, a mely esetben az üzletkötés napja nem számít;

2. ha a határidő hetekben, hónapokban, vagy több hónapra terjedő időszakban — év, félév és negyedév — van megállapítva, a teljesítés az utolsó hét, vagy hó azon napjára esik, mely nevénel, vagy számánál fogva a szerződés megkötése napjának megfelel, ha a nap az utolsó hónapban hiány-

zik, a teljesítés a hó utolsó napjára esik. Egy hét alatt hét napot értünk;

3. ha a teljesítésre kitűzött határidő egy vagy több egész és egy fél hóban állapított meg, a fél hónapot a mely alatt tizenöt nap értendő, az egész hónap vagy hónapok után kell számítani.

A bizonyos időtartamon belül teljesítendő kötelezettséget ezen időtartam előtt kell teljesíteni. De ha a kitűzött időtartam elteltének utolsó napja vasárnapra, vagy valamely közönséges ünnepre esik, a kötelezettséget legkésőbb a vasárnapot vagy ünnepet közvetlenül megelőző köznapon kell teljesíteni. (330. §.)

Azokat a szerződéseket, amelyekben a teljesítési idő a következő kifejezésekkel, „mielőbb, mihelyt csak lehet, alkalmilag“, avagy ezekhez hasonlókkal van megjelölve, a teljesítés idejét a bíróság határozza meg.

De ha a teljesítést ekképpen ígérte a kötelezett „néhány“, „egy-két“ nap, hó vagy év alatt: a „néhány“ vagy „egy-két“ kifejezés alatt két napot, két hónapot, vagy évet értünk. (331. §.)

A kereskedelmi ügyletekből eredő kötelezettséget az erre rendelt napon, a szokott üzleti órában kell teljesíteni és elfogadni. (332. §.)

A határidő meghosszabítása esetén az új határidő, más megállapodás híján, a korábbi határidő eltelte után következő első nappal veszi kezdetét. (333. §.)

A minőségre nézve azt rendeli a Keresk. Törvény, hogy ha a szállítandó áru faja és minősége, a szerződésben közelebbről nincsen meghatározva, köteles az adós közép fajú és minőségű árut szolgáltatni. (321. §.)

A pénzszolgáltatásoknál, kétség esetében, azon pénzlábat és pénznemet tekinti a törvény szerződés-szerűnek, a mely a számolás helyén van divatban. (326. §.)

A szállítandó áru mennyiségére nézve kétség esetén azon mérték-, súly-, idő- és távolságszámítás tekintendő szerződés-szerűnek, a mely a teljesítés helyén divatozik. (326. §.)

Kétoldalú szerződéseknél az egyik fél csak akkor kötelezhető a teljesítésre, ha a másik fél a maga részéről a szerződést teljesítette, illetőleg kész a teljesítésre. Kivételnek e szabály alól csak akkor van helye, ha a megtámadott fél részéről a teljesítésnek, a kölcsönös megállapodás, vagy az üzlet természete, vagy a kereskedelmi szokás szerint előbb kell megtörténnie. (335. §.)

8. §. **A vételről általában.** A vételt akkor tekinthetjük megkötöttnek, ha a felek úgy a vétel tárgyára, mint az árra nézve megegyeztek.

A vétel megkötésére irányuló ajánlat is csak akkor kötelező és csak alkalmas arra, hogy egyszerű elfogadás által adás-vételi szerződéssé váljék, ha benne úgy az árú, mint az ár határozottan meg vannak jelölve. Azon eladási vagy vételi ajánlatok, a melyeket az ajánlatot tevő — felismerhetőleg — többek irányában, különösen árjegyzékek, vagy raktárjegyzékek, próbák, vagy minták közlése mellett küldött el, vagy amelyek az árú, az ár, vagy a mennyiség határozott kijelölése nélkül történnek, nem kötelezők. (336. §.)

A vételárnak készpénzben kell megállapítva lennie; kiköthetők azonban egyéb teljesítések is. Ha a felek egyéb teljesítéseket kötnek ki, és értéke a készpénzt meghaladja, vagy azzal egyenlő, az ügylet nem tekintetik vételnek. (338. §.)

Ha a vételárként a felek a piaczi, vagy a tőzsdei árt kötötték ki, egyéb megállapodás hiányában, a teljesítés helyén és idejekor jegyzett középár értendő. Árjegyzés nem léteben a teljesítés helyéhez legközelebb eső piacon jegyzett középár szolgál irányadóul. Az érdekelt fél azonban a jegyzett ártól eltérő középárt is igazolhat, a mi fölött azonban minden egyes esetben a bíróság határoz. (339. §.)

Olyan esetben, a midőn a vétel árát az árú súlya szerint kell kiszámítani, rendszerint leszámítják a burkolat súlyát. A burkolat súlyának mennyiségére nézve a szerződés, illetőleg a teljesítés helyén divatozó kereskedelmi szokás szolgál irányadóul. (340. §.)

Köteles ezenkívül viselni mindazokat a költségeket, amelyek az átadással, különösen a méréssel és mérlegeléssel járnak, kivéve, ha a helyi szokás mást állapít meg, vagy a szerződő felek másban állapodtak meg. (341. §.)

Az átadás megtörténteig az eladót terheli a felelősség az iránt, hogy az árút az átvételig a rendes kereskedő gondosságával megőrizze (342. §.)

Ha a vevő az árú átküldésének módja iránt nem intézkedett, az eladót felhatalmazottnak tekintjük arra, hogy a vevő helyett a rendes kereskedő gondosságával intézkedjék, hogy kijelölje a fuvarost, a ki a szállítmányt a vevőhöz szállítsa. (343. §.)

A vevőnek az az első kötelessége, hogy az árút, amennyiben az átvétel minden kellékének megfelel, átvegye. (345. §.)

Az átvételnek, ha csak a felek nem állapodtak meg másként, vagy a helyi szokás mást nem követel, azonnal meg kell történnie, ugyancsak az átvételkor kell — más megállapodás, vagy eltérő helyi szokás hijával — a vétel árát kifizetni. (345. §.)

A más helyről küldött árút, a mennyiben ezt a rendes üzleti kezelés megengedi — köteles a vevő az átvétel után nyomban megvizsgálni és ha a kellékeknek nem felel meg, kifogásairól az eladót azonnal értesíteni. Az értesítés elmulasztása esetén, az árút kifogástalannak tekintjük, kivéve, ha utóbb oly hiányokról van szó, a minők az azonnal megtörtént megvizsgálás esetén sem voltak a rendes üzleti kezelés szerint azonnal felismerhetőek. A később felfedezett hiányokról nyomban a felfedezés után köteles a vevő az eladót értesíteni, mert ellenkező esetben az árút olyannak tekintik, a mely ellen kifogást nem emelnek. (346. §.)

Ha a vevő csak hat hó eltelte után fedez föl a szállított árukön kifogásra okot szolgáltató hiányokat, avagy azokat már előbb fedezvén föl, az eladót a hiányokról, az átvételtől számított hat hó alatt, nem értesíti: nem élhet azzal a kifogással, hogy az árú nem felel meg a kikötött, vagy a törvényes kellékeknek. Kivétel e szabály alól csak abban az esetben van, ha az eladó szerződésileg hosszabb, vagy rövidebb időt állapított meg a felelősség tartamára, vagy ha csalás esete forog fenn. (349. és 350. §§.)

A kifogásolt árút azonban nem küldheti a vevő egyszerűen vissza az eladónak, hanem azt rendelkezésére bocsátja, a mi mellett köteles annak megőrzéséről gondoskodni. (347. §.)

A kifogásolt árú vevőjének és átadójának egyaránt joga a hiányokat szakértői szemle útján megállapítani. (347. §.)

Ha a kifogásolt árú olyan, a mely megromlásnak van kitéve és a visszavétel halasztása veszéllyel jár, jogában van a vevőnek az árút, ha annak tőzsdei ára van, szabad kézből, ha pedig tőzsdei ára nincsen, hiteles személy közbejöttével, nyilvános árverés útján eladni. (347. §.)

Ha a szállított árú nem felel meg a kikötött, vagy a törvényes kellékeknek, jogában áll a vevőnek — esetleges kárának megtérítése mellett — az ügylettől elállani, vagy kérni, hogy az eladó a vétel árát arányosan szállítsa le. (348. §.)

Attól az időponttól kezdve, midőn az árút átvevő, vagy a fuvarozásra egyébként kijelölt személy átvette, az a veszély, a mely az árút éri, a vevőt

terheli. De ha az a hely, a hova az árút el kell szállítani, az eladóra nézve a teljesítés helye, az eladót terheli minden veszély, a mely az árút e helyre való szállítás közben éri. (344. §.)

Ha az eladó nem teljesíti az átadást a kikötött időben, vagy ha a vevő nem teljesíti az átvételt a megszabott időpontban, késedelembe esnek.

Ha a vevőt terheli a késedelem, jogában van az eladónak az árút a vevő veszélyére és költségein valamely közraktárba, vagy egy magánszemélynél letenni, és ha az árú megromlásnak volna kitéve, azt eladni és a késedelemből esett kár megtérítését követelni. Mind erről köteles az eladó a vevőt értesíteni. (351. §.)

Ha a vevő a vételár megfizetésével késik, de az eladó az árút még nem adta át: az eladó tetszése szerint, vagy a szerződés teljesítését és a kár megtérítését követelheti, vagy az árút a vevő rovására eladhatja és követelheti kárának megtérítését, vagy végül egyszerűen elállhat a szerződés teljesítésétől, olybá tekintvén az ügyletet, mintha meg sem történt volna. Ugyanezen jogokkal élhet a vevő is abban az esetben, ha az eladó késik az árú átadásával. (352. §.)

Azon fél, a ki a teljesítés helyett kártérítést kíván, vagy az ügylettől el akar állni, köteles erről a másik felet értesíteni, és ennek időt engedni az utólagos teljesítésre, ha ezt az ügylet természete megengedi. (354. §.)

9. §. A vétel különös nemei. A vételnek három különös nemét ismerjük:

1. megtekintésre vagy próbára kötött vételt,
2. a mustra vagy próba szerint való vételt,
3. a visszalépési jog biztosítása mellett kötött vételt.

A megtekintésre vagy próbára kötött vétel a vevő akaratától függő azon föltételhez van kötve, hogy a vevő az árút megtekintés, vagy megpróbálás után elfogadja. (359. §.)

Elfogadottnak akkor tekintik az árút, ha a vevő a kikötött, vagy a szokásos határidő alatt, vagy az eladó felszólítására azonnal nem nyilatkozik. (360. §.)

Ha az árút az eladó nem adta át a vevőnek, és ez a megállapított, vagy szokásos határidő alatt jóváhagyólag nem nyilatkozik, hallgatása úgy tekintetik, mintha a vételtől visszalépett volna, azaz a vétel meg nem kötöttnek tekintendő, és az eladó kötelessége megszűnik. (361. §.)

A mustra vagy próba szerinti vétel feltétlen

vétel; más közönséges vételtől csak annyiban különbözik, hogy az eladó a mustrának vagy próbának megfelelő árút köteles szállítani. (362. §.)

Az eladó kötelessége bizonyítani, hogy az árú megfelel-e a kikötött vagy törvényes minőségnek. A bizonyítás a mustra vagy próba felmutatásával történik. Ha a vevő a neki átadott mustrát vagy próbát fel nem mutathatja, az árú mustra-, illetőleg próbaszerűnek vélelmeztetik, de a vevő nincsen megfosztva annak bizonyításától, hogy az árú nem felel meg a mustrának vagy próbának; de amíg az árú mustra- vagy próbaellenességét be nem bizonyítja, az árú mustra- vagy próbaszerűnek tekintetik. (363. §.)

A felek abban is megállapodhatnak, hogy közülök valamelyik, és pedig akár az eladó, akár a vevő, a szerződéstől tetszése szerint visszaléphessen. Ilyen kikötés esetén a felek a visszalépési jog mellett kötötték a vételt, a mely feltételhez, még pedig felbontó feltételhez van kötve. (364. §.)

A visszalépés jogát, más megállapodás hiányában, a szerződés megkötésétől számítandó három nap alatt kell gyakorolni, ellenkezőleg a vétel feltelenné lesz. (364. §.)

A visszalépés jogának gyakorlásával a vétel elveszti jogi hatását, a minek következtében minden az előbbi állapotba kerül vissza, és a vevő, ha már megkapta az árút, visszaküldi, — az eladó pedig, ha már megkapta a vételért, visszaadja. Ha a vevő a vétel tárgyát egyáltalában nem, vagy csak rosszabb állapotban adhatná vissza, a vevő az ebből eredő kárt köteles az eladónak megtéríteni. (365. §.)

Az eladó nem gyakorolhatja a visszalépés fenntartásából eredő jogokat az ellen, a ki a tárgyat a vevőtől jóhiszeműleg szerezte; ilyen esetben egyedül a vevőtől követelhet kártérítést. (366. §.)

A vevő is kikötheti a visszalépés jogát, de azzal, ha a fentebb megjelölt határidőn belül a vétel tárgyát olyan állapotban adhatja vissza, a minőben azt átvette. (367. §.)

10. §. A bizományi ügylet. A bizományos kötelessége. A kereskedelmi ügylet megkötése akkor történik bizományba, ha a megbízott azt a megbízó részére ugyan, de saját nevében végzi. (368. §.)

A megbízó és a megbízásából kötött ügyletekben szereplő harmadik személyek között, jogok és kötelezettségek nem támadnak. (368. §.)

Ha a bizományos az ügyletet, a megbízó határozott kívánságához képest ennek nevében köti, az nem bizományi ügylet, hanem megbízás. (368. §.)

A bizományosnak kötelessége, hogy az ügyletet a rendes kereskedő gondosságával, a megbízó érdekeinek megfelelően, és a megbízás értelmében lássa el, — hogy a megbízót az ügylet megkötéséről értesítse, — hogy a megbízónak az ügyletről számoljon, és irányában azt, a mit az ügylet alapján követelhet teljesítse.

Ha a bizományos nem a megbízás értelmében jár el, a megbízó nem köteles azt a saját részére kötöttnek elismerni és kártérítést követelhet. (369. §.)

A megbízó árúinak eladásával kapcsolatban a bizományos csak akkor hitelezhet, vagy előlegezhet harmadik személynek, ha a megbízó abba beleegyezett; a megbízó beleegyezése nélkül azonban ezt csak saját veszélyére teheti. De ha a vételár hitelezése, az üzlet helyén divatozó kereskedelmi szokás, a bizományos fel van jogosítva a hitelezésre, ha csak a megbízótól ellenkező utasítást nem kapott.

Az a bizományos, aki jogosulatlanul ad árút hitelbe, köteles a vételárt, mintha ő saját személyében tartoznék vele, azonnal lefizetni, ha a megbízónál nem tudja kieszközölni a hitelre való eladás jóváhagyását. Ha a bizományos képes igazolni, hogy készfizetésre csak csekélyebb árt lett volna képes elérni, az elérhető csekélyebb árt kell lefizetni; ha pedig az a megbízó által megszabott árnál csekélyebb volna, a készpénz mellett elérhető és a megszabott ár között felforgó különbözetet is meg kell fizetnie. (375. §.)

Ha a bizományos fel volt jogosítva arra, hogy hitelbe adjon, és a vele szerződő fél fizetési, vagy egyéb kötelességeiért elvállalta a felelősséget, ez őt egyenes adósként terheli, azaz a hitelbe adott összeg a harmadik szerződő féllel egyenlően terheli. (376. §.)

Ha a bizományos kedvezőbb feltételek mellett köti meg az ügyletet, mint a melyeket a megbízó megállapított, köteles az ügyletből eredő előnyt a megbízónak kiszolgáltatni. (378. §.)

11. §. A bizományos jogai. Költségeinek és készkiadásainak megtérítése mellett követelhet a bizományos megbízójától bizományi díjat, a mely határozott megállapodás hiányában, a helyi kereskedelmi szokás szerint állapíttatik meg. (377. §.)

Ha a bizományos a harmadik szerződő fél kötelességeiért jótállást vállal (star de credere) ezért külön díjat igényelhet. (377. §.)

A bizományosnak követeléseire biztosítására törvényes zálogjoga van. Megilleti pedig a zálogjog

a bizományost egyrészt azokon a bizományi árúkon, a melyek még birtokában vannak, vagy a melyek fölött (hajóelismervények, raktárjegyek, közraktári elismervények által) rendelkezhetik, másrészt pedig a bizományi ügyletből eredő és még be nem hajtott követeléseken, ha azokat még a bizományosnak át nem engedte. (379. §.)

E zálogjog alapján, a mely a megbízó minden más hitelezői ellen, sőt az időközben elrendelt csőd esetében is bir hatálylyal, — a bizományos kielégítheti magát; a kielégítés az esetben is keresetindítás nélkül történik, egészen úgy, mint a kereskedelmi zálogjog alapján abban az esetben, ha a zálogszerződés írásban van megkötve. (379. §.)

A bizományos átengedheti az általa kötött ügyletből eredő követeléseket a megbízónak. Ebben az esetben a megbízó érvényesítheti az adós ellen a követelést, de csak az átengedés megtörténte után. Ámbátor az ilyen követelések még akkor is a megbízó követelései, ha azokat a bizományos még nem engedte át. (374. §.)

12. §. A szállítmányozási ügylet fogalma. A szállítmányozó felelőssége. Szállítmányozási ügylet alatt árúk tovaküldésének az elvállalását értjük, ha azt az, a ki a tovaküldést elvállalja, fuvarozók és hajósok által a saját nevében, de mások rovására eszközözi. (384. §.)

A szállítmányozási ügylet lényegében bizományi ügylet, a melynek tárgya a fuvarozás. Általában azok a szabályok, a melyek a bizományi ügyletet szabályozzák, nagyobbára érvényesek a szállítmányozási ügyletre is. A szállítmányozó a fuvarozási ügyletet a saját nevében köti meg. (385. §.)

A szállítmányozó épp úgy, mint a bizományos, a rendes kereskedő gondosságával köteles eljárni, és megbízását a megbízó kívánsága szerint teljesíteni. Ebből kifolyólag felelős azokért a károkért is, a melyek a szállítmány tárgyat az által érik, hogy nem választotta meg kellő gonddal a fuvarozókat. Köteles igazolni, hogy mindenben a rendes kereskedő gondosságával járt el. És ha a feladóval a fuvarozási költségekben eleve megállapodott, — más megállapodás hiányában — felelős a fuvarozók és közvetett szállítmányozók eljárásáért. (385. §.)

Ha a szállítmányozó, fontos ok nélkül eltért a fuvarozásnak azon nemétől és módjától, a melyet a feladó kijelölt, a vétlen balesetért is felelős, kivéve ha igazolni tudja, hogy a vétlen baleset, a

meghagyás pontos teljesítése mellett is bekövetkezett volna. (386. §.)

A szállítmányozó ellen támasztható keresetek egy esztendő alatt elévülnek. (390. §.)

Ha azonban a szállítmányozó csalást, vagy sikkasztást követett el, ellene még egy esztendő után indítható kereset. (390. §.)

13. §. A szállítmányozó jogai. A szállítmányozó jogai is nagyrésztben azonosak a bizományos jogaival. Követelheti:

1. saját díjain kívül mindazoknak a költségeknek, kiadásoknak és általában mindannak a megtérítését, a mit a szállítmányozásra szükségképpen, vagy hasznosan fordított; a kialakult fuvardíjnál magasabb összeget azonban nem követelhet;

2. követelhet szállítmányozási díjat, a melyet vagy a helyi szokás, vagy a szabad egyezkedés szabályoz. Ha azonban a fuvarozási költségeket eleve megállapították, a szállítmányozási díjat csak akkor követelheti, ha ezt világosan kikötötte. (387. §.)

Valamint a bizományost, azonképpen a szállítmányozót is törvényes zálogjog illeti meg a feladott árukra nézve, amennyiben azok birtokában vannak, vagy azok felett rendelkezhetik. Zálogjoga azonban korlátozva van a szállítmányozási és fuvardíjak, továbbá a költségek, a kiadások és az árukra adott előlegek erejéig. (388. §.)

Ha a szállítmányozásnál közvetett szállítmányozó is működik közre, ennek a kötelessége gyakorolni az előző jogait, különösen pedig ennek zálogjogát. (388. §.)

14. §. A fuvarozási ügyletről. Fuvarozási ügyletnek nevezzük azon ügyleteket, a melyeket árúknak szárazon vagy folyókon és belvizeken való fuvarozása ügyében köt a feladó a fuvarozóval. Kiterjed a törvénynek a fuvarozási ügyletekre vonatkozó szabálya azokra a kereskedőkre is, a kik a fuvarozást üzletük körében elvállalják. (393. §.)

A vaspályák fuvarozási ügylete csak részben tartozik a Kereskedelmi Törvény rendelkezése alá, részben külön üzleti szabályzatok által van korlátozva. A posta fuvarozási ügyleteire a Keresk. Törv. határozatai csak annyiban nyernek alkalmazást, amennyiben nem ellenkeznek az ezen részben fennálló külön rendeletekkel.

A tengeri fuvarozást, joggyakorlat alapján, nálunk is a francia Code de commerce-nek a tengeri jogra vonatkozó része szabályozza.

A fuvarozási ügyletben három személy szerepel: a feladó, a fuvarozó és a címzett, vagy átvevő, a kihez az árukat a feladó rendelkezése szerint a fuvarozónak el kell fuvaroznia.

A feladó és a címzett egy személy is lehet.

A fuvarozási szerződés alaki követelményeit nem állapítja meg a törvény. Köthető szóval, vagy írásban, sőt hallgatag is. A fuvarozó megkövetelheti azonban a feladótól, hogy adjon neki fuvarlevelet, a mely a közöttük keletkezett szerződés bizonyítékául szolgál. (394. §.)

A fuvarlevél magában foglalja:

1. az áru megjelölését minőség, mennyiség és az ismertető jelek szerint;

2. a fuvarozó nevét;

3. a feladó nevét és lakóhelyét;

4. annak nevét, a kinek az áru ki kell szolgáltatni;

5. az árunak rendeltetési helyét;

6. a fuvardíjra vonatkozó határozatokat,

7. azokat a különös megállapodásokat, a melyeket a felek egymás között egyéb pontokra, az út irányára, az áru megérkezésének idejére, vagy az esetleges késedelemre vonatkozólag megállapítottak. (395. §.)

A fuvarozási szerződésnél előfordul még az átvételi elismervény vagy feladási vevény, a melyet a fuvarozó az áruk átvételének bizonyítékául állít ki, és a rakjegy.

15. §. A fuvarozó kötelességei és felelőssége.

A fuvarozó főkötelessége, hogy a fuvarozást kellő időben megkezdje, tekintet nélkül arra, vajjon megállapították-e fuvarozás idejét, vagy nem.

Ha a fuvaridőt kikötötték, vagy azt a szokás különben is meghatároolja, a fuvarozó felelős a mulasztásból eredő kárért, amennyiben nem tudja igazolni, hogy a késedelmet lehetetlen volt elkerülnie. (397. §.)

A fuvarozó felelős minden kárért, amely az áruban, az átvételtől annak kiszolgálásáig megesik, amennyiben nem képes igazolni, hogy a kárt erőhatalom, vagy az áru megalkotottsága, esetleg becsomagolása okozta. (398. §.)

Drágaságokért, értékpapírokért, vagy pénzekért csak akkor felelős a fuvarozó, ha a feladó kijelentette előtte az áruk minőségét és értékét. (398. §.)

Az elveszés vagy megsérülés miatt támasztott kártérítés esetében a kár nagyságát vagy az áruk kereskedelmi, vagy pedig közönséges értéke szerint állapítják meg; levonják belőle azt, a mi az elveszés, illetőleg megromlás folytán vámilletékben, vagy egyéb költségekben megmaradt. Elveszés esetén tehát

a fuvarozó csak azon rendes kereskedelmi értéket tartozik megfizetni, a melylyel a hasonfajú és értékű áru a rendeltetés helyén birt akkor, a midőn a kiszolgáltatásnak kellett volna megtörténnie. (399. §.)

Ha azonban a fuvarozó vagy emberei bebizonyíthatólag vétkes gondatlansággal, vagy gonosz szándékkal jártak el, a fuvarozó teljes kártérítéssel tartozik. (272. §.)

Felelős a fuvarozó a fuvarozásnál alkalmazott egyénekért. (402. §.)

A fuvarozó csak a feladóval áll közvetlen szerződési viszonyban, ebből kifolyólag teljesíteni tartozik azokat a rendelkezéseket, a melyeket ebből, az áruk visszaadása, azoknak más és nem a fuvarlevélben megjelölt átvevő részére való kiadása tekintetében az ideig kap, amíg a fuvarlevelet, az áru megérkezése után, az eredetileg kijelölt átvevőnek ki nem adta. (404. §.)

A fuvarozó más intézkedés híján, a fuvarlevélben megjelölt átvevőnek adja ki az árukat. (405. §.) Ennek jogában áll, az útban levő áruk biztonsága érdekében a fuvarozót utasításokkal ellátni. (406. §.)

16. §. A fuvarozó jogai. A rakjegy. A fuvarozó megkövetelheti, hogy olyan áruknál, a melyek vám- vagy adókezelés alá esnek, a feladó átadja neki a szükséges iratokat. Ezen iratok átvétele előtt nem is köteles a fuvarozást megkezdeni. (396. §.)

Ha a fuvarozó nem találja meg azt, a kit a feladó átvevőnek jelölt meg, vagy ez az átvételt megtagadja, avagy ha az átvétel, esetleg az áru mivolta iránt vita támad, a fél kérelmére elrendelheti az átadási hely bírósága, hogy az áru egyelőre közraktárba, vagy egy harmadik személy gondviselése alá helyeztessék. (409. §.)

A fuvarozót, a fuvarozási szerződésből eredő követelések, különösen a fuvardíj, fekbér, valamint a vámok és egyéb kiadások erejéig törvényes zálogjog illeti a fuvarozott árúkra. E jog azonban csak addig áll fenn, amíg a fuvarozott árukat az átvevő kézhez nem kapta. (411. §.)

Ha az áru több fuvarozó kezén megy keresztül és a fuvarlevél mást nem rendel, az utolsó fuvarozó kötelessége érvényesíteni előzőinek mindazon jogát, a mely a fuvarlevélből kitűnik; kötelessége gyakorolni zálogjogát is. (412. §.)

Az előzők zálogjoga addig áll fenn, amíg az utolsó fuvarozónak zálogjoga meg nem szűnik. (412. §.)

Ha a fuvarozó az áruát fuvardíj kifizetése nélkül

szolgáltatja ki, ő is, meg a megelőző fuvarozók és szállítmányozók is elvesztik előzőik ellen visszamenő kereseti jogaikat. (414. §.)

Amennyiben ugyanazon árút több zálogjog is terheli, a szállítmányozásból, illetőleg fuvarozásból eredők abban a sorrendben követik egymást, a melyben keletkeztek. A szállítmányozásból, illetőleg fuvarozásból eredt zálogjogoknak elsőbbségük van azon zálogjogok fölött, a melyek a bizományost és előlegeiért a szállítmányozót illetik; az utóbbiak között pedig a korábban keletkezettek megelőzik a későbbieket (413. §.)

A feladó és a fuvarozó abban állapodhatnak meg, hogy a fuvarozó a neki átadott árukról rakjegyet állítson ki.

A rakjegy kiállítása által arra kötelezi magát a fuvarozó, hogy az árút a rakjegy minden jogszerű birtokosának kiadja. (415. §.)

A rakjegyet, a melyet a szövegben mint ilyent kell megjelölni, a fuvarozó aláírja. Tartalma:

1. a fuvarozandó árúk megjelölése és azok minősége;

2. a fuvarozó neve;

3. a feladó neve;

4. annak a neve, a kinek részére vagy rendeltére az árút ki kell szolgáltatni;

5. a kiszolgáltatás helye és ideje. (416. §.)

A rakjegy a fuvarozó és az átvevő között támadt jogi viszonyokat szabályozza.

17. §. A vaspályák fuvarozási ügyleteiről.

A vaspályákra nézve a Keresk. Törvény és ennek intézkedéseit kiegészítve más törvényes határozatok egy más, az eddig tanultaktól eltérő szabályokat állítottak fel. (422. §.)

Ilyen eltérő intézkedések, hogy amíg a közönséges fuvarozó szabadon intézkedik és tetszése szerint megkötheti, vagy elutasíthatja a neki felajánlott fuvarozást, addig a vasut, a szállításra neki felajánlott és szállítható tárgyak fuvarozását köteles elvállalni, és ha a fuvarozást azonnal meg nem kezdheti, köteles a fuvarozásra átvett árúkat őrizetbe átvenni. Viszont azonban a vasut felelőssége korlátozás alá esik.

Rendelik a vasútak fuvarozására a fennálló törvényes intézkedések:

1. hogy a közforgalomnak átadott és az áru-fuvarozásra rendelt vaspályák, a feladó által kijelölt vonalokon, saját pályáikon, nem tagadhatják meg a fuvarozást: ha az árúk minőségük, becsomagolásuk

szerint, az üzleti szabályok, vagy a pálya szerkezete és használati módja szerint alkalmasak a fuvarozásra — ha a feladó elfogadja magára nézve kötelezőknek mindazt, a mit az igazgatóság a fuvardíjakra, a rakodásra és a fuvarozásnak egyéb megengedett feltételeire vonatkozólag elrendel, ha a vaspálya rendes fuvarozási eszközei a fuvarozás teljesítésére elegendők;

2. ha a pálya berendezése, a fuvarozási viszonyok, vagy közérdek nem követelik — az elküldés idejére egyik feladót sem szabad előnyben részesíteniök. (423. §.)

Kikötheti azonban a vaspálya a következőket:

1. hogy nem vállalnak felelősséget azon árukban esett károkért, a melyek a megállapodás szerint nyitott kocsikon fuvarozandók; a feltűnő súlyapadás, továbbá az árúnak teljesen vagy részben való elveszéseért azonban meg ez esetben is felelősek;

2. hogy nem vállal felelősséget azon károkért, a melyek a becsomagolás hiányából, vagy ennek hiányos minőségéből támadnak oly áruknál, a melyeket jó göngyölegben kellett volna feladni;

3. hogy nem vállal felelősséget azon áruk fel- vagy lerakodásából támadó károkért, a melyeknek fel- vagy lerakodását a feladó vállalta magára;

4. hogy nem vállal felelősséget olyan árukban esett károkért, a melyek törésnek, megrozsdásodásnak, belső megromlásnak és rendkívüli csurgásnak vannak kitéve;

5. hogy nem vállal felelősséget azon károkért, a melyek élő állatokban esnek a fuvarozásukkal járó különös veszély folytán és a kísérettel ellátott áruknál azon károkért, a melyeket a kíséretnek kellett volna elhárítani. (425. §.)

Kikötheti a vasut, hogy a feladott podgyászért csak akkor vállal felelősséget, ha azt a kiszolgáltatás idejétől számított bizonyos határidő alatt a fél elviszi. Ez a határidő három napnál rövidebb nem lehet. (426. §.)

Ha a feladott áru vagy podgyász fuvarozás közben elveszett, az érdekelt fél megkapja a kártérítése összeget: de kikötheti, hogy abban az esetben, ha az elveszett tárgy megkerül, ő a kártérítési összeget visszaadja, a vaspálya pedig köteles azt neki költség- és díjmentesen, választása szerint, a feladás vagy a rendeltetés helyére szállítani. (427. §.)

Kikötheti a vaspálya igazgatósága:

1. hogy olyan árukra nézve, a melyek természetes minőségüknél fogva, a fuvarozás alatt, súly-

ban vagy mértékben rendszerint megfogynak, csak egy bizonyos súly- vagy mértékveszteség erejéig vállalja el a felelősséget;

2. hogy a fuvaridő elmulasztásáért csak a megérkezés biztosítására kikötött összeget fizeti, ha pedig ilyen összeget a feladó nem kötött ki, nem fizet többet annál, mint amennyi a szabályzati tételekben ilyen esetre van megállapítva. (428. §.)

Korlátozhatja a vaspálya felelősségét és a kártérítés nagyságát az által, hogy kiköti, miszerint az átvételkor azonnal fel nem ismerhető hiány megtérítéseért támasztható igény elenyészik, ha azt a kiszolgáltatástól számítandó bizonyos idő alatt be nem jelentik. E határidő hét napnál rövidebb nem lehet. (430. §.)

Ha az árút olyan fuvarlevéllel veszi át, a mely szerint a fuvarozásnak több egymáshoz csatlakozó pályán kell történnie, kikötheti, hogy fuvarozóként a fuvarozásért csak az első és kivüle még azon pálya tartozik felelősséggel, a mely az árút a fuvarlevél mellett legutóbb átvette; ellenben a közbeeső pályák valamelyike csak azon esetre tartozik felelősséggel, ha a kár az ő vonalán történt. (431. §.)

Ha pedig az árú kiszolgáltatásának a helye az átvevő vagy a csatlakozó pályák állomásain kívül fekszik, kikötheti a vaspálya, hogy fuvarozói felelősége csak odáig terjed, a hol a vasuti fuvarozásnak véget kell érni. A továbbszállításban a pálya szállítmányozónak tekintetik. (432. §.)

18. §. A közraktári ügylet. Közraktárnak nevezük azon vállalatot, a mely árúk elhelyezésével és közraktári jegyek kibocsátásával foglalkozik.

Közraktári jegynek azon okmányt nevezük, a mely a forgalomban a közraktárban elhelyezett áruk-
nak a helyettesítésére szolgál. (434. §.)

A kik közraktári vállalatot akarnak nyitni, kötelesek ebbeli szándékukat a cégbejegyzésre illetékes törvényszéknél bejelenteni és legalább fél millió forintnyi tőkét kimutatni. Ezt a tőkét másba, mint a közraktár felállításába, felszerelésébe és a letett árukra adandó előlegekbe nem lehet fektetni (435. §.)

A közraktárak előleget adhatnak a náluk elhelyezett árukra, ezek értékének kétharmada erejéig. (436. §.)

Kötelesek koronként üzleti és díjszabályzataikat megállapítani és közreadni. (436. §.)

A közraktári vállalat felelős a nála elhelyezett

árúkban esett minden kárért, a mely az átvételtől a kiszolgáltatásig, elveszés, megromlás, megsérülés által történik és felelős az árúk késedelmes kiszolgáltatása által okozott károkért is, amennyiben nem tudja igazolni, hogy a kárt erőhatalom, vagy a tárgyak természetes minősége, vagy a becsomagolásnak kívülről fel nem ismert hiányai, vagy maga, az, ki az árút letéteményezte, esetleg annak alkalmazottai okozták. (437. §.)

A közraktári vállalatot, díjai fejében, a nála letett árúkra zálogjog illeti, a mely a tulajdonos ellen elrendelt csőd esetében is hatályos.

Ha azokat az árúkat, a melyek határozott időtartamra vannak letéve, a letéti idő elteltével, vagy azokat, a melyek határozatlan időre vannak letéve, a letételtől számítandó egy év alatt nem váltják ki, vagy ha a letett tárgyakat, a letéti idő alatt is a megromlás veszélye fenyegeti: jogában áll a közraktárnak, a letevő előleges felszólítása után, a letett tárgyakat, hiteles személy közbenjöttével elárvereztetni és magát követelése erejéig a vételárból kielégíteni. (449. §.)

19. §. A közraktári jegy. A közraktári vállalat köteles a nála letett tárgyakról közraktári jegyet kiállítani, a mely a vállalat által időrendben vezetett letéti könyvnek szelvényrészét képezi. A közraktári jegy két részből áll: az árújegyből (cédule) és a zálogjegyből (warrant), a melyek egymással összefüggők ugyan, de egy a másától el is választhatók. (439. §.)

A közraktári jegy mindkét részének magában kell foglalnia:

1. a közraktár megnevezését,
2. a letéti könyv sorszámát,
3. a letevő nevét és lakóhelyét
4. a letett tárgy megjelölését és mennyiségét,
5. a kiállítás idejét és a vállalat által meghatalmazott tisztviselő aláírását. (440. §.)

A közraktári jegy két részének elválasztása által mindegyik rész úgy szerepel, mint külön önálló értékpapír; átruházható mind a kettő együtt, de külön is.

A letett tárgyak felett való szabad rendelkezést csak a kettőnek (az árú- és a zálogjegynek) együttes birtoka adja meg.

A zálogjegy magában véve a letett tárgyra zálogjogot ad a kölcsönösszeg és járulékai erejéig. Az árújegy magában véve a zálogjegy által korlátozott rendelkezési jogot ad a birtokosnak (441. §.)

A zálogjegyet hátirat által lehet átruházni. Az első hátiratnak tartalmaznia kell:

1. a kölcsönadó nevét és lakóhelyét,
2. a kölcsönadott összeget és
3. a kölcsön lejáratának az idejét.

Ezen adatokat az árújegyben is fel kell jegyezni.

A zálogjegy első forgatását, az elősorolt adatokkal együtt, bejegyzik a vállalat letéti könyvébe is. E bejegyzést a zálogjegy későbbi birtokosa is követelheti. (442. §.)

A közraktári vállalat a nála letett árúkat csak annak adja ki, a ki az árú- és zálogjegyet együtt adja vissza, illetőleg a zálogjegyet terhelő összeget és járulékokat kifizeti. (444. §.)

Ha a különvált árújegy birtokosa akarja kivenni a letett tárgyakat a közraktárból, köteles a zálogösszeget járulákaival együtt a közraktárnál letenni. (445. §.)

Ha a zálogösszeget lejáratkor nem fizeti ki, köteles a zálogjegy birtokosa, visszakereseti jogának megóvása érdekében, az első forgatónál óvást felvételni.

Ha pedig a fizetés a lejáratról számított három nap alatt nem teljesítettik, jogában áll a zálogjegy birtokosának követelni, hogy a közraktárnál letett tárgyakat, hiteles személy közbejöttével, nyilvános árverésen eladják és őt az eladási árból kielégítsék. A vételár fölöslege az árú birtokosát illeti. (447. §.)

Ha a zálogjegy birtokosa teljes kielégítést nyert, köteles a zálogjegyet a közraktárnak visszaadni. Ha a vételár nem fődözte a zálogjegy tulajdonosának a követelését, a neki átadott összeg részletfizetésbe megy, a melyet a zálogjegyre rávezetnek és birtokosának visszaadnak. (447. §.)

A fedezetlen összeg erejéig visszamenő keresetet indíthat a forgatók ellen. A visszamenő kereset joga elenyészik, ha a zálogjegy birtokosa az óvás felvételétől számítandó harmincz nap alatt nem szorgalmazza az árúk elárvereztetését. (448. §.)

A közraktárban letett árúkra sem az árú-, sem a zálogjegy birtokosának hitelezői nem vezethetnek biztosítást vagy végrehajtást; de maga az árú, illetőleg zálogjegy lehet biztosítás és végrehajtás tárgya. (450. §.)

Ha a közraktárban letett tárgyak megsemmisülnek, vagy megsérülnek, az árú- és zálogjegy birtokosát, a biztosítási összegre, ugyanazok az igények illetik, a melyekkel a letett tárgyakra bírt. (451. §.)

20. §. **A biztosítási ügyletről.** Minden biztosítási vállalat köteles üzlete megkezdése előtt a cég-

bejegyzésre hivatott törvényszéknél kimutatni, hogy mindazon biztosítási ügyletek ágaira, melyekkel foglalkozni szándékozik (kár-, élet-, viszontbiztosítás), külön-külön legalább százezer forintnyi tényleg befizetett biztosítási alapja van. (453. §.)

Ezen biztosítási alapok kimutatása után bejegyezhetetik cégüket. A bejegyzés alkalmával kötelesek bejelenteni azokat az elveket, a melyek szerint a befizetett alaptőkét és díjtartalékot el fogják helyezni. Ezek az elvek, a melyeket az illetékes törvényszék közre ad, mindaddig kötelezők, amíg a szándékos eltéréseket be nem jelentik. (454. §.)

Az életbiztosítási díjtartalék csak a következő módon helyezhető el: 1. jelzálogi kölcsönökbe a fekvőségek nem terhelt feleértékének erejéig, 2. állampapírokba és állami kamatbiztosítást élvező vállalatok előbbségi kötvényeibe, 3. a budapesti tőzsdén jegyzett záloglevelekbe, 4. a vállalat életbiztosítási kötvényeire, és az 1) és 2) pontokban érintett értékpapírokra adott kölcsönökbe. (456. §.)

Kötelesek még az életbiztosítási vállalatok a cégbejegyzés alkalmával bejelenteni a törvényszéknél a díjtartalék kiszámításának elveit, az ennél használt halandósági táblázatot és a kiszámítás alapjául vett kamatlábat.

Ezeket az adatokat nem teszik ugyan közzé, de a törvényszéknél mindenki megtekintheti és lemásolhatja (455. §.)

Kötelesek az évi bevételek és kiadások összeállítását, nemkülönben a mérleget az illetékes törvényszéknek évenként bemutatni.

A belföldi biztosító intézetekkel azonos kötelezettségeknek tartoznak megfelelni azok a külföldi biztosító intézetek is, a melyek Magyarországon fióktelepeket vagy főügynökségeket állítottak fel. És amennyiben a biztosító vállalatok, alakjukra nézve, részvénytársaságok, rájuk mind az érvényes, a mit már a külföldi részvénytársaságokról tanultunk. Az osztrák életbiztosító társaságoknak Magyarországon működő telepei azonban csak ama feltételeknek vannak alávetve, a melyeknek a magyar biztosító vállalatok. (1878. XXII. t. cz.)

Ha akár a belföldi, akár a külföldi biztosító vállalatok igazgatóságai a Keresk. Törvény imént tanult rendelkezéseinek eleget nem tesznek, három hónapig terjedhető fogságra, esetleg 2000 koronáig terjedhető pénzbírságra ítéltetők (462. §.)

A Keresk. Törvény a biztosításoknak három főosztályát különbözteti meg: a) a kárbiztosítást, — b) az életbiztosítást, — c) a viszontbiztosítást.

21. §. A kárbiztosításról. Kárbiztosítási ügyletnek nevezzük azon ügyletet, a melynél fogva a biztosító, ellenérték (díj) kikötése mellett arra kötelezi magát, hogy a biztosítottnak megtéríti azon vagyoni károsodást, a mely valamely meghatározott bekövetkezhető esemény folytán értheti. (463 §.)

A biztosítás tárgya lehet mind az (dolog), a mi a biztosítottra nézve pénzben kifejezhető értékkel bír. (464. §.)

A biztosítási szerződésben eleve meg van állapítva azon összeg (biztosítási összeg), a melynek erejéig a biztosító magára vállalja a kár megtérítését. (463. §.)

Mivelhogy a biztosításnak az az alapelve, hogy nem nyereszkeedésre való, kimondta törvényünk, hogy a biztosítási összeg a biztosítás tárgyának teljes értékét meg ne haladhatja. Ezen értéken túl a biztosítás (túlbiztosítás) érvénytelen. Ha azonban a biztosítás jóhiszeműleg történt, mert a fél a biztosítandó tárgy értékét nem tudta valódi értéke szerint megbecsülni, a biztosítás csak a túlbiztosított összegre érvénytelen. Ilyen esetben a biztosítási összeget leszállítják, de leszállítják, illetőleg visszaadják a többletért fizetett biztosítási díjat is. Ha azonban a biztosított bebizonyíthatólag rosszhiszeműséggel kötött túlbiztosítást, a biztosítási ügylet egészben véve érvénytelen és a biztosító sem a befizetett díjakat nem köteles visszaadni, sem az esetleges kárt nem tartozik megfizetni. Az esetleges túlbiztosítás megakadályozása és idejében való leszállítása érdekében joga van a biztosítónak a biztosított tárgy értékének megállapítása végett, a biztosított tárgyat bármikor megvizsgálni. (470. §.)

A túlbiztosításnak egyik faja a többszörös biztosítás. Ez akkor fordul elő, ha ugyanazon tárgyat ugyanazon időre és ugyanazon esemény ellen különböző biztosítóknál olyképpen biztosítják, hogy az egyes biztosításokban kitett összegek együttvéve meghaladják a biztosított tárgy értékét. Ha a többszörös biztosítás egyidejűleg történik, az egyes biztosítások összesen csak a tárgy teljes értéke erejéig érvényesek és az egyes biztosítók csak azon arányban felelősek, a melyben az általuk biztosított összeg az egész biztosítási összeghez áll. Ha azonban a többszörös biztosítás különböző időben történik, a későbbi biztosítás csak annyiban érvényes, amennyiben a korábban biztosított összeg a tárgy teljes értékét nem fedezi. (471. §.)

Érvénytelen a biztosítás: a) ha olyan vagyoni

hátrány érdekében kötötték, a mely a biztosítottat tiltott cselekvény folytán érheti; b) ha azon esemény, a melyre a biztosítás irányul, már az ügylet megkötésekor bekövetkezett vagy a biztosító tudta, hogy az többé be nem következhetik; c) ha a biztosítási szerződés a kellékeknek meg nem felel. (465. §.)

A biztosítási ügylet érvényességéhez írásbeli szerződés szükséges. Teljesen helyettesíti ezt a biztosítási kötvény, a melyet a biztosító egyoldalúan állít ki és ad át a biztosítottnak. Megkötöttnek tekintti a törvény a biztosítást akkor is, ha azt a biztosító könyveibe bevezette, illetőleg ha a biztosítási ajánlatot, annak vételétől számítandó 48 óra alatt vissza nem utasította; ilyen esetben a biztosítás az ajánlat elküldését vagy átadását követő napon déli 12 órakor veszi kezdetét. (467. §.)

Ha a biztosító a biztosítási ügylet megkötésekor azt kívánja a biztosítandótól, hogy az elébe terjesztett kérdő ívet töltsse ki, ez csak a kérdőpontokra adott feleletek valóságáért felelős. (474. §.)

Ha az ügylet megkötésekor a biztosító előtt elhallgattak olyan ténykörülmenyeket a melyeket ő nem tudott, vagy ha a fontos ténykörülmenyeket valótlanul adták elő, jogában áll neki a szerződés érvényességét még az esemény bekövetkezése után is, akár kereset, akár kifogás alakjában megtámadni. (475. §.)

Ha azon esemény, a melyre a biztosítást kötötték bekövetkezik, az a kötelessége a biztosítottnak, miszerint nyomban azután, hogy tudomására jutott közölje a biztosítóval. Köteles ezenkívül arra is, hogy a kár enyhítésére minden tőle telhetőt megtegyen. Az erre fordított költségeit a biztosító még abban az esetben is köteles megtéríteni, ha fáradozása sikertelen maradt. Ha azonban ebbeli kötelezettségét elmulasztotta, és azt rá lehet bizonyítani, felelős a biztosítónak az ebből eredt hátrányokért. (476. §.)

A biztosítónak az a kötelessége, hogy a bekövetkezett kárt, a szerződés értelmében megtérítse.

Nem köteles azonban megtéríteni azt a kárt, a mely a biztosított vétkességéből eredt. (477. §.)

A kártérítés összegét azon érték alapján állapítják meg, a melylyel a biztosított tárgyak a megsemmisülés vagy a megsérülés idejekor birtak. Ha teljesen megsemmisültek, kártérítés fejében az egész biztosított összeget fizeti a biztosító, hacsak nem tudja igazolni, hogy a tárgyak a megsemmisülés, vagy megsérülés idejekor csekélyebb értékkel birtak, mint a menyire biztosítva voltak. Ebben az esetben csak a való-

şággal bekövetkezett kárt téríti meg. Ha a tárgyak a biztosított összegnél többet értek, a biztosító csak a biztosított összeget fizeti; a nem fedezett részre a biztosítottak önbiztosítónak tekintjük. Ha a biztosított tárgyak csak részben semmisültek meg, a kártérítés csak abban az arányban jár, a melyben a biztosítási összeg a tárgyak egész értékéhez áll. (478. §.)

Ha a biztosítási szerződésben nem állapították meg a tárgyak értékét, köteles a biztosított azt az értéket igazolni, a melylyel a tárgyak a megsemmisülés, vagy megsérülés idejekor birtak. (479. §.)

Ha több tárgyat együtt biztosítottak olyképpen, hogy értéküket nem külön-külön, hanem egy összegértékben vették fel a szerződésben és ezek közül egy vagy több semmisül meg, vagy sérül meg; a kártérítésre nézve azon összeg szolgál irányadóul, a mely a megmaradt tárgyak értékének a levonása után a biztosítási összegből fennmaradt. A megtérítendő összeg azonban ebben az esetben sem multhatja fölül a biztosított tárgyaknak azon értékét, a melylyel a megsemmisülés vagy megsérülés idejekor birtak és a biztosítónak ebben az esetben is jogában van igazolni, ha tudja, hogy a tárgyak a megsemmisülés vagy megsérülés idejekor csekélyebb értékkel birtak. (480. §.)

Jogában van a biztosítónak a kárt, egyéb megállapodás hiányában, szakértői szemle útján megállapítani. Ha ezt a jogát 15 nap alatt nem gyakorolja, jogában van a biztosítottnak a kárt a biztosító költségein megállapíttatni. (481. §.)

A kár megállapításáig nem szabad a biztosítottnak olyan intézkedést tenni, a melyáltal a biztosított tárgy mibenlétében változás eshetne meg. (481. §.)

A kártérítési összeg kifizetésének módozataira nézve akképpen intézkedik törvényünk, hogy teljes kár esetében a kötvényt vissza kell adni a biztosítónak, ellenben részleges kár esetében a biztosított nem adja vissza a kötvényt, mert a szerződés a kár által nem érintett érték erejéig érvényben marad. A fizetés idejére mindkét esetben a felek megállapodása a mértékadó; ilyenek hiányában a biztosítási összeget, a kár megállapításától számítandó 15 napon belül kell fizetni.

A kárbiztosítási szerződés hatását veszti (485. §.) több különleges oknál fogva. Törvényünk ezeket a következőkben sorolja fel:

1. hatályát veszti a kárbiztosítási szerződés, ha a biztosított tárgy a szerződés megkötése után, de azon időpont előtt, a melytől kezdve a biztosí-

tási veszélyt viselni tartozik, megsemmisül vagy elvész;

2. ha a biztosított tárgy azon időpont után, a melytől kezdve a biztosítási veszélyt viselni tartozik nem a szerződésben kijelölt, hanem más esemény folytán megsemmisül vagy elvész;

3. ha a biztosított vállalat nem létesül, vagy megszűnt, amikor a veszély bekövetkezett;

4. ha a biztosított a fizetendő díjat nem fizeti, kivéve ha ebben vétlen baleset vagy erőhatalom gátolta;

5. ha megszűnik a biztosítási érdek.

Ha a biztosítási szerződés hatását veszti, vagy már eredetileg érvénytelen volt: a biztosított vissza kapja a befizetett díjat, kivéve ha annak érvénytelenségét a biztosított okozta, mert ebben az esetben nem követelhet semmit sem vissza.

A biztosítási szerződésből eredő igények egy év alatt évülnek el. (486. §.)

22. §. A kárbiztosítás különös fajairól. A kárbiztosítások fajai közül különös fontossággal bírnak: a) a tűzkárbiztosítás, b) a jégkárbiztosítás, c) a fuvarozási biztosítás. Ezekre általánosságban is érvényben vannak a Keresk. Törvénynek a kárbiztosításra vonatkozó határozatai; de azért egyben-másban külön intézkedéseket is szab ki rájuk.

Tűzkár ellen ingó dolgokat és ingatlanokat lehet biztosítani.

Ha a biztosított épületben, vagy annak rendeltetésében olyan változás történt, a mely által tűzveszély akképpen fokozódott, hogy annak nagyságát mérlegelve, a biztosító az ügyletet egyáltalán nem, vagy nem ugyanazon feltétel alatt kötötte volna meg, a biztosítás megszűnik, ha a biztosító a változásról értesülést szereztén, ki nem jelenti, hogy a szerződést fentartja. (490. §.)

A tűz ellen való biztosítás kiterjed a tűz által okozott minden kárra. (490. §.)

A jégkár ellen való biztosítás csak a jégverés által okozott károkra terjed ki. (492. §.)

A biztosítási kötvényben a biztosított földeket dülönként kell felsorolni. (492. §.)

A fuvarozási biztosítás keretében a szárazon, folyón vagy belvizeken fuvarozott árúk biztosíthatók abban az értékben, a melylyel a feladás helyén és idejekor bírnak. (493. §.)

A fuvarozási biztosítás kiterjed mindazokra a károkra, a melyeket a fuvarozott tárgyakban tűz,

villám, hajótörés, elmerülés, a gőzkazán szétrobbanása, vagy erőhatalom okoz. (493. §.)

A biztosítás akkor is tart, ha az árukat útközben átrakják, vagy ha valamely esemény miatt, az út folytatásáig, ideiglenesen raktárba helyezik. (495. §.)

A biztosító nem felelős a kárért, ha a fuvarozó alapos ok és szükség nélkül, a közönséges módtól eltért és ha a biztosított az áru elküldését szükség nélkül késlelteti. (496. §.)

Megszűnik a biztosító felelőssége, ha a kijelölt átvevő, a kárt szenvedett árut, a kár megállapítása előtt átveszi.

23. §. Az életbiztosítás. Életbiztosításnak nevezük azt az ügyletet, a mely által valaki ellenérték (díj) kikötése mellett bizonyos összeg kifizetésére kötelezi magát (biztosító) olyképpen, hogy a fizetési kötelezettség valamely személy (biztosított) élettartamától, vagy egészségétől, vagy pedig testi épségtől van függővé téve.

Azt, a kinek javára a biztosítási összeget fizetni kell, kedvezményezettnek nevezük.

Az életbiztosításnak három faja van: a) a halál esetére való biztosítás, b) az egészségbiztosítás, c) a baleset ellen való biztosítás. (498. §.)

Az életbiztosítási ügylet megkötésére is azok a szabályok érvényesek, a melyek általában a kárbiztosítási ügyletre érvényesek; a kötvénynek, az ott felemlített adatokon kívül magában kell foglalnia:

1. a biztosított nevét;

1. a kedvezményezett nevét, (ilyennek a bemutatót is ki lehet jelölni);

3. azon eseményt vagy azon időt, a melyek bekövetkezésétől a fizetés függővé van téve. (500. §.)

Ezenkívül kiköti a törvény, hogy harmadik személy halála esetére kötött életbiztosítási ügylet csak akkor érvényes, ha az a biztosítottnak vagy törvényes képviselőjének beleegyezésével köttetik, vagy ha szerződő fél kimutatja, hogy a biztosítottnak életben maradása érdekében van. Kivételnek csak a házastársakra, fel- és lemenő ágbeli rokonokra és jegyesekre nézve van helye, a kiknek szabad egymás életét biztosítani. (499. §.)

Az életbiztosítási szerződés elveszti hatását:

1. ha azon esemény, a melynek bekövetkeztétől a biztosítási összeg kifizetése függővé van téve a szerződés megkötése után, de azon időpont előtt következik be, a melytől kezdve a biztosító a kockázatot viselni tartozik;

2. ha a kijelölt kedvezményezett meghal, vagy

ha az esemény, a melynek bekövetkeztétől a fizetés függ, többé nem következhetik be;

3. ha a visszatérő időszakokban fizetendő díjat a biztosított még az engedett 30 nap lejáratára után sem fizeti;

4. ha a kedvezményezett a biztosított életét, vagy egészségét veszélyeztető valamely cselekményt szándékosan követ el.

Az 1. és 2. alatt említett esetekben köteles a biztosító a befizetett díjak egy harmadát visszaadni. (504. §.)

Ha a biztosított személy foglalkozásában olyan változás következik be, a mely által a kockázat olyan mértékben fokozódik, hogy a biztosító, ha a körülményt előre tudta volna, az ügyletet egyáltalán nem, vagy nem ugyanazon feltételek mellett kötötte volna meg, az ügylet más megállapodás hiányában megszűnik, ha a biztosító a változásokról nyert értesítés folytán ki nem jelenti, hogy a szerződést fenntartja. Ha a biztosító a szerződést nem tartja fenn, köteles a lefizetett díjak egy harmadát visszafizetni. (502. §.)

Ha a biztosítás lejár, vagyis bekövetkezik azon esemény, a melyre a biztosítás kötött, a biztosított késedelem nélkül köteles erről a biztosítót értesíteni.

A fizetés idejére nézve a felek szabadon egyezkedhetnek. Ha azonban megállapodásuk nincsen, a fizetés feltételeinek beigazolásától számított 8 nap alatt köteles a biztosító a biztosítási összeget fizetni. (503. §.)

A biztosító, a mennyiben a szerződésben a felek nem kötötték ki az ellenkezőt, nem kötelezhető a biztosított összeg kifizetésére:

1. ha a biztosított halálos ítélet, párbaj vagy öngyilkosság folytán veszt el életét;

2. ha a biztosított csatában vagy az ott nyert sebek következtében halt meg;

3. ha a biztosítás tárgyát az egészség vagy testi épség képezi és azon esemény, a melynek bekövetkezésétől a testi épség függővé van téve, a biztosított vagy a kedvezményezett vétkességéből következett be. (504. §.)

24. §. A viszontbiztosítás. A viszontbiztosítási ügylet által arra kötelezi magát a viszontbiztosító, hogy kikötött ellenérték (díj) fejében bizonyos összeget fizet a biztosítottnak, azon teljesítés fejében, a melyre ez utóbbi a biztosítási szerződés alapján köteleztetik. (508. §.)

A viszontbiztosítás már egy fennálló biztosítási szerződést feltételez, a melynek alapján támad egy másik a viszontbiztosító és viszontbiztosított között.

25. §. A kiadói ügyletről. A szellemi tulajdon javára biztosított kizárólagos jog elidegeníthető és másra átruházható.

Azon ügyletet, a mely által valaki (a kiadó) kész vagy készítenő irodalmi, műszaki vagy művészeti munka többszörösítésére, közzétételére vagy forgalomba helyezésére a szerzőtől vagy annak jogutódaitól kizárólagos jogot szerez, kiadói ügyletnek nevezzük. (515. §.)

Azon jogot, a melyet a kiadó nyer a kiadói ügyletből, kiadói jognak nevezzük.

Köteles a szerző a kiadónak az ígért munkát a szerződésileg megállapított minőségben és a kellő időben átadni. (516. §.)

A kiadó azt a kizárólagos jogot nyeri, hogy a neki átengedett szellemi munkát kizárólagosan többszörösítheti és forgalomba helyezheti; de egyszermind azt a kötelességet vállalja magára, hogy a munkát saját költségén változatlanul többszörösíti és forgalomba helyezi.

A kiadói ügyletnek nem képezi okvetlen felvételét a tiszteletdíj. De követelheti a szerző, ha azt nyíltan vagy hallgatagon kikötötték. Hallgatagon akkor van kikötve a tiszteletdíj, ha a körülmények szerint csak tiszteletdíj mellett volt a munka átengedése feltehető. (525. §.)

A tiszteletdíjat, más megállapodások hiányában, a kézirat átadásakor, ha pedig ívszám szerint kötötték ki, a többszörözés befejezése után köteles a kiadó megfizetni. (527. §.)

26. §. Alkuszi ügylet. Alkusziügyletnek nevezzük a kereskedelmi ügyletek megkötésének a közvetítését. A ki ilyen ügyletek közvetítésével iparszerűleg foglalkozik, azt alkusznak nevezzük. (533. §.)

Az alkusznak az a kötelessége, hogy a megbízásokat, alkudozásokat és kötéseket titokban tartsa, hacsak a felek a titoktartás alól fel nem mentették és annak mellőzését az üzlet természete megkívánja.

Köteles az alkusz az alkuszi ügyletek számára bekötött, laponként folyószámmal ellátott és átfűzött naplót vezetni, és azt használat előtt azon törvényszék által hitelesítettetni, a melynek kerületében üzletét gyakorolni szándékozik. (536. §.)

Köteles naplójába a megkötött ügyleteket mindennap bevezetni és a megtörtént bevezetéseket naponként aláírni. A bevezetésekre bármely élő nyelv használható; tartalmazniok kell a szerzők neveit, az ügylet megkötésének idejét, tárgyának megjelölését és annak feltételeit (az árúk nemét és

mennyiségét), az árt és a szállítás idejét; a bejegyzésekben hézagot hagyni nem szabad. (537. §.)

Az alkuszt a rendes kereskedő gondosságának kötelessége terheli. Köteles a feleknek az ügylet megkötése után kötőjegyet (aviso) kézbesíteni, a melyet ő irt alá. A szállításra kötött ügyleteknél, a kötőjegyet a feleknek adja át aláírás végett; mind-egyik félnek a kötőjegy azon példányát, a melyet a másik fél irt alá.

Az üzlet érvénye azonban nem függ a kötőjegy kiállításától; ez egyedül a szerződés megkötését igazolja. (538. §.)

Köteles az ügyletről, a felek kívánatára naplójából kivonatokat kiállítani. (539. §.)

Köteles a mustraszerinti eladásnál a mustrát addig megőrizni, amíg az árút a vásárló fél, ellenmondás nélkül, át nem vette, vagy a felek az ügyletet másképpen ki nem egyenlítették. (544. §.)

Az alkusz felelős azokért a károkért, a melyeket kötelességeinek megszegése vagy elhanyagolása által megbizóinak okozott.

Az alkusz közbenjárásáért előleges kikötés nélkül is követelhet alkuszdíjat: ha a kötőjegy kézbesítését illető kötelességének megfelelt — ha a felek az ügyletet megkötötték, vagy a feltétesen kötött ügylet feltétlenné vált.

Ha a két utóbb említett feltétel nem következett be, az alkusz még akkor sem követelhet díjat, ha a megbízó fél az ügyletet más alkusz közvetítésével megkötötte. (546. §.)

Az alkuszdíj szabad egyezkedés tárgya. Egyezkedés vagy más helyi szokás hiányában, az alkuszt a közvetített ügylet által képviselt értéket véve alapul, 10.000 koronáig $\frac{1}{2}\%$, ezen felül pedig csak $\frac{1}{4}\%$ alkuszdíj illeti meg. (547. §.)

Az alkusz naplója, valamint az általa kiállított kötőjegy, az általa közvetített ügylet megkötése és tartalma iránt, nem teljes, eskü vagy más bizonyítási eszköz által kiegészíthető bizonyítékot képez. A bíróságnak jogában van a per folyamán elrendelni, hogy az alkusz naplóját felmutassa. Ha az alkusz a bíróság ebbeli rendeletének eleget nem tesz, 1000 koronáig terjedhető pénzbírsággal sújtható. A felmutatott napló megtekintésére ugyanazok a szabályok érvényesek, a melyek általában a kereskedelmi könyvekre mérvadók. (542, 543. §§.)

Ha az alkusz meghal, vagy üzletét bármi okból nem folytathatja, naplója leteendő annál a törvényszéknél, a melynek területén üzletét folytatta. (548. §.)

Tartalomjegyzék.

Első rész.

1. §.	A kereskedő	3
2. §.	A kereskedelmi cégjegyzékek	4
3. §.	A cég fogalma, jelentősége és nemei	6
4. §.	A cég használata	6
5. §.	A cég bejegyzésének kötelezettsége és a cég aláírása	8
6. §.	A cégbitorlás. A cég oltalma	9
7. §.	A kereskedelmi könyvek. Leltár. Mérleg.	10
8. §.	A könyvek bizonyító ereje	12
9. §.	A kereskedelmi meghatalmazás. A cégvezető	13
10. §.	A kereskedelmi meghatalmazottak. A kereskedősegedek	15
11. §.	A cégvezető és kereskedelmi meghatalmazott által kötött ügyletekről	16
12. §.	A kereskedelmi meghatalmazás megszűnése	18
13. §.	A segédszemélyzet és szolgálati viszonya	18
14. §.	A kereskedelmi társaságokról. Alkalmi egyesülések	20
15. §.	A közkereseti társaságokról	21
16. §.	A közkereseti társaság tagjainak egymás között levő jogviszonya	22
17. §.	A társaság jogviszonyai harmadik személyek irányában	26
18. §.	A társaság feloszlása és az egyes tagok kilépése	28
19. §.	A társaság felszámolása	30
20. §.	A társaság tagjai ellen indított keresetek elévülése	32
21. §.	A betéti társaságról	32
22. §.	A betéti társaság belső viszonyai	33
23. §.	A betéti társaság külső viszonyai	34
24. §.	A részvénytársaságról és alakításáról	35
25. §.	A részvényesek jogviszonyairól	39
26. §.	A közgyűlésről	41

	Lap
27. §. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság . . .	42
28. §. A részvénytársaság feloszlása	44
29. §. A külföldi részvénytársaságok	46
30. §. Büntető határozatok	47
31. §. A szövetkezetekről	49
32. §. A szövetkezet tagjainak jogi viszonyairól	50
33. §. Közgyűlés. Igazgatóság és felügyelő-bizotts.	52
34. §. A szövetkezet feloszlása	52
35. §. A szövetkezet tagjai ellen megindítható keresetek elévülése	53

Második rész.

1. §. A kereskedelmi ügyletekről	53
2. §. A kereskedelmi ügyleteket szabályozó általános határozatok	55
3. §. A kereskedelmi ügyletek megerősítése	56
4. §. A kamat. A kereskedelmi utalvány	57
5. §. A jóhiszemű megszerzés védelme	58
6. §. A kereskedelmi ügyletek megkötése	60
7. §. A kereskedelmi ügyletek teljesítése	61
8. §. A vételről általában	64
9. §. A vétel különös nemei	66
10. §. A bizományi ügylet. A bizományos kötelessége	67
11. §. A bizományos jogai	68
12. §. A szállítmányozási ügylet fogalma. A szállítmányozó felelőssége	69
13. §. A szállítmányozó jogai	70
14. §. A fuvarozási ügyletről	70
15. §. A fuvarozó kötelességei és felelőssége	71
16. §. A fuvarozó jogai. A rakjegy	72
17. §. A vaspályák fuvarozási ügyleteiről	73
18. §. A közraktári ügylet	75
19. §. A közraktári jegy	76
20. §. A biztosítási ügyletről	77
21. §. A kárbiztosításról	79
22. §. A kárbiztosítás különös fajairól	82
23. §. Az életbiztosítás	83
24. §. A viszontbiztosítás	84
25. §. A kiadói ügyletről	85
26. §. Az alkuszi ügyletről	85

